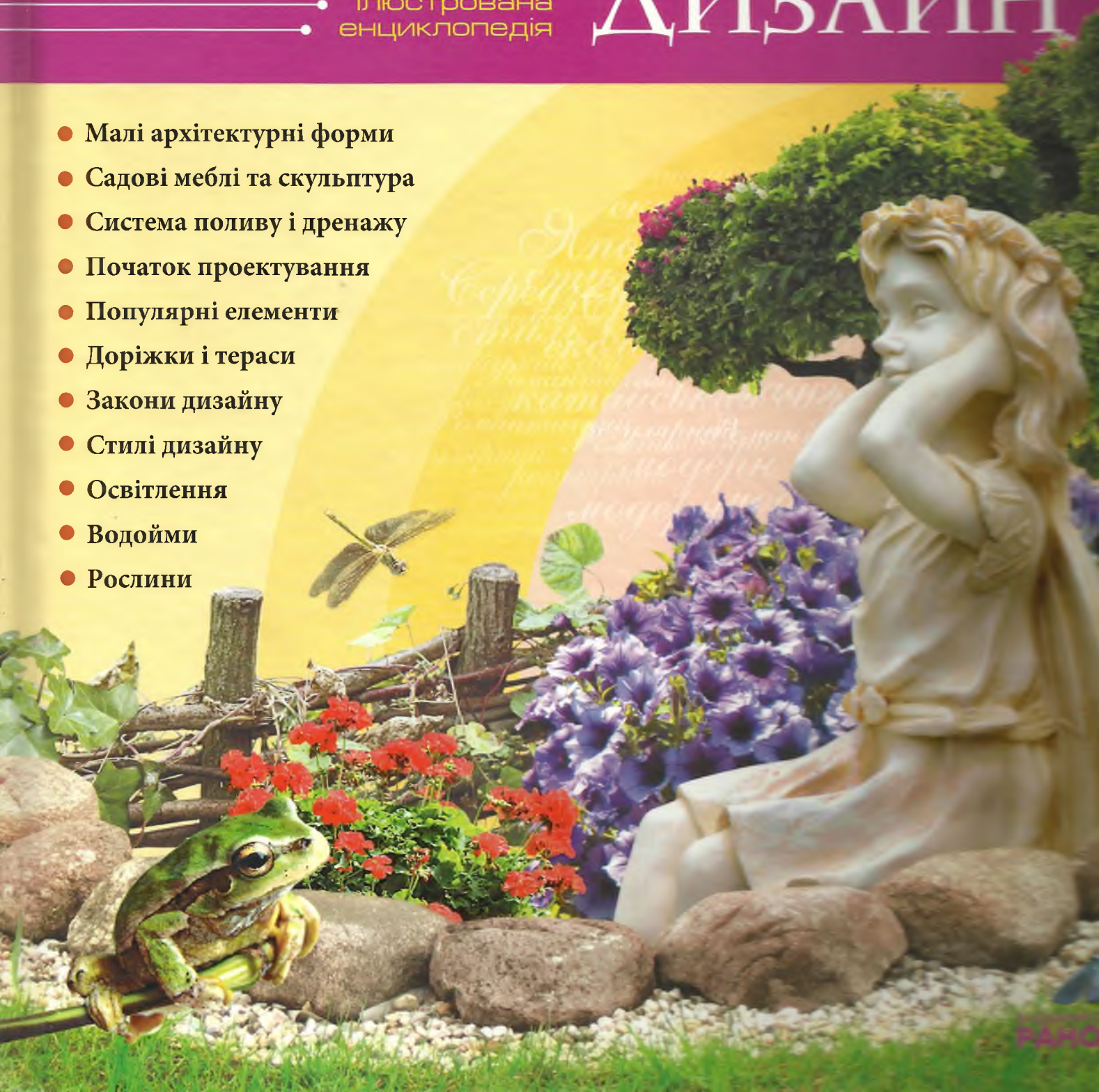

ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН

• домашня
• ілюстрована
• енциклопедія

- Малі архітектурні форми
- Садові меблі та скульптура
- Система поливу і дренажу
- Початок проектування
- Популярні елементи
- Доріжки і тераси
- Закони дизайну
- Стилi дизайну
- Освітлення
- Водойми
- Рослини

Ірина Клюєва

ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН

- домашня
- ілюстрована
- енциклопедія

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

УДК 636.7
ББК 42.374
К 28

Видано за ліцензією ТОВ Видавництво «Ранок»

Клюєва І. В.

К 28 Ландшафтний дизайн. — Х: «Веста», 2010.— 160 с.: іл.

ISBN 978-966-08-5006-4.

Чимало людей мріють про затишний будинок, оточений мальовничим садом. При цьому в уяві постають чудові картини: повиті зеленню кам'яні стіни, осяяні сонцем зелені простори і романтичні тихенькі місцинки, рятівна прохолода в затінку крислатих дерев, прогулянки босоніж по оксамитовій траві, пікніки на березі ставка, пахощі квітів, сюрчання цвіркунів, дзюркотіння струмка...

Що ж заважає втілити свої мрії в життя?! Навіть на невеличкій ділянці власноруч можна створити куточок раю на землі. Варто лише мати бажання, кошти і докласти трохи зусиль, а необхідні знання ви знайдете в цій книзі. Певна річ, нашвидкуруч і без досвіду на-вряд чи вийде одразу створити досконалий садок, та головне – почати. І сама природа допоможе вам докорінно змінити його вигляд.

Книга розрахована на широке коло читачів.

ISBN 978-966-08-5006-4

© І. В. Клюєва, текст, 2010
© О. В. Гончарова, ілюстрації, 2010
© Т. С. Жабська, оригінал-макет, 2010
© ТОВ Видавництво «Ранок», 2010

Зміст

Закони дизайну	4
Стилі дизайну	14
Проект вашого саду	38
Система дренажу і поливу	48
Штучні водойми	54
Садові доріжки	66
Система освітлення	74
Рослини — основа дизайну	80
Популярні елементи дизайну	110
Малі архітектурні форми	128
Садові меблі	136
Садова скульптура	142
Найпопулярніші рослини	148

Законы дизайну

Сучасний ландшафтний дизайн – передусім мистецтво, творчість у саду. Причому із садівництвом та городництвом сільськогосподарського спрямування він немає нічого спільного. Суть ландшафтного дизайну не матерія, а дух – створення гармонії та краси.

Проте казковий сад не випадковість, а результат професійного проектування і скрупульозної роботи фахівців. Щоб облагородити великий простір, наприклад створити парк, потрібно багато знань і досвіду. Тут доведеться попрацювати ландшафтному архітектору, інженеру, будівельнику, озеленювачу і, нарешті, садівнику. Але ми поговоримо про ландшафтний дизайн невеликих присадибних ділянок, краса і зручність яких залежать тільки від вашого смаку, наполегливості, бажання вчитися та вміння правильно оцінити виконану роботу.

Недосвідчені землевласники часто починають обживати ділянку хаотично, розробляючи то тут, то там невеликі фрагменти саду, де висаджують улюблені дерева, кущі та квіти. З часом таке господарювання може неабияк ускладнити життя, наприклад коли дерева, підростаючи, затінять кронами світло городові або квітникові.

Як відомо, краще не припускатися помилки, ніж потім її виправляти. Тому освоєння нової або реконструкцію старої ділянки доцільніше починати з проектування благоустрою. Це дасть змогу простіше, ефективніше скомпонувати всі реальні та уявлені елементи саду, а також допоможе уникнути багатьох помилок у його плануванні.

Правила ландшафтного дизайну

Будь-який ландшафт складається з кількох взаємопов'язаних елементів: води, повітря, рослин і тварин

Ландшафтний дизайн багато в чому керується законами самої матінки-природи. Тому головне правило як рукотворного, так і нерукотворного ландшафту — гармонія чотирьох складників: повітря, води, рослин і тварин. Облагороджуючи сад, дизайнери прагнуть об'єднати об'ємні елементи (форми рельєфу, камені, дерева, кущі, рослини, будівлі) з площинними (водойми, газони, лужки), використовуючи разом із тим проєктовані елементи (алеї, доріжки, майданчики).

Ландшафт — візуальна картинка, отже, керується закономірностями зорового сприйняття. Ось тут ми й підходимо до поняття композиції. З латини це слово перекладається як «зв'язок», «з'єднання», а в ландшафтному дизайні ним здебільшого позначають гармонійне поєднання частин єдиного цілого. Створити композицію досить складно: необхідно враховувати величину об'єктів, масу, фактуру, геометричну форму, розташування, колір, тіні та інші чинники.

Співвідношення ландшафтного дизайну і геометричних форм

Природа не створила точних геометричних форм, вони — справа рук людини. Проте кожний елемент природи пов'язаний з певною формою. Наприклад, низькорослі кущі, квіти й трави мають площинну форму, а крону дерева можна зобразити як піраміду, овал або кулю.

У ландшафтному дизайні нерідко обігрується співвідношення контрастних розмірів і форм: великий — маленький, широкий — вузький, високий — низький, конус — куля тощо. Тому прямі доріжки чудово поєднуються з округлими клумбами. Проте якщо ви хочете дотримуватися доброго смаку, не захоплюйтеся надміру різноманітністю.

Закони лінійної перспективи

Вид об'єктів істотно залежить від розташування: одні виглядають краще на об'ємній або горизонтальній площині, інші — на узвишсях чи, навпаки, у заглибинах. Певні дерева треба розмістити на передньому плані, деякі — у глибині саду. При цьому змінюється оптичне сприйняття відстані. Плюс, що віддаленіша

рослина від спостерігача, то більше пом'якшуються її колір і контур. Так, розташовані на передньому плані листопадні дерева срібних, строкатих або світлих відтінків візуально наближаються до людини. А сіруваті крони або кущі неточних форм, що видніють у дальності, поглиблюють пейзаж.

Колір, світло і тінь

Особливе значення для дизайну саду мають контрасти кольорів, світла і тіней. Пейзажеві надає стилю постійна зміна кольорів та освітлення, адже рослини по-особливому сприймаються у вранішні години, інакше — в обід, а сам сад-виноград по-різному виглядає кожного сезону. Так, колірна гама саду може налічувати понад 130 відтінків, а загальний пейзажний колорит змінюється щонайменше дев'ять разів на рік.

Колірні поєднання бувають контрастними або близькими за відтінками. При цьому важливо уникати надмірної строкатості й хаотичності. А щоб не псувати зорового враження, виділіть під колірні групи різні за розміром площі. Не забувайте, що колір дуже впливає на наш організм. Наприклад, червоний, оранжевий і жовтий поліпшують настрій, а фіолетовий, синій та зелений діють заспокійливо.

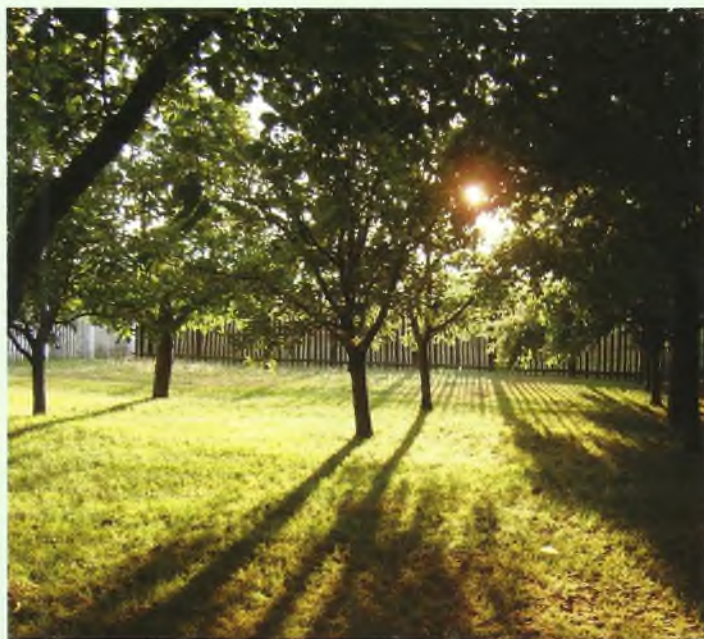

Невеличкі, проте яскраві, контрастні за кольором ділянки пожевляють загальний колорит, не порушуючи при цьому цілісності колірної гами

Виразність і об'ємність елементам саду надають тіні. Чи милуватимуть вони зір своєю грою, залежить від сторони світу, нахилу сонячного проміння і освітлення в різний час доби. Розрізняють ранкове, денне та вечірнє природне освітлення. Перше найефектніше, дає чіткі тіні, що добре виділяють особливості форм. Використовуйте його переваги, розташувавши основні елементи ландшафту в північному, південному або західному напрямках від точки огляду. Врахуйте, що вдень південну та південно-західну частину саду опромінює яскраве світло, у якому форми стають примарними. Зате вечірньої пори південь і схід ділянки освітлюються призахідним промінням.

У ландшафтному дизайні тісно поєднуються поняття кольору і світла. При доброму денному освітленні червоний колір стає яскравішим, ближчим до глядача, а надвечір слугує тлом і створює враження глибини. Жовтий колір немовби трохи підіймає поверхню, надає ландшафту відчуття простору. Блакитний колір у денному освітленні віддаляє об'єкт, тому його часто використовують для оптичного збільшення невеликого простору. А об'єкти темно-синього, фіолетового й чорного кольорів у вечірньому промінні «зменшуються». Зелений — найспокійніший, він урівноважує решту кольорів. Але все ж таки на великих зелених просторах людина почувається незатишно, мимоволі шукаючи поглядом деталей іншого забарвлення.

Вранішнє сонце створює виразну гру контрасту світла і тіні

Надвечір багряне сонце забарвлює ландшафт у теплі тони, створюючи особливе відчуття затишку і спокою

Найважливіші засоби ландшафтного дизайну

Висаджені на однаковій відстані дерева створюють своєрідний ритм

Починаючи впорядковувати ділянку, важливо пам'ятати про п'ять базових засобів ландшафтного дизайну: ритм, контраст, нюанс, симетрію та асиметрію.

Ритм створюється повторенням ідентичних елементів на однаковій відстані щонайменше 4–6 разів. Для урізноманітнення між ними ставлять скульптуру, фонтан або інші предмети декору.

В одній групі можна використати і несхожі елементи, наприклад дерева, відмінні за формою, фактурою, листям, способом галуження чи цвітінням. Але кількість декоративних ознак обмежують одинадцятьма, щоб контраст не був занадто частим і різким.

Створюючи композиції пейзажів, обов'язково треба поєднувати контрасти з нюансами — тонким переходом, ледь помітною відмінністю кольорів, форм і просторів. Милуватися нюансами слід зблизька, тому ретельно їх продумайте. Можна використати колірні нюанси, приміром у групі кущів і дерев сформувати різні верхівки, але з об'єднуючим елементом — схожою густотою цвітіння.

Композиція з однакових за формою і густотою цвітіння рослин концентрує увагу на колірних нюансах

Симетрія викликає відчуття парадності й театральності, асоціюється з естетикою палаців і маєтків. Натомість асиметричні «пейзажні» композиції створюють ефект близькості до природи, відлюдності й певної екстравагантності

Гармонія в ландшафтному дизайні досягається двома способами: симетрією та асиметрією. Асиметрична композиція створює враження, ніби контрастуючі групи мають однакову кількість елементів. Симетрична, навпаки, привносить у дизайн елемент шляхетності, порядок і строгість. Часом в одному ландшафті вдається використати і симетрію, й асиметрію. Так, парадну частину парку багатьох старовинних особняків виконано в класичному стилі (симетрично), решту ж залишено в стилі пейзажу (асиметрично).

Фактура

Ще одна складова загальної гармонії — фактура, іншими словами, характер поверхні предмета. Причому «предмет» у цьому разі — це абсолютно всі елементи садової композиції: будинок, газон, земля тощо. Нерідко фактура залежить від властивостей предмета. Наприклад, камінь, що виграє барвами у воді, матиме ефектний вигляд під струменями водоспаду або фонтана, але якщо його покласти на суху місцину, де й дінуться ці переваги, і він обернеться на звичайнісінький непоказний дикий камінь.

Фактура дерева визначається поєднанням його силуету і крони. Як правило, розрізняють грубу (дуб), середню (липа, в'яз) і тонку (береза та верба) фактури. Залежно від дизайнерської ідеї, можна по-різному оформити щодо фактури навіть стіну будинку. Скажімо, пустити по ній дикий виноград, що швидко розростається, або вибрати менш радикальні повійки, які чудово поєднуються з кладкою, але не ховають її з-перед очей.

Поєднання фактури кам'яної кладки і витких рослин на стіні будинку — вічна класика садового дизайну, що завжди лишається актуальною

Домінанта

Найчастіше домінантою саду є споруда, житловий будинок, хоча трапляються і винятки, скажімо, велика водойма, лужок, колекція декоративних рослин або плодовий сад. Виділити домінуючі елементи композиції можна складною обробкою, насиченими декоративними насадженнями, яскравими колірними плямами.

Щоб акцентувати увагу на будинку, перед ним розбивають парадні квітники, стіни та балкони прикрашають ліанами, а вхід — діжками з хвойними рослинами або розкривають вид на будинок із саду.

Своєю чергою «статус» саду підвищують великі площі, відведені під той чи інший елемент. Наприклад, широкий, добре спланований і доглянутий город без будь-яких додаткових прикрас може стати смисловим центром саду. А домінуюча рослина, переважно, вирізняється розміром, формою та яскравістю.

Яскраві квітники перед будинком створюють атмосферу затишку і гостинності

Сюжет

Кожний сад індивідуальний. Людина, що створює його, немов режисер, придумує сценарій, розвиток сюжету і зміну декорацій, а подібно до митця, котрий змішує фарби, об'єднує найкращі традиції садово-паркового мистецтва з новими тенденціями сучасної ландшафтної творчості.

Будь-який ландшафт проєктують не спонтанно, а керуючись заздалегідь сформульованою ідеєю. Якщо ділянка велика, продумують послідовність пейзажів, пов'язавши їх із маршрутами походів і природним оточенням. Між ефектними видами вбудовують «паузи», щоб глядач мав емоційний перепочинок, а потім знову був вражений новою картиною, що відкривається перед ним. Цей метод дає змогу уникнути монотонності і створює постійну зміну краєвидів. У дизайні

невеликих садів застосовується подібний прийом: його територію розподіляють за зонами в чіткій відповідності з планом. Здійснюючи грамотне зонування, варто дотримуватися певної ідеї (скажімо, середземноморського саду, класичного французького «а-ля Версаль» або саду «натурал гарден»).

Стилі дизайну

Щоб сад створював гармонійне, цілісне, а не хаотичне враження, необхідно ретельно, відповідно до певного стилю, підбирати рослини і садові аксесуари. Однак жодному ландшафтному дизайнеру ще не вдалося створити універсальної класифікації садових стилів, тому ми розглянемо лише найпоширеніші з них.

Регулярний стиль

Регулярний стиль виник в Італії за доби Відродження. А в епоху Бароко французький садівник Андре Ленатр розробив основні принципи його побудови. Через те регулярний стиль іноді називають французьким, але більш поширені назви: формальний, класичний. Для парків цього стилю характерні геометрично підстрижені рослини, чітке розчленування архітектурних і садових елементів, що підкреслює урочистість, парадність.

Регулярний стиль досяг розквіту в XVII столітті у Франції за часів правління короля Людовика XIV, який проголосив: «Держава — це я!» Тож не дивно, що Версаль, замська резиденція монарха, найбільш яскраво відобразив ідею прославлення імпазантного «короля сонця».

Основою регулярного стилю майже завжди є архітектурна споруда — у Версалі центром був палац із променями прямих алей, що сходилися до нього (алегорія централізації влади).

У центрі саду встановлюють скульптурні композиції, басейн або клумбу. Але головним акцентом у класичних садах зазвичай стає доріжка. Декоративним рослинам відводиться другорядна роль — оформлення регулярних форм. Химерно підстрижені дерева, дзеркальна гладінь штучних водойм — усе це символізує абсолютну владу людини над природою. Тому особливу увагу приділяють формі рослин: її підтримують штучною стрижкою або підбирають такі рослини, що практично не змінюють свого вигляду. Саджання часто зводиться до кількох видів кущів, що яскраво квітнуть, із самшиту (*Buxus*) формують живоплоти, бордюри та кулі. Фігурно підстрижені крони граба звичайного (*Carpinus betulus*) і глоду гладкого (*Crataegus laevigata*) в невеликих садах допомагають зекономити багато місця. Вічнозелений палладіо (*Ilex aquifolium*) можна перетворити на деревце з пірамідальною або колоноподібною формою крони. Добре піддаються стрижці зимостійкі ялина звичайна (*Picea abies*), туя західна (*Thuja occidentalis*), ялівці віргінський (*Juniperus virginiana*) і звичайний (*J. Communis*). А липі великолистій (*Tilia platyphyllos*), якщо її регулярно стригти, надають навіть кубічної форми.

Задумуючи створення регулярного саду, пам'ятайте, що він, як правило, буває частиною великого саду або садиби, оскільки потребує рівних площ (або принаймні терас напівкруглої форми) і невтомної праці професійного садівника. Скромні розміри звичайного сучасного саду і сьогоденний спосіб життя вимагають більш практичного підходу до його планування.

«Краще менше, та краще» — цей девіз можна сміливо адресувати невеликим за площею типовим садам у регулярному стилі. Вигляд такого саду визначають геометричні форми і продумане вживання кольору.

Цікаво, що в наш час термін «регулярний» застосовують до будь-якого саду, у плануванні якого використано чітко виражені геометричні фігури: коло, квадрат, прямокутник, пряму лінію.

Величезний, чітко спланований і пишно декорований обшир версальського парку найяскравіше втілює ідею абсолютної влади монархії

Англійський (пейзажний) сад

Перше враження від парку англійського стилю – райський куточок, неначе створений самою природою. Садівник, творець і співавтор цієї надзвичайної краси, немов воліє лишатися інкогніто

Англія вважається батьківщиною європейського пейзажного стилю, що підкреслює красу матінки-природи. В англійських садах дерева і кущі розташовуються вільними мальовничими групами, доріжки відповідають контурам рельєфу, а вода поживляє пейзаж плавним плином річок і спокійною водною гладінню ставків. Пейзажні сади створюють відчуття природної краси, і лишається тільки здогадуватися, скільки зусиль доклали садівники, аби виникла така ідилія: адже наслідувати природу складніше, ніж висаджувати рослини рядочком.

Найпопулярнішою формою квітника в Англії є міксбордер із рослин різних видів. Як правило, його задній план створюють дерева з контрастним забарвленням листя, середній – декоративні кущі, а вже на передньому плані розташовується широка смуга квітів. За обрамлення всієї цієї пишноти править зелений газон, який іноді звужується, наближаючи нас до квітів, або ж, навпаки, розширюється, і ми бачимо тільки контури рослин та окремі колірні плями. Утім, такі сади – вищий пілотаж у ландшафтному будівництві, і відтворити їх простому садівникові практично неможливо. Нарівні із знаменитими парками в пейзажному стилі, Англія славиться і маленькими приватними садками. Їхні власники виявляють часом не менше фантазії в облаштуванні, ніж професійні ландшафтні архітектори.

Перетворення пейзажу починається вже за огорожею. Уздовж неї насаджують пишні квітники з багатолітників. Саму загорожу можна заплести сланкими і виткими рослинами, які вже за 2–3 роки з'єднаються з нею, зокрема клематисом (Clematis), деревником (Ljnictra), плющем звичайним (Hedera) або японським (Parthenocissus). На просторих ділянках відразу за огорожею доцільно посадити 2–3-рядний живопліт із декоративнолистих порід, що гарно квітнуть. Якщо площа невелика, краще обмежитися одним рядом красивих кущів, наприклад бузку (Syringa), садового жасмину (Philadelphus) або живоплотів із троянди зви-

чайної (Alcea rosea) та шипшин: собачої (Rosa canina), галльської (R. gallica), коричної (R. cinnamomea), зморшкуватої (R. rugosa). Гарні квітучі «стрічки» виходять із глоду (Crataegus) і калини звичайної (Viburnum opulus). Із квітів популярні орлики (Aguilegia), незабудки (Myosotis), фіалка запашна (Viola odorata), пахучий горошок (Lathyrus odorata), наперстянка (Digitalis) і приворотень (Alcyemilla). Ці рослини невибагливі й виразні, до того ж розмножуються самосівом.

Пейзажні сади створюють відчуття природної краси

Мальовничі куточки саду зачаровують своєю тендітною красою

Китайський сад

У Стародавньому Китаї не тільки вельможі розбивали сади і парки, а й усі заможні люди прагнули мати бодай невеличку ділянку. У тому немає нічого дивного: китайський сад оточує людину особливим світом тиші та гармонії. Він гарний будь-якої пори року і за будь-якої погоди. Навесні відвідувачів тішить свіжа зелень і квітучі дерева, улітку — аромат квітів, спів пташок і цикад, восени — жовто-багряне листя і стукіт дощових крапель, а взимку — витончені силуети дерев і чіткість ліній.

Завдяки будівлям, що оточують внутрішній двір, у китайському саду панує відокремленість. Споконвіку тут приймали гостей, створювали мальовничі полотна, віршували й просто милувалися навколишнім пейзажем. Однак в облаштуванні саду велике значення має не тільки архітектура споруд і правильне розташування рослин, а й особливий символізм. Приміром, лотос (*Nelumbo*) означає чистоту, адже ця гарна квітка росте з бagna, при цьому залишаючись чистою.

Захищений від метушні зовнішнього світу китайський сад створює атмосферу самотності, спокою й абсолютної гармонії

Створюючи сад у китайському стилі, надавайте великого значення органічному поєднанню всіх його елементів. Щоб сад умиротворяв, посадіть багато зелені найрізноманітніших відтінків. Це не означає, що вам доведеться цілком відмовитися від квітучих або ряболистих багатолітників і дерев. Але вони не мають муляти очі. Підкресліть чарівність кожної окремої рослини. Газонну траву по можливості слід замінити карликовим бамбуком, наприклад сазою курильською (*Sasa kurilensis*), мохом чи іншими ґрунтопокривними рослинами.

Один з улюблених прийомів китайського стилю має назву «Картина в рамі»: круглий або фігурний отвір у стіні, що відгороджує частину саду, обрамляє краєвид зовсім як рама картини

Японський сад

Японський сад — це перш за все філософія, світогляд і світобачення. Ще з прадавних часів у Країні сонячного сходу садовому мистецтву приділяли величезну увагу. Сади служили для спокою та усамітнення. Часто мініатюрні, вони призначалися не для прогулянки, а тільки для споглядання з вікна будинку або з якої-небудь іншої точки.

На своїй ділянці під японський сад можна виділити тінисту місцинку, обгородивши її шпалерою з обвитого ліанами бамбука. Постарайтеся зробити так, аби цей куточок випромінював спокійне природне зачарування. І пам'ятайте, що в японських садах на перше місце виступають пісок, галька, химерні струмки і камені.

Неглибокий ставок із прозорою водою, дно якого викладене галькою, символізує нескінченне море; скелясті, порослі мохом камені — величні гори, а дрібна рінь — воду. Така імітація природних ландшафтів створює гармонію на контрастах — грі світла й тіні, спокою і руху, м'якого і твердого...

Відгороджений від метушні зовнішнього світу китайський сад створює атмосферу самотності, спокою й абсолютної гармонії

Зазвичай водойма в японському саду має порізані береги, обов'язково прикрашені мальовничими групами валунів. Залежно від площі, у водойму кладуть пласкі великі камені, роблять вузьку кам'яну кладку або горбатий місток.

Японський сад неможливо уявити без бамбукового гайка, що приємно шелестить листям на вітрі. Вважаючись символом благородства, бамбук (*Bambuseae*) надає витонченості будь-якому пейзажу. Щоправда, у наших широтах ця рослина зимує не скрізь, до того ж вона швидко розростається, і з часом замість гайка ви ризикуєте отримати чагарники, з якими доведеться довго боротися. Тому краще посадити схожі на бамбук рослини або на літо прикопати у відкритий ґрунт діжковий бамбук.

Невід'ємний елемент саду в японському стилі – карликові рослини. Акратно підстрижені бруслина японська (*Euonymus japonicus*), падуб зазубрений (*Ilex crenata*), самшит (*Viburnum*), а також карликові сосни незвичайної форми, функії (*Hosta*), папороті і трав'яні рослини з довгим вузьким листям утворюють витончене тло для нечисленних квітучих рослин: декоративної вишні (*Prunus pumila*) або сливи (*Prunus*), магнолії (*Magnolia*), рододендрону (*Rhododendron*), півників (*Iris*), хризантем (*Chrysanthemum*) і півонії (*Paeonia*).

Японці надають великого значення сезонності зміни барв: навесні сад прикрашають квітучі сакура і рододендрон, улітку акцентується на зелених кронах дерев, а восени розквітають хризантеми і розцвічуються різьблені шапки кленів.

*Сад каміння –
унікальний винахід японських
майстрів ландшафтного дизайну*

Японському стилю притаманні лаконічність, вміння за допомогою мінімуму елементів досягти максимуму виразності. Тому розташуйте квіти так, щоб можна було милуватися красою кожної окремої рослини, не захоплюйтесь декоративними деталями і не переобтяжуйте ними сад. Для декору японського саду традиційно використовують чаші, огорожі й аксесуари з бамбука. У певних місцях ставлять кам'яні ліхтарі-пагоди, комбінуючи їх із каменями, кущами, деревами та водоймами.

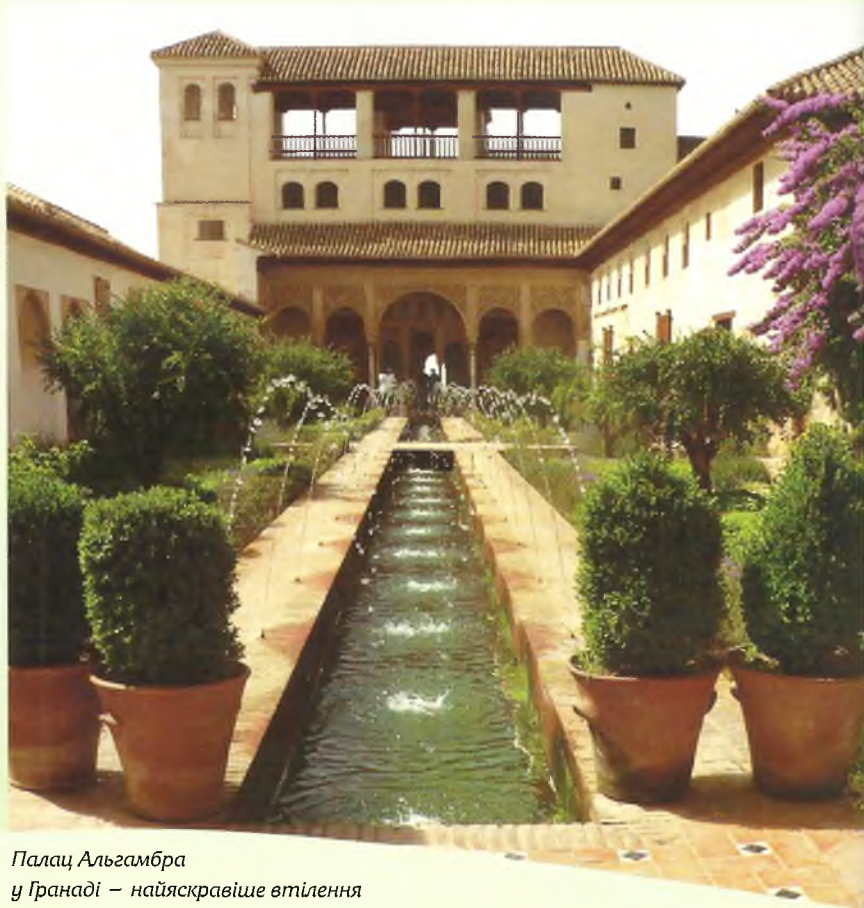
Мавританський сад

У ті далекі часи, коли Андалусія потерпала від нашествия маврів, арабські феодали влаштували при своїх палацах садові дворики, що відповідали їхнім уявленням про небесний рай. Відчуті особливий колорит такого саду можна і сьогодні, відвідавши палацовий комплекс Альгамбра у Гранаді. Ці сади налаштовують на відпочинок, спокій, споглядання. У їхній тихій, заспокійливій атмосфері можна забути на мить про щоденну метушню, стреси, тривоги. Мавританський сад розповідає про цінності й мудрість народу, який його створив. Це, без перебільшення, куточок раю на землі, віддзеркалення легенди про райський сад. Оскільки Коран забороняє зображувати Бога, людей і будь-яких живих істот, у мавританському мистецтві зародилася дивовижна орнаментика поверхні з її витонченістю і чіткістю геометричних форм. Адже квадрат і куб — це священні символи ісламу. Саме таку форму має Кааба — найдавніша мусульманська святиня.

У посушливих районах вода, дорогоцінна життєдайна волога, завжди втілювала райське блаженство

У центрі мавританського саду неодмінно є джерело води — фонтан або водойма. Від нього на чотири сторони світу розходяться канали чи алеї, як чотири річки, що, відповідно до Корану, витікають із райського саду. Цей принцип отримав назву «чор-бак» — чотири сади.

Палац Альгамбра у Гранаді — найяскравіше втілення мавританського паркового стилю

Якщо ваша ділянка вузька і видовжена, створити сад у мавританському стилі не становитиме труднощів. У центрі можна розташувати мілководний прямокутний басейн із невеликими фонтанчиками, а доріжку навколо нього викласти теракотовою плиткою. Обабіч басейну непогано було б розбити мікс-бордери 1,5 м завширшки, засадивши їх жасмином (*Philadelphus*), бузком Мейєра (*Syringa meyeri*) та гібіскусом сирійським (*Hibiscus syriacus*). У свою чергу флокси (*Phlox*), лілійники (*Heimerocallis*), мальви (*Malva*), чорнобривці (*Tagetes*) і червона пеларгонія (*Pelargonium*) наповнять сад різнобарв'ям.

Романтичний сад

Романтичний сад зачаровує атмосферою казкової таємничості. Його вузькі стежки-доріжки вигинаються між густими заростями трав'янистих багатолітників, виткими рослинами і кущами. Ось у глибині серед пишних троянд відкрився невеликий майданчик для відпочинку, там потонула в зелені альтанка, а ще далі причаїлися в тіні папороті фігурки ельфа та гнома. Сповнена чарівності і водночас природності композиція створює відчуття, ніби рослини з'єдналися тут випадково. Насправді ж їх підібрано і посаджено за ретельно продуманим планом.

Сад укривається флером загадковості, якщо відкритий погляду не повністю, а розбитий на окремі компактні зони за допомогою живоплотів, декоративних ґрат, доріжок із повитими зеленню арками або високих трав'янистих багатолітників. Улаштуйте невеликі місця відпочинку з маленькими альтанками або ж просто із зручними лавками в різних куточках саду, а для кожного з них підберіть щось особливе, його цікавинку. Це може бути дзюркотливий водограй і декоративна фігурка чи багато оздоблена теракотова ваза з пишно квітучою трояндою. Подібні сюрпризи спонукають до мандрівки садом у пошуках нових відкриттів.

Підбираючи культури для саду природно-романтичного стилю, не обійтися без наперстянки пурпурної (*Digitalis purpurea*), орликів звичайних (*Aquilegia vulgaris*), діцентри прекрасної (*Dicentra spectabilis*), герані (*Geranium*), а також різних видів дзвоників. Класикою романтичного саду вже давно стали бузок (*Syringe*), декоративна яблуня (*Malus*) і калина червона (*Viburnum*).

Сад у стилі кантрі

Стиль кантрі, або ж сільський, — найбільш вільний і демократичний варіант із-поміж усього різноманіття ландшафтних рішень. Цей сад — простір для фантазії, найкращий вибір для творчих натур, котрим нудно в рамках строгих канонів класики, які весь час силкуються змайструвати нову лавку або візок, вирізати симпатичне дерев'яне звірятко і посадити чергову квітку, яскравішу і пишнішу за попередню.

Стиль кантрі — для аматорів великих, яскравих квітів на клумбах, квітучих плодових дерев, ошатних грядок з овочами, немудрих садових меблів, природних матеріалів садових доріжок. Такий сад потребує трохи більше догляду, ніж будь-який інший, але ті, кому до душі рослини стилю кантрі, залюбки поратимуться коло них.

Традиційний сад у сільському стилі добре знайомий кожному з нас: за парканом посаджені яблуні, груші, ліщина. У південнішому варіанті обов'язкові соняшники (*Helianthus*), що спираються на пліт, і високі, мало не до даху будинку, мальви (*Malva*).

Стиль кантрі — ще й царство аксесуарів. Сільський сад вимагає, аби їх використовували продумано. Наприклад, лискучий лакований трельяж для виткої троянди тут ні до чого — замініть його старою драбиною.

Замість амфор і скульптур краще використати діряві відра, бідони, лійки. У них можна посадити соняшники (*Helianthus*), мальви (*Alcea*), нагідки (*Calendula officinalis*), жоржини (*Dahlia*) і запашні пеларгонії (*Pelargonium*).

Неодмінними для типових українських садків були тин (плетена огорожа), прикрашений керамічними горщиками, і яскраві великі квіти — мальви й соняшники

За садові аксесуари можуть правити найнесподіваніші предмети: бочка, перетворена в мініквітник, або цю

Останнім часом дуже популярні строкаті клумби з візків або колодязів. Не менш пасують до саду кантрі й такі оригінальні аксесуари, як колесо від воза, бочка, кошик і навіть старий черевик. Усе це, певна річ, ніби випадково покинуто в саду і заросло квітами.

Не варто безладно «розкидати» в саду фігури тварин із різних матеріалів. Краще підібрати у крамниці невеличку серію в єдиному стилі, причому кожному звіру відвести своє місце: овечкам — лужок, курям — город, гусям — берег ставка чи струмочка, а котів — ганочок. Не забудьте поставити на городі забавне опудало. Добре, коли всі подібні «вироби» супроводжуватиме елемент гумору.

Здається, сама природа перетворила цей ящик від посилки на мініквітник, густо порослий великими яскравими квітами

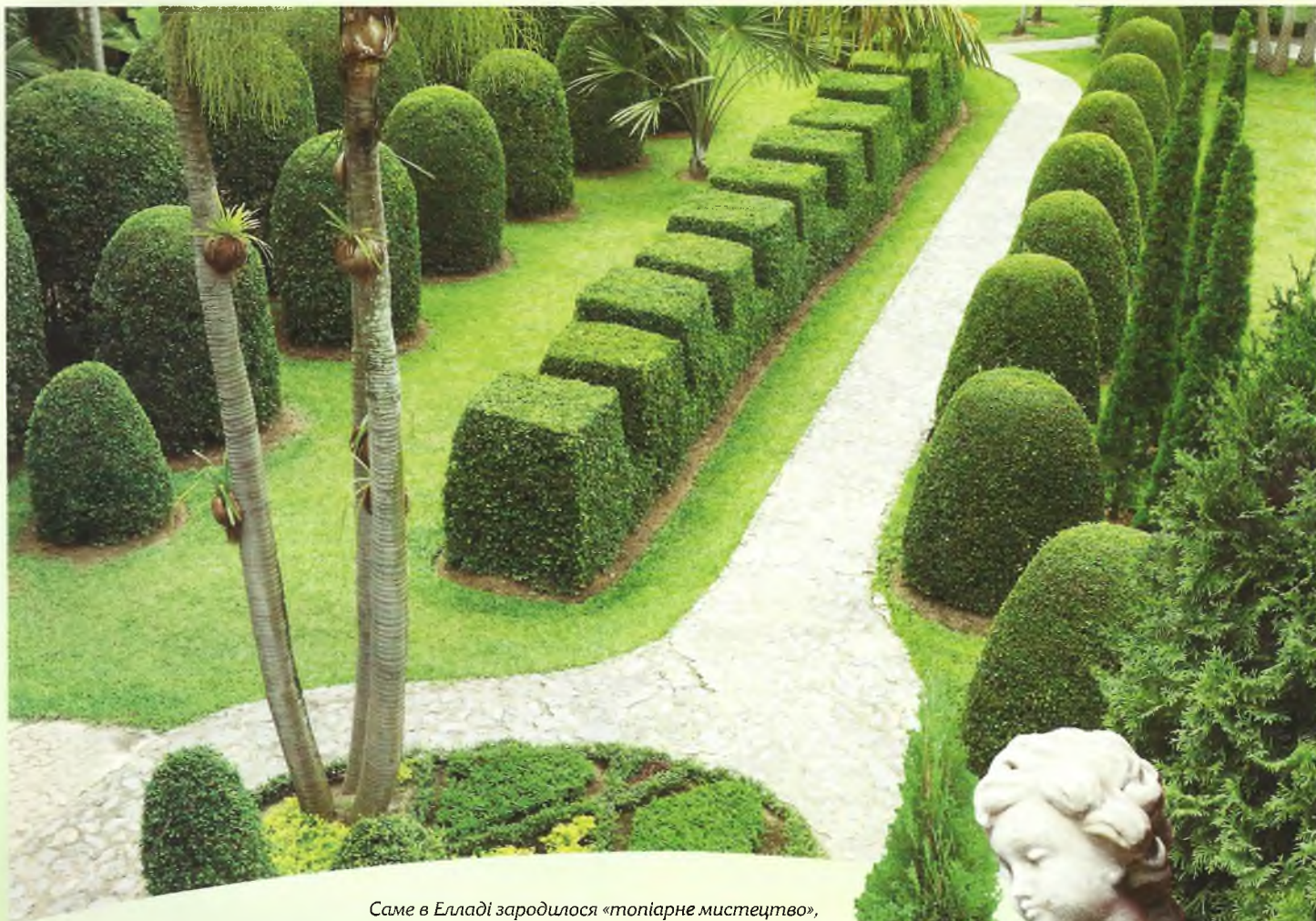

Старий візок перетворився на симпатичну клумбу

Фігурки тварин у саду — гумористичний натяк на справжнє сільське обійстя з численною живністю

*Саме в Елладі зародилося «топіарне мистецтво»,
тобто мистецтво фігурної стрижки рослин*

Середземноморський стиль

Середземноморський стиль саду — один із найдавніших зразків ландшафтної архітектури. Як і будь-яка класика, цей стиль пройшов перевірку часом, залишившись привабливим і поширившись далеко за межі землі, що породила його. Особлива краса теракотової кераміки, запашних трав, хвойних рослин, білих скульптур, піску і гальки садових доріжок, що підкреслюють колір води в басейні, — усе це не залишить байдужими людей, схильних у всьому шукати гармонію. Сьогодні середземноморський стиль синтезує в собі риси давньогрецького, римського і сучасного садового мистецтва країн Південної Європи. Сади Стародавньої Греції прорізали прямолінійні доріжки та алеї. Найпопулярнішими рослинами були пальми, платани, оливкові, фісташкові, цитрусові дерева. Та передусім садівники мудрували над створенням тінистих куточків, бо ж чи не головна краса середземноморського саду — гроти і криті доріжки-перголи (набірна конструкція для захисту проходу від пекучого сонця), повиті плющем та іншими рослинами.

Композиція середземноморського саду не завжди лишається регулярною, але дотепер у неї намагаються делікатно включити навколишню природу. Характерна риса сучасності – поява в саду плетених або кованих садових меблів, парасольок від сонця і тентів, напнутих над легкими перголами-альтанками.

Проте розбити такий сад на своїй ділянці можуть аж ніяк не всі: дуже вже специфічна естетика цього стилю, надто явно виділяється на тлі навколишнього пейзажу. Дозволити собі подібне задоволення спроможні лише власники невеликого і добре ізольованого саду, розташованого на відкритому просторі, а не в густому ялиннику. Або, навпаки, такого величезного, що один із його куточків, відокремлений візуально горбом або високим живоплотом, цілком може стати майданчиком для середземноморського пейзажу.

Середземноморський стиль – один із найдавніших візріців ландшафтної архітектури

Утіленням середземноморського шикy може стати заплетена зеленню тераса, прикрашена античними вазами або відповідними за стилем рослинами в теракотових кадках

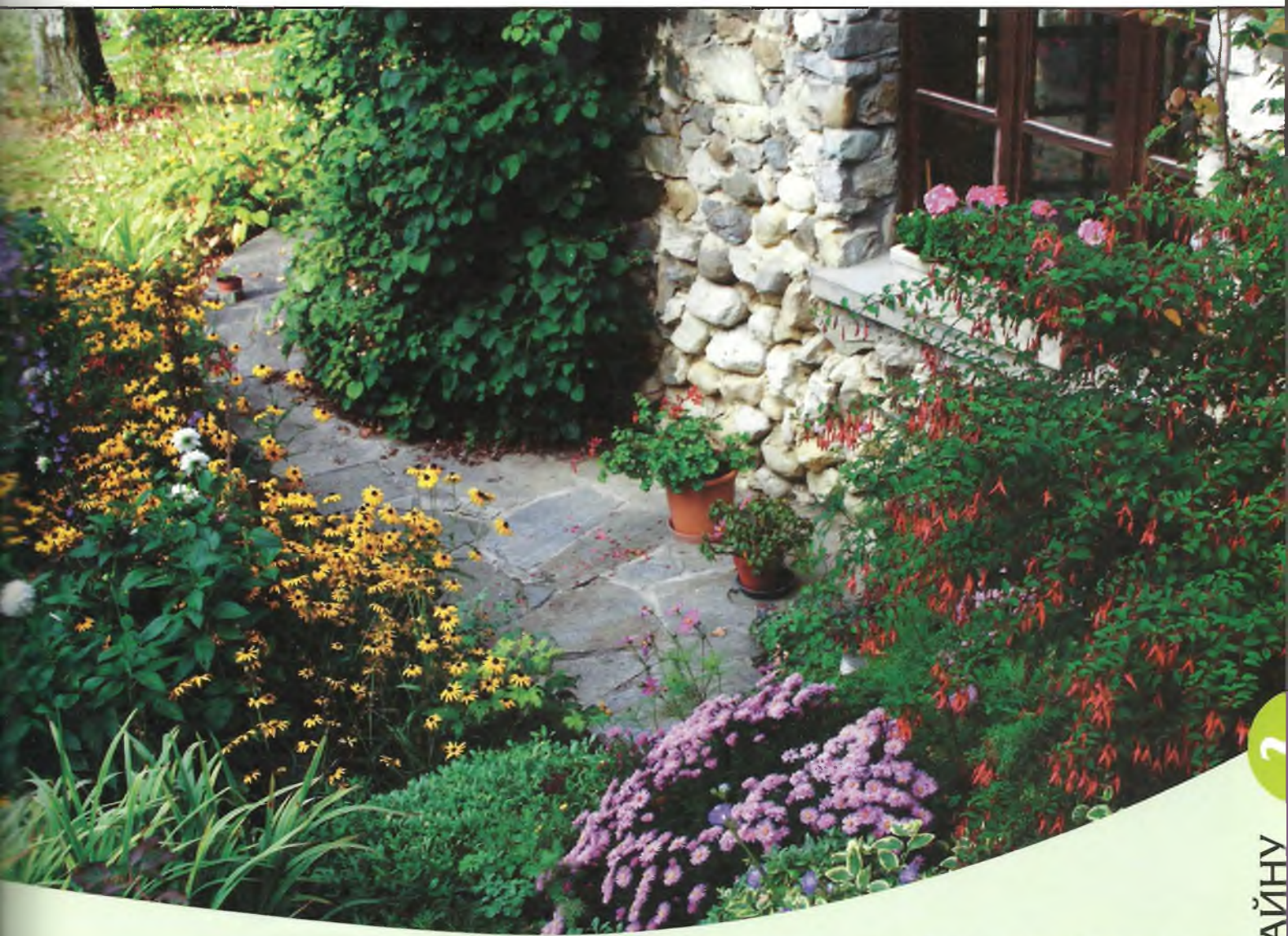
Можна надати середземноморської чарівності терасі, адже за звичаєм мешканці південного краю проводять більшу частину часу надворі. Сніданки, обіди і вечери на свіжому повітрі завжди відрізняються особливою атмосферою, а посидіти на комфортній терасі з південним колоритом приємно і поготів.

У північних і середніх широтах терасу краще влаштувати з південного боку будинку. Щоб відпочивати там і жаркої днини, можна поставити дерев'яну перголу, озеленити її виноградом або створити багато зелени зі стійкіших ліан — японського плюща (*Partenocissus*), лимонника (*Schisandra*), актинїдії (*Actinidia*). Справжньої середземноморської чарівності нададуть терасі діжкові рослини: гібіскус (*Hibiscus*), цитрусові, мирт (*Myrtus*), юка (*Yucca*), гранат (*Granatus*), лавр (*Laurus*), олеандр (*Nerium oleander*) і пальми.

Якщо маєте намір цілком змінити вигляд саду, зверніть увагу на декоративні дерева і кущі типових для Середземномор'я форм: пірамідальні кипариси (*Chamaecyparis*), кипарисовик Лавсона (*C. Lawsoniana*), колоноподібні сорти туї західної (*Thuja occidentalis*). У невеликих садах прекрасну імітацію кипарисів створять стрункі дерева ялівцю звичайного (*Juniperus*). Зонтикоподібні крони піній відмінно копіює карликова форма сосни звичайної (*Pinus sylvestris*), що сягає 3–4 м заввишки і завширшки. До того ж вона, як і решта сосен із широкою кроною, добре піддається обрізанню та формуванню.

Середземноморському стилю чудово відповідають і такі квітучі кущі, як буддлея Давида (*Buddleja*) та жасмин голоквітковий (*Philadelphus*).

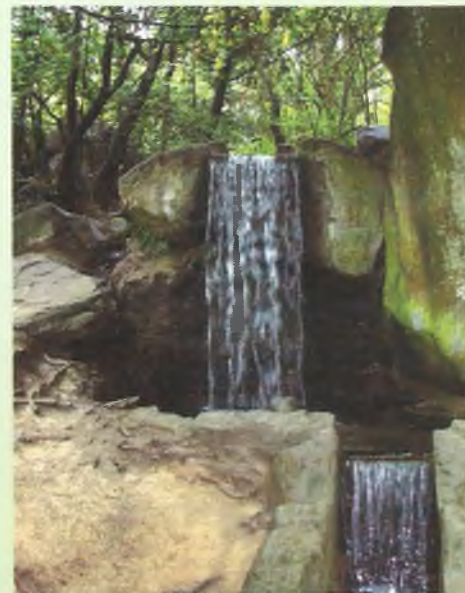
Заключним акордом в оформленні саду стане водний елемент: різноманітні фонтанчики, невеликі водойми або струмочки. Влаштувати їх можна безпосередньо на терасі, — це створить ілюзію справжнього південного дворика.

Типове для середземноморського стилю оформлення сходів або поручнів тераси виглядає старовинно та вишукано

У літню спеку особливо приємно насолоджуватись прохолодою в затінку критих білокам'яних доріжок-пергол

Довершують картину дзюркотливі струмки, водограї та водойми – як декоративні, так і ті, що імітують природні

Екологічний стиль

Сад в екологічному, або природному, стилі органічно вписується в навколишню місцевість, у ньому комфортно почуваються і люди, і рослини, і тварини. Якщо вам подобаються рослини місцевої флори і ви не прихильник суворого порядку в саду, то легко створите ідеальні умови для птахів, їжаків, ящірок та іншої живності.

Але не піддавайтеся спокусі. Природний сад — це не запуснені хащі або рай для ледарів. Він теж потребує догляду. Необхідно регулярно проріджувати злакові культури, які забивають інші рослини на лужку, боротися з квітами, що розмножилися самосівом, вирізати загущені порості деяких дерев і кущів. Та й непогано іноді допомогти природі, прикупивши насіння або підрослену розсаду.

Оточіть сад в екологічному стилі густим живоплотом із місцевих дикорослих чагарників.

Досить тільки на ділянці облаштуватися рослинам, як незабаром з'являться і тварини. Материнка, чебрець, скабіоза і золотушник принадять метеликів і бджіл. У невеликих садках, де недостатньо місця для крилатих дерев'янистих дерев, висаджують невисокі компактні кущі шипшини (*Rosa*), дерену (*Cornus*), барбарису (*Berberis vulgaris*). Вони прогують численних пташок, дрібних тварин і різних комах, а заразом дадуть їм захист і притулок у холодні зимові місяці.

Метелики, бджоли й інша живність – також палкі шанувальники екологічного стилю

У саду екологічного стилю обов'язково потрібна вода: невеличкий ставок чи струмок, у якому житимуть бабки, жаби, ропухи. Гармонійно в природний сад на схилі вписуються сухі стінки. У щілинах між каменями можна посадити очитки (заячу капусту), молодило, ломикамінь.

Улаштувавши в садку ставок, ви отримаєте чудову можливість вечеряти під акомпанемент жаб'ячого оркестру

Сад-модерн

Козир саду-модерн — ясність і чіткість геометричних ліній. Контури бетонних плит або вкритих гравієм майданчиків часто-густо становлять прямокутник, квадрат, коло, еліпс або трикутник. Принцип оформлення садів-модерн потребує простих, але витончених декоративних елементів. Модна скульптура або фонтан мають відразу ж упадати у вічі. Ефектно виглядає так званий фонтан-плівка — із слабким струменем води, що розтікається суцільною тонкою плівкою по металевій або кам'яній поверхні. Серед матеріалів віддають перевагу бетону, полірованому камінню, блискучому або матовому металу, причому використовують його на всій території саду.

Рослини для саду у стилі модерн підбирають не так за кольором, як за формою. Чудово підійдуть еремурус (*Eremurus*), декоративна цибуля (*Allium*), функія (*Hosta*), миколайчики (*Eryngium*) або злакові трави. Кольори ж використовують економно і виключно в елегантних композиціях. Наприклад, пурпурно-червоні півонії (*Paeonia*) поєднують із сріблястим полином (*Artemisia*), а блакитнувато-зелений вівсюнець (*Helictotrichon*) — з оранжево-червоним геленіумом (*Helenium*). Дуже ефектні вічнозелені рослини з глясовим листям, такі як магонія (*Mahonia*) або рододендрони, а в південних регіонах — лавровишня і падуб.

Проект вашего сада

The background features a detailed architectural drawing of a garden. It includes a swimming pool with a tiled deck, a wooden fence, and various plants and flower beds. The drawing is rendered in a light, sketchy style with some color washes. In the bottom right corner, there is a smaller, more detailed inset drawing showing a garden layout with a path, a red car, and a grey car. A blue pencil is positioned diagonally across the bottom left of the page.

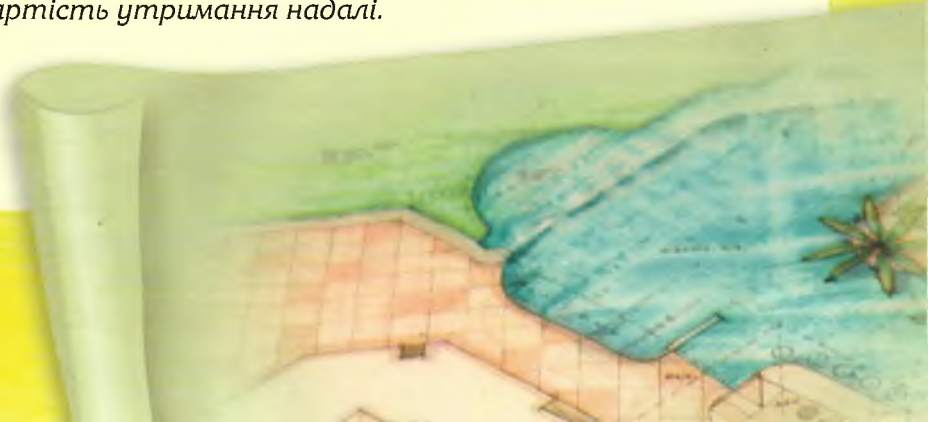

Якщо сад занехаяний або ж просто вам не до душі, варто подумати, чи виправляти недоліки старого планування, чи вже краще перепланувати ділянку в іншому стилі. Вигляд саду залежить від особистих уподобань і потреб власника. Можливо, вам знадобиться практичний сад із просторим газоном і брукованим двориком, де гратимуть дітлахи. Або ж, навпаки, ви маєте намір утішатися красою природи і бажаєте влаштувати щось на кшталт японського садка. Так чи інакше, найчастіше в плануванні саду прагнуть поєднати приємне з корисним.

Визначивши свої потреби, оцініть і фінансові можливості. Адже сад потребує чималих матеріальних вкладень. Причому враховуйте не тільки початкові витрати на його облаштування, а й вартість утримання надалі.

Від суми, яку ви ладні витратити, залежать масштаб, складність, якість робіт і, відповідно, вигляд саду.

Вибір стилю саду

Вибір стилю — важливий етап у створенні саду, оскільки він має відповідати вашому смаку і способу життя. Плануючи сад, доведеться врахувати десятки нюансів, як-от природні умови, тип, дренажування ґрунту, клімат, рельєф, місце розташування ділянки і наявність на ній споруд. Припустімо, з вікна вітальні ви хочете милуватися декоративним ставком, який доведеться розташувати в найбільш сонячному куточку ділянки, де взагалі непогано було б улаштувати внутрішній дворик. Таким чином, виникає дилема.

Природні умови вплинуть і на вибір рослин. Якщо для добре дренованого ґрунту і сонячного місця підійдуть багато видів рослин, то зовсім не всі ростимуть у тіні великого дерева.

Від цілого до деталей

Червона цегла чудово підійде для оформлення країв газону, доріжкик і облямівки верху трохи піднятого ставка

Зручно спланувати весь сад у цілому. Навіть якщо ви не в змозі відразу створити на ділянці ставок, альпінарій (підвищену форму рельєфу з рослинами гірських районів) або перголу, позначте їхнє місцерозташування заздалегідь. Без єдиного плану ви ризикуєте виявити у своєму саду набір випадкових елементів, що поєднуються абияк. Врахуйте, що на загальне враження від саду впливають забарвлення, фактура матеріалів, рослин, а також настрій і атмосфера, яку вони створюють. Рослини яскраво-червоного, оранжевого і жовтого кольорів викликають відчуття тепла і життєрадісності; синього, блідо-рожевого і білого — м'якості і прохолоди, вони ж надають саду глибину.

Об'єднати різні елементи саду можна за допомогою використання одного матеріалу. Скажімо, червона цегла підійде для оформлення країв газону, доріжки, що веде від нього до дворика, й облямівки верху трохи піднятого ставка.

Ще один вдалий спосіб уписати сад в оточення — використати в ньому ті ж матеріали, з яких виготовлено огорожу та будівлі. Можна також пофарбувати перголу в кольори, відповідні з віконними рамами і дверима будинку.

Крім того, усе в саду має підпорядковуватися певній меті: практичній (наприклад, декоративні ґрати, що приховують контейнер для сміття) або естетичній (красивий квітковий бордюр або кам'яна жаба біля водойми). А мірилом успіху зрештою буде втіха з результатів власної праці.

Планування ділянки

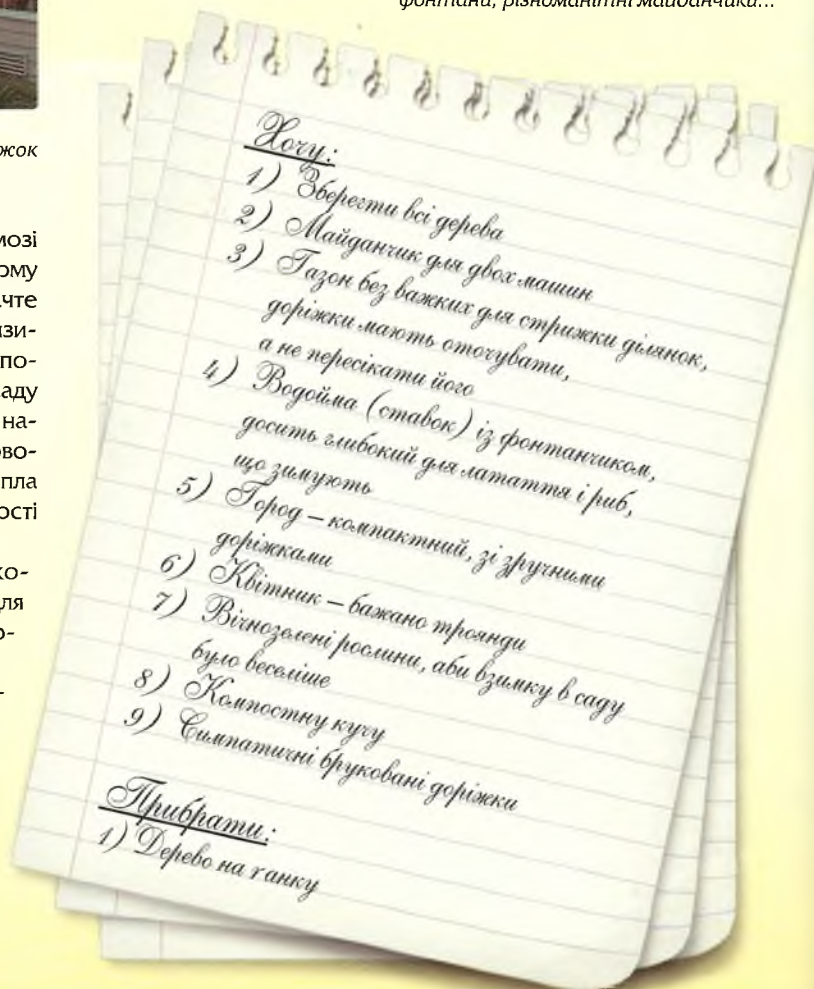
Спершу запишіть усі побажання щодо впорядкування вашої ділянки. Потім укажіть, що ви плануєте зберегти, а що, навпаки, прибрати. Це може бути будь-що: предмети, споруди, дерева, доріжки, майданчики.

Подумайте, який ландшафтний стиль вам до вподоби, оберіть колірну гаму і матеріал елементів (природний або штучний камінь, дерево, цеглу, плитку для брукування, гальку, гравій, бетон, скло, пластик тощо).

Далі складіть список зон і об'єктів, що в майбутньому розташуватимуться на вашій ділянці, — це можуть бути малі архітектурні форми, водойми і водні забави, майданчики різного призначення (не забудьте про паркувальний — основний і гостьовий, якщо в тому є потреба).

Наступний список, над яким мусите помудрувати, — перелік рослин. Уточніть, чи підходять для вибраних вами видів ґрунт і клімат, а головне, наскільки рослини трудомісткі в догляді — доводиться бути реалістами, щоб уникнути витрат як матеріальних, так і моральних. Принагідно оцініть, чи маєте холодне непромерзаюче приміщення для зберігання взимку бульб, цибулин, водних рослин. За його відсутності вирішіть, що простіше — відмовитися від вирощування гладіолусів у саду і лотоса біля водойми чи облаштувати приміщення для їхньої зимівлі.

Складіть список тих зон і об'єктів, котрі бажаете мати на ділянці: перголи, сьютанки, опори для вертикального озелення, водойми, фонтани, різноманітні майданчики...

Початок передпроектного аналізу території

Коли всі побажання занотовано, саме час узятися до оцінки реальної ситуації — передпроектного аналізу території. Це найперший крок на шляху до створення саду вашої мрії. Допоможе в цьому ситуаційний план. Позначте на папері периметр вашої ділянки і стрілкою «північ-південь». Можете використати план земельної контори або БТІ, заздалегідь з'ясувавши масштаб. Якщо такого документа немає, а ділянка складної, неправильної форми (наприклад, не зовсім прямі кути на межі), краще звернутися по допомогу до геодезистів.

Після проведення топографічної зйомки вони складуть план території з точністю до хвилин. Топоплан знадобиться не тільки на ділянках із складним рельєфом. Якщо існує необхідність дренажу території, відведення зливових і поверхневих вод,

а вочевидь виражений схил відсутній, з топопланом ви легко оберете правильний напрям для відведення води від споруд, з доріжок і майданчиків. Крім того, знаючи основний схил території, уникнете помилок під час розміщення на ділянці підпірної стінки або водойми. Споруди на суцільному фундаменті (підпірна стінка, малі архітектурні форми, майданчик і доріжки на бетонній основі), влаштовані поперек основного схилу, є штучним водотривом.

Іноді природний стік порушується, а ґрунт перед спорудою підтоплюється і заболочується. У результаті квітник, розбитий вище підпірної стінки, через яку не передбачено стоку води, навряд чи потішить вас красою і буйним цвітом. Та й будь-який газон у таких умовах, звісно ж, не ростиме.

Розташування насаджень

На ситуаційному плані накресліть усі наявні будівлі і споруди, позначивши відстань між ними. Також відзначте старі насадження. Радимо скласти щось на кшталт відомості: укажіть породу дерев і кущів, їхні приблизні розміри.

Стрілкою позначте напрям пануючих вітрів. Зважаючи їхній вплив і рельєф, ви зможете правильно розташувати зону відпочинку, вогнище, дитячий майданчик і насадження. Як відомо, південні схили тепліші за північні. Проте сніг із них сходить раніше, ніж минуть морози. У пониженнях рельєфу (улоговинках і ярках) температура нижча, а вологість більша, ніж у вищих місцях. Це знижує морозостійкість рослин. Проте в низинах немає різких коливань температур, згубних для деяких нижніх рослин.

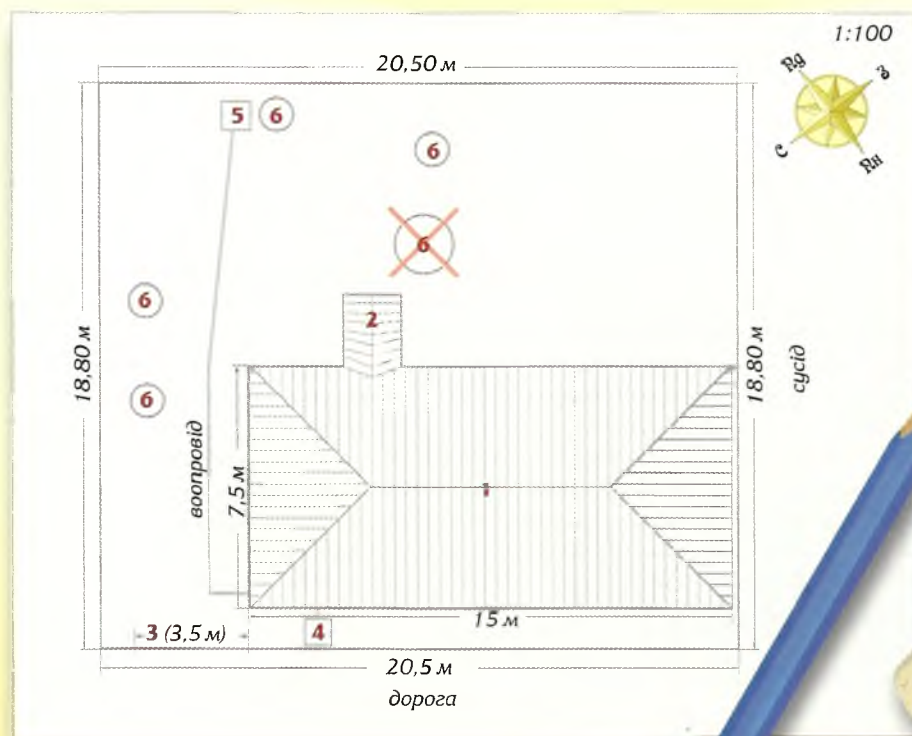
Оцінюючи ситуацію, слід дивитися не тільки по боках і вниз, але й угору — на дахи споруд. Позначте на плані напрями схилів дахів, ринви і труби. Узимку сніг, що падає зі стріх, здатний не тільки зіпсувати газон біля будинку, а й «на пні» занепастити кущі та молоді саджанці. Багато з них від такого удару не оговтуються. А капіж із

даху, не оснащеного системою водостоку, дуже шкодить квітникові.

Обов'язково на ситуаційному плані креслять траси комунікацій: схеми прокладки тепломережі, електричних кабелів, водопровідних, каналізаційних, газових труб та їхні колодязі. Позначають також місця введення інженерних мереж на ділянку і до споруди.

І нарешті, після всієї технічної рутини просто озирніться, подивіться, які краєвиди ви хотіли б приховати, а які, навпаки, підкреслити. Позначте на плані головні видові точки (майданчик для відпочинку тощо) і, відповідно, напрями видових променів (наприклад, із майданчика для відпочинку дивитимемося на ліс). Грунтуючись на цьому, ви зможете проектувати декоративні групи, розставляти акценти і композиційні точки. Але пам'ятайте, спочатку аналіз і оцінка, а власне проектування потім.

І головне, повірте у власні сили. Комуś морочитися з кресленнями буде не сила, іншим це завдання видається напрочуд цікавим. Та в одному ми певні: ця справа не тільки корисна, але й захоплююча.

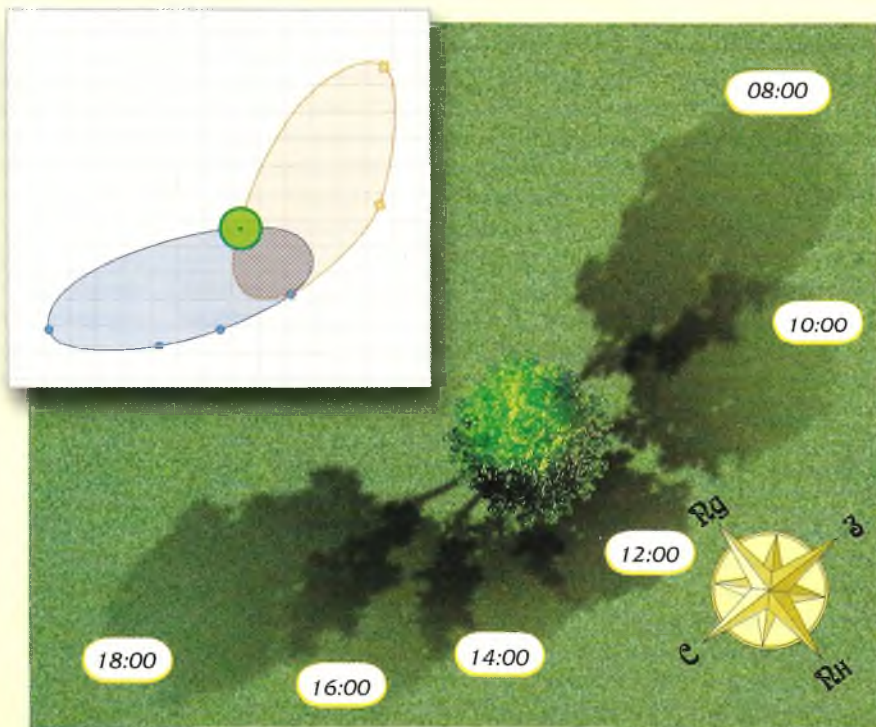
Ситуаційний план:

1. Будинок
2. Ганок
3. Ворота
4. Вигрібна яма
5. Колодязь із водоміром
6. Дерева

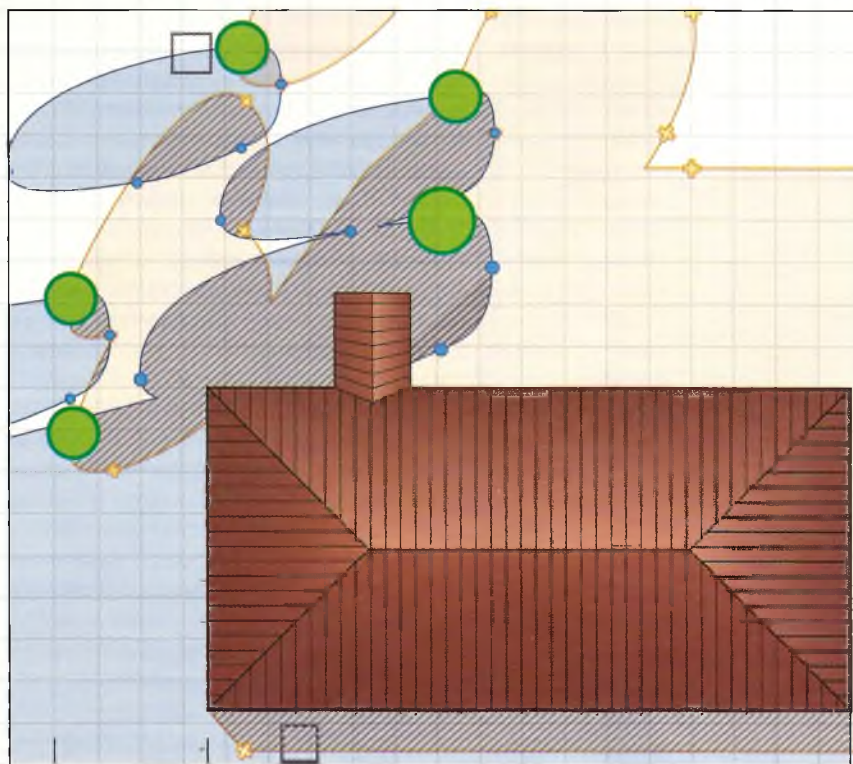
«План тіней»

Щоб не помилитися, проектуючи насадження і вибираючи місце для саду-городу, альпінарію, квітника, водойми, майданчика для відпочинку і дитячих ігор, необхідно вивчити освітленість ділянки. Спершу визначте, як розташований сад відносно сторін світу, запасіться двома десятками кілочків (частину позначте зарубками, стрічкою або ниткою) і дочекайтеся сонячної днини. До полудня позначайте тіні цими кілочками, пополудні — іншими, без зарубок. О восьмій годині ранку забийте кілочок у найдальшій точці великих тіней на ділянці: від будинку, госпблоку, дерев і кущів. Якщо кропи дерев змикаються, потрібно стежити за рухом їхньої спільної тіні.

Після цього позначайте верхівку тіні що дві години, а ввечері перенесіть дані на план ділянки. Вимірюйте відстань від об'єкта до першого (8-годинного) кілочка, дотримуючись масштабу, нанесіть його на план, потім зробіть те саме з рештою даних. Мічені кілочки відобразить на плані хрестиком, а ті, що без позначки, — точками. З'єднавши лінією всі хрестики і точки, ви отримаєте схему руху тіні певного об'єкта протягом дня. А відобразивши на плані рух тіні від усіх об'єктів — точну картину затемнення ділянки від ранку до вечора. Причому крива, що сполучає хрестики, покаже межу тіні вранці, а та, що сполучає крапки, — увечері.

Перш ніж розміщувати на ділянці різноманітні елементи ландшафту, потрібно відстежити рух світла й тіні по ній і зробити схему тіней — це стане основою майбутнього плану території

План тіней:

- — кілочки, забиті до полудня
- — кілочки, забиті пополудні
- — ранкові тіні
- — вечірні тіні
- — найбільш затемнені місця на ділянці

Останнім часом напрочуд популярним є вишуканий сад моху – ідеальний варіант для затінку. Але зважайте, що доглядати за таким незвичайним садом треба ретельно і постійно

Заштрихуйте на плані місця перетину тіней. Певно, що в цих куточках саду досить темно і прохолодно навіть найспекотнішої днини, рослин небагато і вигляд у них не найкращий. Але там, де сонце сяє тільки ввечері, добре ростуть тіньлюбні рослини і непогано почуваються тіньовитривалі. Такі куточки – ідеальне місце для влаштування тіньового саду, де можна відпочити в денну спеку.

Є рослини, які віддають перевагу родючим ґрунтам і не переносять осоння, але при цьому чудово ростуть у півтіні. Тут можна влаштувати дуже модний, але досить примхливий і складний у догляді сад мохів. У тіні довше зберігається волога, а постійна вологість – важлива умова для створення такого садка. Притінені місця підійдуть і для багатьох хвойних рослин.

Тепер зверніть увагу на межу вранішніх тіней і світла. Панування вранішньої тіні нетривале, до обіду вона помітно зменшується, поступаючись місцем сонцю. Ділянки, на яких переважає вранішнє світло, ідеальні для створення класичних квітників і міксбордерів.

До полудня тіні коротшають так, що їхні чорні плями залишаються тільки в найзатишніших куточках саду. Промені вже не так гріють, як висушують, але для теплолюбних рослин, скажімо клематисів, це на добре. Насолоджуються сонцем, всотують усе

його тепло й уродженки півдня – красуні троянди. Найкраще влаштувати розарій у теплому, добре прогріваному місці, захищеному від холодних вітрів.

Але не тільки декоративні рослини люблять пекуче сонце – не менше потребують його плодіві дерева та ягідні кущі. Урожайність плодового саду, якість плодів, зокрема смак, багато в чому залежать від тепла, отриманого рослинами за сезон. Саме тому для плодового саду та ягідників обирають найтепліший куточок, і що довше його прогріває сонце, то краще.

Є ще одна категорія сонцепоклонників – пряні культури (м'ята, шавлія, розмарин, васильки, орегано тощо), тому сад прямих трав можна розбивати тільки під палючим сонцем. Крім того, у сонячних місцях чудово росте газон: партерний, спортивний, луговий, а надто мавританський.

На будь-якій ділянці знайдеться місце, куди ніколи не заглядає сонце. Якщо площа його невелика, посадіть там копитняк, барвінок, купину, рутвицю, можете просто засипати тіньову пляму гарною річковою рінною або корою. У жодному разі не намагайтеся обдурити природу. Не слід із завзятістю, гідною кращого застосування, висаджувати тіньлюбні рослини на сонці, а світлолюбні в тіні – хоч би що ви робили, а з того все одно анічогісінько не вийде.

Загальний план насаджень

Отже, ви визначили місце розташування і розміри всіх об'єктів у саду і тепер можете перенести їх на план. Ви продумали все так, аби ніщо не заступало мальовничий краєвид, і постаралися замаскувати непривабливі об'єкти. Тепер сміливо починайте працювати над планом насаджень.

План насаджень дає уявлення про те, як виглядатиме ділянка, коли ви вдихнете в неї життя — посадите рослини. Не бійтеся, навіть якщо вам бракує досвіду і це завдання вас бентежить. Завжди можна запозичити ідеї з журналів і книжок із садового дизайну. Прислухайтеся до порад знавців, цікавтеся садовими рослинами ваших знайомих і запам'ятовуйте, як називаються ті, що вам сподобались.

Загальний план насаджень розробляється для ділянки в цілому і включає великі рослини (дерева, кущі) та масштабні насадження (ліани біля стін, арки, перголи тощо).

Складіть список рослин, враховуючи обов'язкові і ті, які воліли б мати. Переконайтеся, що їм підходить тип ґрунту і рівень освітленості. Пам'ятайте, що найпоширеніші рослини зазвичай виявляються найбільш надійними. І нарешті, дослухайтеся до перевіреної досвідом поради: прочитайте свій список і викресліть з нього половину рослин.

Далі позначте на плані розташування дерев, кущів і живоплотів, урахувавши їхню висоту і ширину в дорослому віці. Розташування стовбура дерева або стовбурів куща позначають на малюнку точкою, а передбачуваний діаметр крони — у вигляді кола навколо неї. Для живоплоту малюють приблизний силует у дорослому стані і точками або хрестиками позначають місце садження окремих рослин.

1. Будинок
2. Вигрібна яма
3. Паркан
4. Ганок
5. Колодязь із водоміром
6. Плодові дерева
7. Клубба
8. Плющ
9. Майданчик
10. Ставок
11. Прибережна зона
12. Рослини
13. Газон
14. Сарай
15. Компост
16. Ягідні кущі
17. Город
18. Пласке каміння
19. Паркувальний майданчик
20. Квітник
21. Ялини
22. Тераса
23. Манжетка
24. Доріжки

Докладний план насаджень

До загального плану не входять насадження на клумбах і бордюрах. Для кожного з них розробляється докладний план на міліметровій шкалі. Масштаб цих планів зробіть більше за масштаб загального плану ділянки (наприклад, якщо останній виконано в масштабі 1:100, то масштаб докладного плану становитиме 1:20).

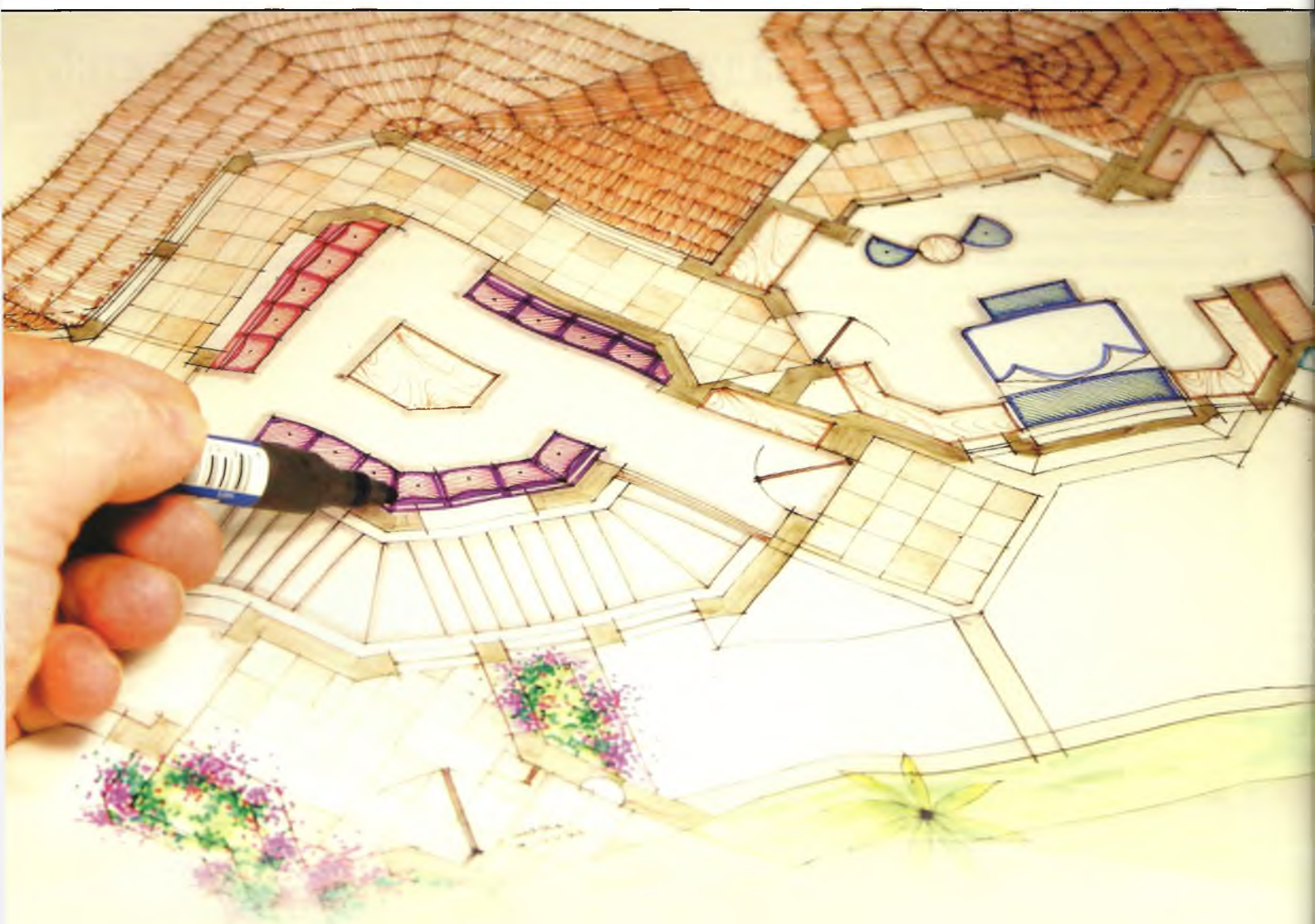
Окремі рослини позначте кружками, а масові насадження — загальним силуетом. Групи трав'янистих багатолітників із декількох екземплярів позначте колами, що перекривають одне одного. Якщо рослин небагато, назву кожної з них надпишіть біля відповідного їй умовного позначення. Якщо ж рослин багато, про-

нумеруйте їх і складіть окремий список назв. Кружки і блоки масових насаджень можна розфарбувати відповідно до основного кольору квіток чи забарвлення листя.

У бордюрі високі рослини висаджують, як правило, на задньому плані, а низькі — по краю, але, щоб уникнути монотонності, цей порядок час від часу порушують. Постарайтеся не перегнути палицю з кількістю рослин: групи з 3–5 багатолітників задосить. Залиште між рослинами проміжки, аби вони не заважали одна одній розростатися. А на порожні місця тимчасово висадіть недорогі кущі, цибулинні або клумбові однолітники.

№	Назва	Максимальна висота / ширина	Особливості	Висота саджанця Кількість екз.
1.	Клен рудувато-жолтуватий (Acer rufinerve)	6 м/4 м	оливково-зелена кора з білими поздовжніми смугами, жовто-оранжеве осіннє листя	100-125 см 1
2.	Японська айва (Chaenomeles) «Nicoline»	1 м/1,5 м	великі червоні чашоподібні квітки, запашні яскраво-жовті плоди	40-60 см 5
3.	Дерен чоловічий (Cornus mas)	6 м/4 м	жовті квітки, осіннє забарвлення листя від жовтого до фіолетового, яскраво-червоні їстівні плоди-костянки	60-100 см 1
4.	Дейція (Deutzia) «Mont Rose»	2 м/1,5 м	блідо-рожеві чашоподібні квітки із жовтими тичинками	40-60 см 1
5.	Карликова форзиція (Forsythia) «Weekend»	1,5 м/1,5 м	численні жовті квітки, ніжне зелено-жовте осіннє забарвлення листя	40-60 см 2
6.	Фотергіла Гардена (Fothergilla gardenii)	1 м/1,5 м	білі, схожі на йоржик для миття пляшок квітки з медяним ароматом, осіннє забарвлення листя від жовтого до червоного	30-40 см 1
7.	Гібіскус сирійський (Hibiscus syriacus) «Blue Bird»	2 м/1,5 м	великі синьо-фіолетові чашоподібні квітки, ясно-сіра кора, насінневі коробочки	40-60 см 1
8.	Гортензія (Hydrangea) «Bouquet Rose»	1,3 м/1,5 м	великі кулеподібні суцвіття, на кислому ґрунті блакитні, на інших — рожеві	30-40 см 4
9.	Декоративна яблуня (Malus) «Red Sentinel»	5 м/3 м	великі білі квітки, червоні, завбільшки з вишню плоди, що довго лишаються на дереві	60-100 см 1
10.	Ґрунтопокривна троянда (Rosa) «The fairy»	0,6 м/0,8 м	дрібні, густомахрові рожево-червоні квіти, квітне вдруге	продається в горщиках 3
11.	Калина пахуча (Viburnum farreri)	2,5 м/2 м	симпатичні білі квітки (попереднє цвітіння, основне цвітіння, осіннє забарвлення листя червоно-фіолетове)	60-80 см 1
12.	Жовто-строката вейгела (Weigela) «Nana Variegata»	2 м/2,5 м	біло-рожеві квітки, листя з ясно-кремовою, білою або жовтою облямівкою	40-60 см 1

Правила доброго дизайну

Критично погляньте на готовий проект і виважіть, чи відповідає він правилам доброго дизайну, які дозволяють зробити гармонійний мальовничий куточок просто на вашій ділянці. Існує декілька цих правил.

По-перше — простота. Не можна переобтяжувати великий сад бордюрами, клумбами, доріжками, у розташуванні яких немає видимої логіки. Перенасичений незв'язаними об'єктами сад здається меншим, у ньому немає відчуття спокою, властивого саду з простішими лініями.

Правило друге — баланс. Подумки зважте ліву і праву сторони своєї ділянки. Якщо одна з них явно важча за другу, сад не збалансований. Визначити вагу різних частин ділянки не так просто, як здається на перший погляд: наприклад, хвойне дерево буде «важчим» за вище і крилате листопадне.

Правило третє — єдність, іншими словами — сприйняття саду як гармонійного цілого. Це не означає, що всі елементи будуть одного кольору і форми, але за стилем вони мають відповідати один одному.

Правило четверте — контраст. Може видатися дивним, що єдність і контраст входять до переліку основоположних принципів доброго дизайну. Адже це прямо протилежні речі. Насправді суперечності тут немає. Слід прагнути до створення гармонійного дизайну без деталей, що «випадають» із загального стилю. Хай контрастує не тільки забарвлення квітів (жовте з фіолетовим), але й форма рослин, їхнє листя, скажімо, рослини з перистим листям сусідять із великолистими, а пряморослі кущі — з крилатими.

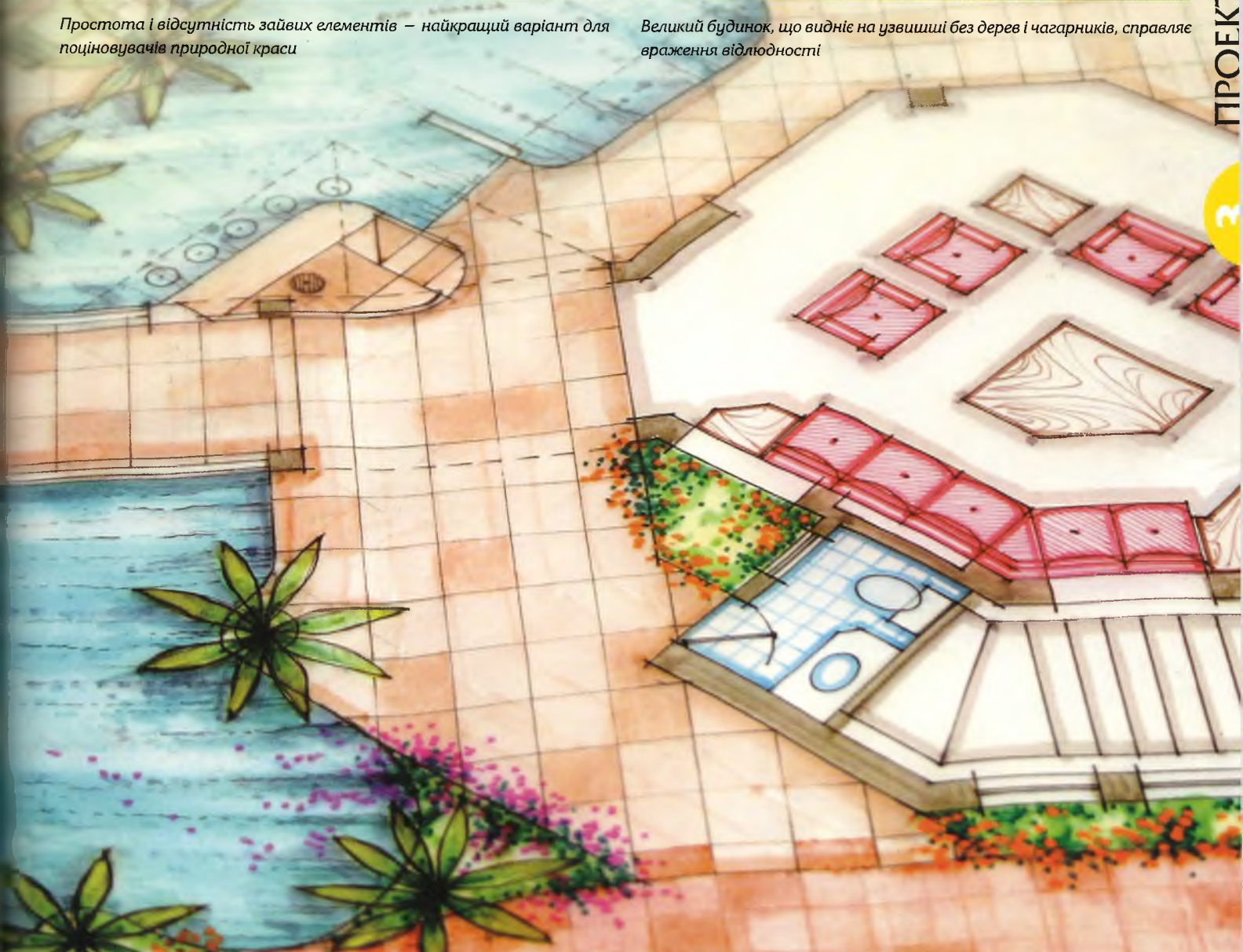
Правило п'яте — масштаб, тобто дотримання пропорцій між висотою, шириною і довжиною різних елементів саду. Насамперед прагнуть виключити надто великі об'єкти. Купуючи саджанець, уточніть, яких розмірів він досягне. Інакше за кілька років ви ризикуєте зіткнутися з необхідністю постійного обрізання рослини. У той же час важливо уникати занадто маленьких елементів. Крихітне патіо (кімната просто неба), що прилягає до великого будинку, виглядатиме так само недоречно, як і маленька клумба на великому газоні.

Простота і відсутність зайвих елементів – найкращий варіант для поціновувачів природної краси

Великий будинок, що видніє на узвишші без дерев і чагарників, справляє враження відлюдності

Система дренажу і поливу

По завершенні розробки проекту можна, нарешті, взятися за втілення планів у життя. Освоєння нової ділянки – справа трудомістка, тож краще найняти для цього професійну бригаду, яка має необхідну техніку, навички і досвід. Утім, багато хто робить перепланування своїми силами. У будь-якому разі не треба розраховувати на швидкий результат. Чудесне перетворення саду за 48 годин буває тільки в телепередачах. У реальності ж забирає багато часу, грошей, моральних, фізичних сил і розтягується на кілька сезонів.

Система дренажу

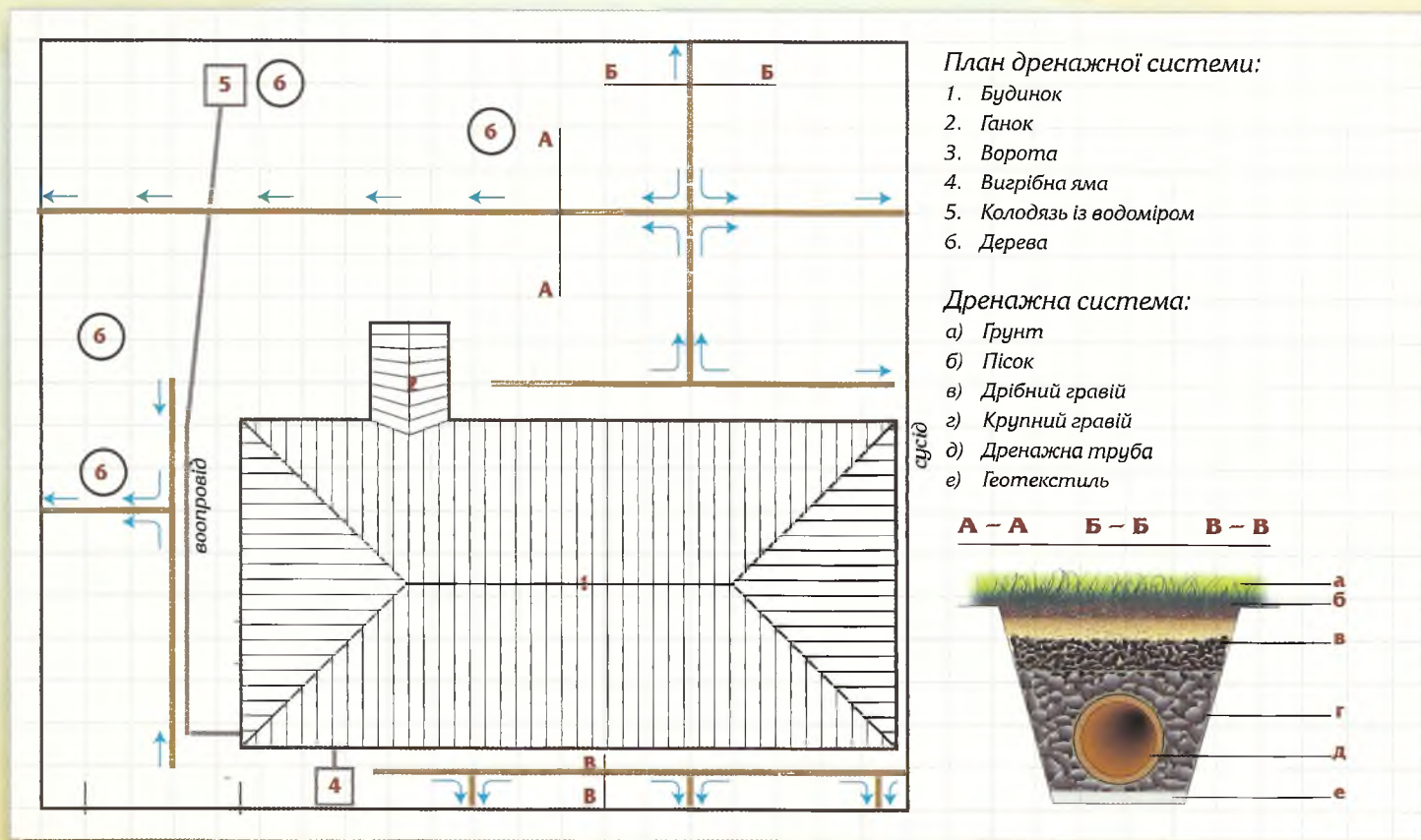
Спочатку виконують брудну роботу – споруджують систему дренажу, який відводить поверхневі води, захищаючи ділянку від перезволоження. Він у край необхідний, якщо сад розташований на глинястому ґрунті в низині, біля підніжжя схилу, оточений огорожею або спорудами з глибоким фундаментом. Інакше за два-три роки надлишок вологи погубить газон і дерева. Щоб осушити ґрунт, доведеться копати траншеї, знищувати насадження, геть усе переробляти. І замість довгоочікуваного відпочинку ви будете приречені брехатися, миритися з присутністю робітників і терпіти значні збитки.

На багатьох ділянках дренаж не потрібний. А воду, що стікає з дахів, навпаки, збирають. Її спрямовують по водозливах у спеціальні водоприймачі (бочки, басейни), а потім використовують для поливу рослин

Дренаж – це система підземних каналів із дренажними трубами, прокладеними особливим чином під нахилом до відводу води (за межі ділянки або в дренажний колодезь)

Спорудження дренажу — це перш за все земляні роботи. Після розмітки дренажних магістралей викопують траншеї близько 0,5 м завглибшки. На дно кладуть геотекстиль, який запобігає заливанню дренажу, і дренажну трубу (дешеву поліпропіленову перфоровану або дорожу керамічну). Усе засипається щебенем, родючим шаром ґрунту і лише тоді засівається газон. До 1990-х рр. дренажні труби були, в основному, керамічні або азбестово-цементні. На їхнє укладання витрачали багато часу, бо ж спершу належало зробити у трубах пропилювання і просвердлити отвори. Вряди-годи труби засмічувалися, тож досить часто їх доводилося промивати, та й загалом служили вони недовго. Нині в будівництві дуже поширені дренажні труби, виготовлені з полімерних і композитних матеріалів, що мають фільтруючі властивості (пропускають лише воду, перешкоджаючи потраплянню всередину труб ґрунту). Повсюдно використовуються також пластикові перфоровані труби, забезпечені геотекстильною фільтруючою оболонкою.

Дно вистилають геотекстилем, кладуть дренажну трубу, засипають щебенем, шаром ґрунту і аж тоді засівають газон

Система поливу

Здавалося б, немає нічого простішого, ніж полити газон — була б вода. Але не все так легко. Поливати теж потрібно розумно, оскільки правильний полив дуже важливий для створення привабливого здорового лужку.

Найелементарніша система поливу — підключений до водопроводу гнучкий шланг. У неї тільки одна перевага — невисока вартість. Натомість мінусів хоч греблю гати: щоразу важкий, брудний, облупаний навколо клумб шланг силкується перегнутися, поламати квіти і кущі. До того ж це гарне рішення лише для ділянок менше трьох соток.

Більш досконала система поливу — це економічний варіант садового водопроводу: простий у проектуванні й установці, з гнучким переносним шлангом, що заступає стаціонарний трубопровід. Розводку роблять по всій ділянці, і ви отримуєте в потрібних точках «водяні розетки». Підключивши до будь-якої з них гнучкий шланг з розбризкувачем, полити сад буде легко. Але доведеться витратити на це чимало часу або ж наймати садівника. Порання у квітучому саду вдвічі приємніше, коли не обтяжливе. Отож уявіть іншу картину: клумби милують око різнобарв'ям, газон — смарагдовим блиском, а тим часом ви за літо жодного разу не згадали про полив. Нереально? Однак диво сучасної техніки, система автоматичного поливу, піклуватиметься про сад без участі людини.

Можливості сучасної техніки дозволяють організувати полив саду будь-яким зручним для вас способом: від найдешевшого варіанту з підключенням до водопроводу шлангом до цілком автоматизованої системи

Щоб автоматизувати полив на своїй території, вам буде потрібна розгалужена мережа трубопроводів: насос, стаціонарні дощувачі, електромагнітні клапани для регулювання витрати води на окремих ділянках і садовий міні-комп'ютер (контролер), який керуватиме цим устаткуванням. Контролер підпорядковує собі всю водопровідну мережу саду. Лишається хіба що його запрограмувати (а це дуже просто!), і він самостійно розпорядиться поливом. Міні-комп'ютер може бути запрограмований на 365 календарних днів, при цьому здійснювати до чотирьох поливів на день дев'яти зон. До того ж для різних рослин програмують різний режим поливу.

Якщо маєте бажання, автоматичну систему можна вдосконалити. Наприклад, приєднати до контролера спеціальну метеостанцію з набором датчиків, що стежать за зміною погоди. Якщо зненацька наскочить дощ або сильний вітер, контролер сам вимкне насос, припиняючи дію заданої програми поливу. І хоч такий пристрій можуть установити тільки фахівці й обійдеться він дещо дорожче, зате надалі заощадить багато часу і коштів.

Система автоматичного поливу керується комп'ютером-контролером без вашої участі – варто лише запрограмувати комп'ютер

Штучні
ВОДОЙМИ

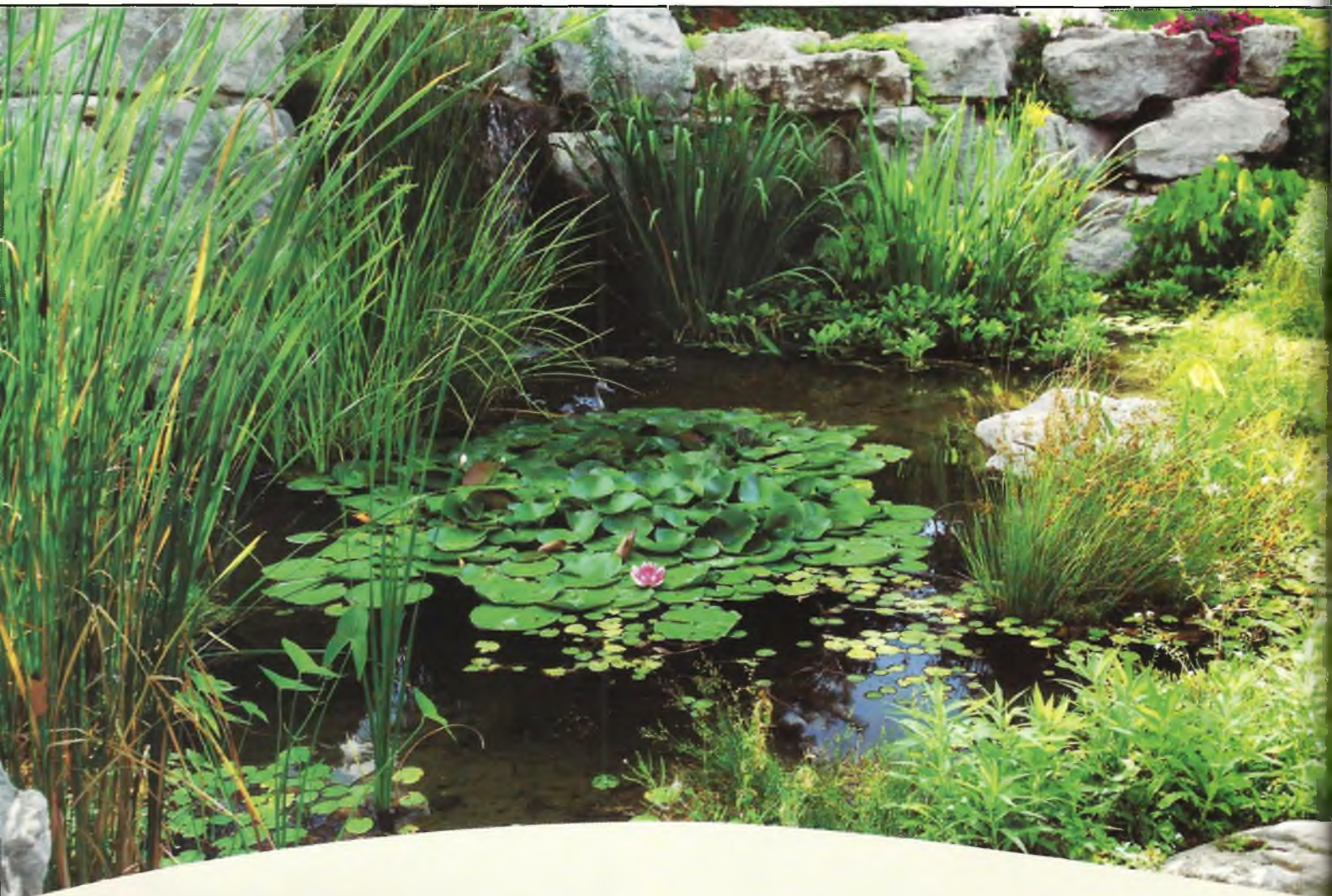

Обираючи відповідне місце під водойму, не кваптеся: якщо припуститися помилки від початку, можна звести нанівець усі подальші зусилля, і виправити хибу буде надзвичайно складно. Зате вдало розташовані ставки мають неповторну чарівність. Наприклад, завжди виграно виглядає водойма біля тераси, що прилягає до будинку.

Якщо ви вирішили створити на своїй ділянці водойму, продумайте заздалегідь усі нюанси: її розташування, розмір, куди приберете ґрунт тощо. У будь-якому разі хай труднощі вас не лякають, адже вода, чи то оповитий тихою задумою ставок, чи то дзюркотливий струмочок, пожвавить вигляд кожного саду.

Пам'ятайте, що створення водойми в саду – «кришталева» мрія садівника. І велике щастя, якщо ви зуміли її здійснити.

Вибір місця для водойми

Дуже важлива для розташування ставка освітленість ділянки. З одного боку, водяні і прибережні рослини потребують сонця, з другого — його надлишок згубний для екосистеми водойми. Спекотного літа в невеликих ставках вода так нагрівається, що стає неможливо контролювати бурхливе розмноження водоростей, у результаті мешканці ставочків гинуть.

Розмітьте контури майбутньої водойми садовим шлангом або світлим піском і зауважте, скільки часу і яка його частина освітлюється сонцем. Ідеально, якщо ставок прогріватиметься тільки в першій або в другій половині дня, опівдні ж опиниться в тіні. Якщо поряд із майбутньою водоймою немає будинків або садових споруд, її можуть притіняти високе дерево чи кущ. Проте садовлять їх досить далеко від ставка. Звичайно, дерева з плакучою кронаю, що схилили віття аж до води, виглядають дуже красиво, проте в цьому випадку вам доведеться регулярно очищати водойму від опалого листя і зламаних вітром гілок, а якщо це плодове дерево, то ще й від плодів.

Найпростіше вписати водойму в існуючий пейзаж, розташувачи її в природній западині. Добре розбити ставок на межі саду, позначеній деревами і кущами. Але між живоplotом і плесом буде потрібний плавний перехід — смуга високих багатолітників і декоративних злаків. А берегові насадження, розташовані між терасою і рабатками (квітковою облямівкою),

стануть продовженням останніх. Водойми, розбиті серед газонів, часто виглядають не найкращим чином. У цьому випадку важливо посадити навколо них геть різні рослини. Але не оточуйте водойму суцільною стіною зелені, щоб погляд міг вільно линути по дзеркалу води.

Аби водойма у вашому садку не перетворилася на твань, треба обрати придатну за освітленням ділянку

Форма водойми

Водойма як елемент саду має відповідати певному стилю. Наприклад, округлі водойми – улюблений елемент англійських ландшафтів. У епоху бароко невід'ємним складником красивого саду вважався ставок точних геометричних форм (прямокутний або округлий). Тож найкращий варіант для садків регулярного стилю – саме такі водойми, оскільки, як і раніше, ці чарівні скромники не втратили свого значення. Ставки неправильної форми, які наслідують форму природних водойм, використовувались на Сході: у Китаї, Японії, Кореї. Однак необов'язково добиватися того, щоб ставок мав природний вигляд і певну форму, головне, аби він ідеально вписувався в пейзаж саду.

Ставки різної форми виглядають напрочуд гарно поряд один з одним, та ще ефектніше – на різних рівнях. До того ж високі береги водойм завжди здаються привабливішими для відпочинку. Матеріал для «оздоблення» берегів в оформленні класичних регулярних водойм дуже важливий. Клінкер, натуральний камінь, сталь чи бетон мають гармоніювати з фасадом будинку, садовими доріжками й підірними стінками.

Великий ставок з різноманітною рослинністю, створений за індивідуальним проектом, – мрія багатьох садівників-аматорів. Але він значно змінює вигляд саду, тому його включають до ландшафту, лише ретельно зваживши всі за і проти.

Для невеликих садків пасують водойми прямокутних форм, оскільки на такій площі складно красиво оформити ставок у природному стилі. На маленьких садових ділянках із крихітними газончиками і в садах, де багато майданчиків, вимощених каменем або клінкером, найкраще підкреслити береговий контур яким-небудь натуральним матеріалом.

Форма й декорування водойми мають відповідати загальній естетиці вашого саду. Зокрема, для садків у регулярному чи англійському стилях чудово підходять водойми геометричних форм

Матеріал для влаштування водойми

Для влаштування водойми використовують в основному жорстку пластикову ємність або спеціальну гідроізолювальну плівку. Вибір матеріалу залежить від розмірів ставка. Наприклад, якщо його площа становить менше 5 м², віддають перевагу жорстким пластиковим чашам. Користуватися ними напрочуд легко і, на відміну від гідроізолювальної плівки, вони слугуватимуть не один десяток років.

Пластикові ємності можна замовити і для великої водойми (площею до 10 м²). Але «проштампований» ставок не всім до вподоби, та й установити громіздку конструкцію складно. Якщо ви таки вирішили її придбати, пильуйте, аби вона мала тераси для саджання рослин на різній глибині і широкий береговий край.

Охочим створити водойму за індивідуальним проектом слід скористатися гідроізолювальною плівкою. Вона досить еластична і легко набуває потрібних форм. Є три типи цього матеріалу. Найчастіше застосовують чорну плівку ПВХ (з полівінілхлориду), що швидко і надійно схоплюється клеєм, а отже, завжди можна «полагодити» ставок.

Поліетиленова плівка дешевша, ніж ПВХ, зате не така еластична і довговічна, тому коли-не-коли дірки в ній доведеться латати самоклеючою стрічкою.

Найціннішою вважається бутилкаучукова плівка із синтетичного каучуку. Її товщина залежить від глибини ставка і тиску води. Так, для водойм менше 80 см завглибшки використовують плівку до 0,8 мм завтовшки, для глибин від 80 до 150 см — до 1,2 мм завтовшки, а для водойм понад 1,5 м завглибшки знадобиться плівка від 1,5 мм завтовшки.

На березі водойми, дно якої застелене гідроізолюючою плівкою, плити мають трохи нависати над поверхнею води, приховуючи кінці плівки. Аби не «змазати» враження від архітектурних принад такого ставка, рослин у ньому висаджують небагато і переважну частину дзеркала води лишають відкритою. У центрі водойми чудово виглядає карликове і середнє латаття. Гарний контраст із ними утворюють вертикальні лінії спрямованих угору рослин, що погано розростаються, наприклад сусака зонтикового (*Butomus umbellatus*).

Закладення водойми на основі жорсткої ємності

Жорсткі ємності зручні тим, що дуже легко монтуються. Ви можете встановити котлован навіть власноруч, причому ви-

тратите на це всього-на-всього 1–2 дні. А якщо придбаєте пластикову чашу з напильням під натуральний камінь, відпаде

проблема природності берегів. Жорсткі ємності для невеличких ставків монтуються таким чином:

Позначте розташування водойми, обкресливши контури чаші світлим піском. Щоб ємність не нахилилася, поставте її на цеглини.

Для того щоб котлован відповідав рельєфу чаші, на початку робіт необхідно точно розмітити піском зони різної глибини.

Обережно викопайте котлован: кожний шар ґрунту виймайте по розмітці, але на 10 см ширше і глибше за саму ємність.

Установіть ємність: за допомогою рівня переконайтеся, що чаша водойми стоїть горизонтально.

У разі потреби підкоригуйте глибину котловану.

Приблизно на третину наповніть чашу водойми водою і беріться до закладення щілин.

Щоб згодом ємність міцно «сиділа» в землі, найменші порожнини щільно засипають піском, періодично поливаючи його водою. Виконують цю роботу якомога акуратніше, аби чаша водойми не вдовзі не нахилилася.

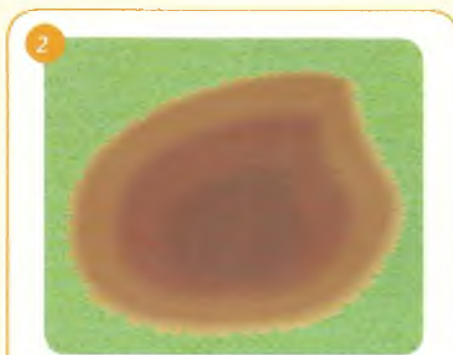
Закладення водойми на плівковій основі

Коли розташування і матеріал для ставка обрано, саме час братися за його закладення. За допомогою гідроізоляційної плівки можна створити водойму повністю за власним проектом. Пам'ятайте, що не завжди вода йде через отвір у плівці.

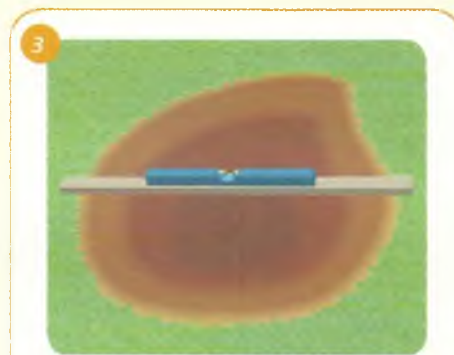
Часом волога губиться через відсутність так званого капілярного бар'єру, коли вологий ґрунт ставка стикається із сухішим садовим ґрунтом. Тому щонайменше на 20 см завширшки плівку витягують на берег.

1 *Визначте контур водойми і розмітьте обриси берегів світлим піском, потім викопайте вздовж розмітки рівчак завглибшки зі штих лопати. Дернину і родючий шар землі складайте окремо від ґрунту, що залягає глибше.*

2 *Використовуючи світлий пісок, накресліть контури різної глибини так, щоб найбільш глибоке місце опинилось у центрі водойми. Послідовно виймайте ґрунт спочатку з менш глибокої зони, а вже потім з глибшої.*

3 *Рівнеміром і рейкою перевірте, що береги ставка розташовані однаково. Використовуючи мірну лінійку або мотузку, обрахуйте розмір гідроізолювальної плівки. Для зміцнення краю берега не забудьте додати до нього приблизно по 60 см з усіх боків.*

4 *Насипте на дно шар піску, постеліть флізелін, геотекстиль або інший нетканий матеріал для захисту плівки від гострих каменів і коріння. Потім, за теплої погоди, укладіть плівку.*

5 *Наповніть водойму водою. Якщо в найглибшій частині будуть розміщені рослини і камені, то воду в неї наливають порціями, щоб плівка осідала поступово.*

6 *Оформлюють берег за кілька днів після укладання плівки. Її краї закривають плитами, маскують рослинами і каменями, створюючи плавний перехід від води до саду.*

Закладення водойми з бетонованим котлованом

Для садів, оформлених у регулярному стилі, ідеально підходять водойми з бетону. З цього матеріалу найпростіше створити чотирикутний ставок.

Важливо продумано спланувати розташування водойми, адже пізніше буде складно щось виправити. Узагалі влаштування бетонованого котловану краще доручити фахівцям, аби після першої ж зими не деформувалося дно, і котлован не почав протікати

через тріщини, що утворилися. Дно і стінки виритого котловану утрамбовують, будують опалубку (для стін) і заливають бетоном. Найскладнішим вважається заливання скошених стінок з м'якими переходами між терасами різної глибини. Котлован повністю армується сталевією зварною сіткою. А його внутрішню поверхню покривають захисним шаром із дрібнозернистого бетону, який оновлюють що два роки.

Рослинність водойм

Прямокутна водойма, облямована кам'яними плитами, може стати окрасою парку в англійському і романтичному стилях

Каміння, галька, декоративні рослини й чарівний місток надають водоймі в японському стилі особливої вишуканості

Великі водойми напрочуд популярні серед аматорів садів природного стилю. Береги таких ставків вражають пишною рослинністю і численною живністю. На них привабливо виглядають рінь різного розміру і кольору, коріння і химерні корчі. У ставках, оформлених у природному стилі, краще саджати види місцевої флори: плакун верболистий, або плакун-траву (*Lythrum salicaria*), вербозілля монетчасте (*Lysimachia nummularia*), вовчу лапу європейську (*Trollius europaeus*), півники болотяні, або жовті (*Iris pseudacorus*). Підійдуть і такі великорослі рослини, як очерет (*Phragmites*), поріз (*Typha*), дармера, або пелтифілум щитоподібний (*Darmera peltata*, syn. *Peltiphyllum peltatum*).

Для ставків у регулярному стилі характерна строга симетрія. Тож рослини на їхніх берегах висаджують у точному порядку. Навколо водойми кладуть прямокутні кам'яні плити (щоб уникнути обвалів, їх устанавлюють із виступом щонайбільше 5 см). Стильно виглядають дерев'яні настили і «набережні». Для прямовисних берегів часто застосовують плівку з гравієм (штучним напиленням, що імітує кам'яну крихту) і «кишеньки» з джугу для рослин. Таким чином можна прикрити непривабливі ділянки вздовж берега і додатково захистити гідроізолювальну плівку від шкідливої дії ультрафіолетових променів.

Для декоративних ставків головне — ефектний зовнішній вигляд. Якщо на березі достатньо місця, саджають високорослі

декоративнолисті багатолітники: гуннеру (*Gunnera*), роджерсію кінськокаштановолисту (*Rodgersia aesculifolia*), бузульник (*Ligularia*), астильбоїдес пластинчастий (*Astilboides tabularis*). Із-поміж компактніших багатолітників: бадан (*Bergenia*), функія (*Hosta*), лізихитон (*Lysichiton*), понтедерія (*Pontederia*) і численні сорти півника сибірського (*Iris sibirica*). Береги неодмінно оформлюють красивими предметами — від валунів цікавої форми до статуй.

Особливу атмосферу спокою створюють водойми в японському стилі. Неповторної чарівності цим куточкам надають береги з дрібною ріні, гармонійне поєднання великих каменів і декоративних знаків, містки і відповідні аксесуари.

Навіть у невеликому саду можна облаштувати чудову водну оазу, у якій житимуть водомірки, личинки бабок і ручайників, жаби і тритони. Для маленьких ставків оптимальні рослини, що плавають на поверхні води, наприклад водяний гіацинт (*Eichhornia*), або рослини з плаваючим листям: дрібні глечики (*Nuphar*) і карликове латаття (*Nymphaea*). По берегах такого ставка саджають частуху подорожникову (*Alisma plantago-aquatica*), гравілат річковий (*Geum rivale*), бузьків вогонь (*Lychnis flos-cuculi*) і незабудку болотяну (*Myosotis palustris*).

Висаджене в глибоководній частині ставка латаття створює «острівці» на його поверхні

Як вибрати рослини

Садове водоймище — збалансована екосистема, у якій важлива роль відводиться представникам водної флори. Рослини для ставка — це ще й красива декоративна «оправа».

Обираючи водяні рослини, насамперед звертайте увагу, чи швидко вони розростаються, інакше спекотного літа повністю вкрийють поверхню води. Аби контролювати розростання водяних рослин, їх саджають у спеціальних пластикових контейнерах. До того ж восени теплолюбні екземпляри можна виїняти із ставка і зберігати протягом зими в кориті з водою.

Дуже важливо висаджувати рослини на правильній глибині. Деякі з них просто загинуть, якщо ви посадите їх надто глибоко або мілко. Зокрема, гірчак земноводний (*Polygonum amphibium*), що живе у природних умовах на глибині близько 50 см, на березі або в саду змінює свій вигляд і не квітне. А от інші рослини менш вибагливі. Так, півники болотяні, або жовті (*Iris pseudacorus*), без проблем приживаються і на мілководді, і на вологих берегових лужках.

Умовно в садових водоймах виділяють п'ять різних за глибиною зон. Глибоководна зона починається приблизно з глибини 40 см.

Це житло рослин із плаваючим листям (латаття та ін.), а також рослин, коріння і переважна частина стебел та листя яких ховаються під водою, наприклад куширу (*Ceratophyllum*). Щоб узимку ставок не промерзав до дна, зона глибоководдя має бути щонайменше 80 см завглибшки.

На мілководді (глибина 10–40 см) добре почувуються рослини з порожнистими трубчастими стеблами і низькорослі квітково-декоративні: понтедерія (*Pontederia*) і стрілиця (*Sagittaria*).

З глибини близько 10 см і аж до краю берега розташовано болітце. Періодичні «припливи» і «відпливи», а також коливання води в ґрунті добре переносять плакун (*Lythrum*) і калюжниця болотяна (*Caltha*).

Вологі лужки вздовж берега садової водойми зазвичай водою не заливає, але позаяк вони не відокремлені від ставка спеціальною гідроізолювальною плівкою, вода підходить близько до поверхні землі. І нарешті, усі перелічені зони оточує сам берег ставка, де можна посадити звичайні садові рослини і дерева. Але пам'ятайте, що могутнє коріння останніх може розірвати гідроізолювальну плівку.

Струмочки

Якщо на вашій ділянці є схил, шкода не скористатися з такої нагоди для влаштування струмочка. Але й на рівній території можна насипати штучний схил (ось тут і знадобиться земля, вийнята з котловану під час закладення ставка). Неважливо, що саме ви виберете для свого саду: неквапливий, розлитий потоком луговий струмочок чи стиснутий крутими берегами гірський потічок із каскадами водоспадів — будь-яка вода в русі надає пейзажеві освіжаючого відчуття динаміки.

Найпростіше зробити в саду русло струмочка з готових жорстких пластикових елементів. Їх укладають у довільному порядку і таким чином створюють неповторні потічки. Не менш оригінальним виявиться і струмочок з річищем із бутылкачукової плівки. Якщо ви збираєтеся зробити більш-менш пряму протоку, можна використати плівку у вигляді суцільної стрічки. Влаштовуючи в саду струмочок із звивистим руслом, річище краще «зібрати» з кількох шматків плівки і «зварити» їх під кутом спеціальним апаратом.

Для невеликого потічка викопують русло 30–60 см завглибшки і мінімум 80 см завширшки. На дно насипають піщану подушку, поверх укладають нетканий матеріал і гідроізолювальну плівку. Аби обрахувати її необхідну ширину, підсумуйте ширину і подвійну глибину річища, потім додайте ще по 20 см припуску для укладання берегової плівки. Завершують моделювання русла, прикривши плівку гладенькою рінню або глиною.

Дуже мальовничі струмочки з перепадами, сходами, обривами і глибшими «тихими заводями». Чудово виглядають великі камені і плити з натурального матеріалу, перетворені на романтичні «кручі» водоспадиків і каскадів. Коли струмінь води падає з уступу в глибоку чашу, її музика звучить ефектніше.

Мальовничі струмки сповнюють ваш сад мелодійним дзюрчанням води

Висаджені вздовж берегів струмка яскраві квіти довершують ідилічну картину вашого саду

Щоб струмок справляв враження «природного», доведеться придбати водяний насос. Розраховуючи його потужність, слід брати до уваги не тільки ширину русла і висоту підняття води помпою (від рівня водойми, у яку впадає струмок, до її верхів'я), а й також діаметр і довжину шланга, по якому вода перегониться до верхньої точки. Тому, купуючи насос, не забудьте ознайомитися з його технічними характеристиками і проконсультуватися з фахівцями. Для порівняння: невеликому струмочку надає руху помпа потужністю 30 Вт. А «гірському потоку» з перепадом висот у кілька метрів потрібний насос потужністю не менше 200 Вт. Рационально використовувати різні заглибні помпи, оскільки вони компактні, безшумні та водночас достатньо продуктивні. Посадіть по берегах струмка квітучі рослини. Найкраще обрати види, що слабо розростаються, відповідні для вологих лужків, берегів і болітець. Якщо ж хочете милуватися рослинами безпосередньо в руслі струмка, відокремте заводь невеликим кам'яним валом, щоб течія не вимивала ґрунт.

Вируючий водоспадик, хоч і невеличкий, надає пейзажеві свіжості і динамічності

Тераси, крокові камені та містки

Приємно відпочити і розслабитися в затишку на березі мальовничого ставка

Сидячи на березі ставка, так легко забути про щоденні турботи, адже вода створює заспокійливу атмосферу. А за наявності в саду штучної водойми необхідність вирушати в мандри до річки чи озера просто зникає. Достатньо лише вийти в сад. На дерев'яній терасі, що виступає над поверхнею води, можна розкласти шезлонг, улаштувати невеличку вечірку або зустріти з коханим захід сонця. Будуючи її, зверніть увагу на міцність опор, дотичних з водою: вибирайте деревину, стійку до гниття, скажімо модрина. Як альтернативу можна придбати довговічні алюмінієві конструкції.

Якщо водойма не прилягає до тераси, улаштуйте на березі додатковий куточок відпочинку, який напевно стане улюбленим місцем вашої родини. Подбайте, аби він був прихований від стороннього ока: посадіть групу кущів або високих квітково-декоративних багатолітників, живопліт із листопадних чи хвойних дерев.

Якщо в декоративному ставку оселилися рибки та інша живність, неодмінно виникне бажання помилуватися ними. Постарайтеся влаштувати так, щоб до води можна було підійти максимально близько, адже вузькі містки дозволять зазирнути в зовсім інший світ. Однак на мініатюрних ставках вони виглядають громіздкими, тож замість них можна встановити крокові камені, що виступають над поверхнею води. Підійдуть як звичайні бетонні плити, так і плити з натурального каменя з нерівними краями. Прямокутні або округлі, вони чудово поєднуються з водоймами в регулярному стилі, а з «природним» ставком утворюють цікавий контраст. Окремі камені мають бути як мінімум розміром 50×50 см і лежати на відстані близько 15 см один від одного.

Якщо ви встановлюєте «крокові» камені на мілководді безпосередньо на гідроізолювальну плівку, постеліть під неї шматок флізеліну. Перехід від мілководдя до суші виглядатиме ще краще, якщо на місці стикування каменя з берегом поставити скульптуру або валун незвичайної форми.

Якщо ставок перетинає садову доріжку, якою часто користуються, через нього краще перекинути місток із поручнями. У продажу є збірні конструкції містків, що складаються з кількох секцій. Їх можна не тільки лакувати, але й фарбувати у відповідний колір. Так, місток темно-червоного відтінку пречудово впишеться в дизайн японського саду.

У цьому разі місточок видається більшим за сам ставок

Доріжка з крокових каменів

Техніка для обслуговування ставків

Улітку, тим паче у спеку, вода в неглибоких ставках швидко випаровується, тому необхідно контролювати її рівень і збагачувати киснем. Для цього встановлюють спеціальні технічні пристрої і водні забави (фонтанчики або джерельця), що надають воді руху. А вони, у свою чергу, працюють від насоса.

Щойно температура води підвищиться до +10 °С, умикають фільтрувальні системи. Їхнє завдання — скоротити кількість водоростей і очистити воду від сміття. Ці системи насамперед стануть у пригоді для ставків із рибками, причому, що більше живності у водоймі, то потужнішими мають бути фільтри і насоси. Але не намагайтеся добитися ідеально чистої води, щоб не порушити процеси природного самоочищення.

Застосування техніки у ставку зазвичай викликає подвійне відчуття. Садівників турбує контакт електроприладів з водою, проте фахівці встановлюють їх абсолютно безпечно.

Тим, хто сумнівається, пропонують низьковольтну апаратуру — від 12 до 24 В, до якої можна підключити насос для фонтанчика і прожектор. Але й потужніша апаратура, що працює при 220 В, не становить небезпеки, якщо підключена згідно з інструкцією. Електророзетка, з якою з'єднаний насос, повинна мати заземлення і бути захищена автоматичним вимикачем. Апаратуру ж для обслуговування ставків краще купувати у фірм, що надають інструкції російською чи українською мовами.

Аби контролювати рівень води і збагачувати її киснем, влаштовують фонтанчики або кринички

Пам'ятайте, що будь-яка водойма — це жива екосистема, а отже, вимагає належної уваги і догляду кожного сезону.

Тільки-но з-під крижаної кірки починають пробиватися первоцвіти — час братися до активної роботи у ставку. Перш за все, обрізають стебла очерету і декоративних злаків, залишених на зиму як прикраса ставка, і багром збирають плаваюче «сміття». Улітку доглядати за ставком нескладно: досить лише пильнувати рівень води і кількість водоростей. Восени видаляють напівзів'яле листя й інші відмерлі частини рослин, іноді ж натягують над поверхнею води захисну сітку.

Безпечно встановити електронасос і прожектор можна лише за допомогою спеціалістів

Водойми на терасі чи балконі

За влаштуванням водойми на терасі чи то балконі майже не відрізняються від садових. Напрочуд привабливо тут виглядає «жива» вода: джерельце, фонтанчик або кілька фонтанів. Такі водні забави можна включити до оформлення тераси вже на стадії її брукування, вбудувавши під кладкою резервуар для води і помпи. Цікавинкою дизайну стане невелика ринвочка біля місця відпочинку, по якій вода стікає в декоративну чашу, а потім знову перекачується до витoku. Відрегулюйте тиск води і передбачте зручний спосіб наповнення нею контейнера з насосом.

На терасі чудово виглядають водойми будь-якого типу. Класичний варіант: розмістити в центрі контейнер 45–60 см заввишки, зовні декорований цеглою, дошкою або іншим відповідним

матеріалом. Поставте біля такої водойми лавку для відпочинку, щоб, нахилившись, можна було торкнутися поверхні води.

Легко і швидко виготовляються міні-водойми з дерев'яного барильця, кам'яного коритця, керамічного вазона чи оцинкованої ванни. Їхні внутрішні стінки і дно вистилають гідроізолювальною плівкою 0,5–0,8 мм завтовшки.

У таку водойму можна посадити рослини з невеликим листям, призначені для мілководдя або зони болітця, а також карликове латаття. Достатньо 1–3 рослин. Опускайте їх на дно тільки у стримуючих ріст контейнерах.

На зиму з міні-водойм виливають воду і заносять їх у приміщення або, обгорнувши теплоізолювальним матеріалом, залишають на терасі до весни.

Садові доріжки

Без деяких елементів, наприклад доріжок, у саду не обійтися. Тому вам доведеться визначитися щодо виду, кількості, місця розташування доріжок, а потім скласти їхній план.

Ширина доріжок безпосередньо залежить від їхнього призначення. Так, доріжка, що веде до будинку, має бути близько 1,5 м завширшки, щоб по ній могли вільно пройти пліч-о-пліч дві людини. А для стежок, що кривуляють по саду, достатньо ширини 50 см.

Головні доріжки краще мостити кам'яною плиткою, а краї викласти дрібним натуральним каменем. Останній знадобиться і для стежок.

Види доріжок

Вигляд садових доріжок визначається не тільки функцією, а й стилем саду. У саду природного або сільського типу, як і в самій природі, стежки звивисті. У класичному англійському переважають прямі широкі доріжки, хоча цілком допустимі й округлі. Для садів у східному стилі характерні кручені стежини, що утворюють асиметричний малюнок. Добре впишуться в сучасний дизайн прямі доріжки, з поворотами під кутом, а звивисті створюють м'який, відпружливий ефект. Крім того, садова доріжка може вигідно підкреслити особливості рельєфу чи згладити його недоліки.

Прямі доріжки і широкі алеї, обсажені деревами, характерні для садів, створених у класичному стилі

У саду природного стилю найбільш гармонійно виглядають звивисті доріжки, викладені натуральними каменями

Матеріал і колір доріжки, що веде до будинку, мають гармоніювати з ганком і фасадом

Хвіртка і доріжка, що веде до будинку, створюють перше враження від усїєї садиби

Вибираючи форму і колір тротуарної плитки, орієнтуйтеся на стиль і оздоблення будинку. Вигадливому регулярному саду «пасуватиме» кольорова фігурна плитка, а природному — така, що імітує за формою і кольором натуральний камінь.

Якщо вам ні до чого паркувальний майданчик перед гаражем, можна обмежитися в'їздом звичайної ширини. Але будь-які під'їзні дороги і майданчики для машин мають відповідати масі автомобіля,

тому потребують міцної основи. Для покриття оптимальні бетонні плити або клінкер. А щоб якомога менше нашкодити навколишньому середовищу, використовують сучасні матеріали з бетону, що пропускає воду, або ґрати із пластика й бетону. Адже дощова вода проходитиме в ґрунт лише за умови, якщо основа теж пропускає воду. Особливу увагу слід звернути на покриття головної доріжки — візитівки вашої ділянки і будинку.

Звивисті розгалужені стежки створюють у просторі своєрідний графічний малюнок

Забарвлення і гладенька поверхня полірованого каміння напрочуд добре підкреслюють бархатисту зелень трави

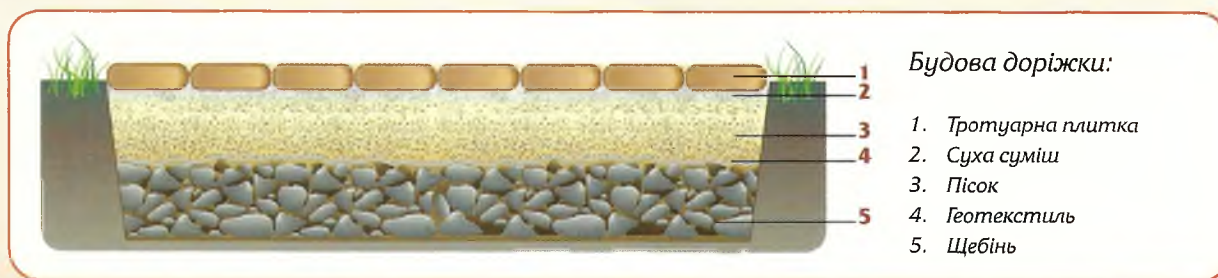
Прокладання доріжок

Термін придатності тротуарної плитки досить довгий, але багато в чому залежить від якості укладання. Тому можна заощадити на матеріалі, але на роботах не варто. Прокладання доріжок починається з найважливішого етапу – влаштування їх основи. Правильна основа не дозволить доріжці або майданчику «просісти» і забезпечить довге життя брукуванню.

Доріжка, немов «бутерброд» із послідовно укладених шарів. Спочатку насипають 15 см щебеню, потім 10 см піску, а між ними зазвичай прокладають геотекстиль. Далі настає черга шару

сухої суміші (3 см) і тротуарної плитки (7 см). Закінчивши укладання, поверхню плитки засипають піском і трамбують, набиваючи його у шви. Потім поливають її водою, і за кілька днів уже користуються доріжкою.

Для укладання плитки або каменю на бетонну основу зазвичай використовують цементний розчин. Ходити по такій доріжці можна буде не раніше, ніж за три дні після завершення робіт. Непогано облямувати її бордюром, який не тільки прикрасить, але й допоможе витримати профіль доріжки.

Цегляна кладка, хоч і дорожча за кам'яну, проте має свої переваги – вона естетична і зручна в експлуатації

Що якісніше укладено плитку, то довше вона служитиме

Найбільш надійний матеріал для садових доріжок — природний (натуральний) камінь. Існують так звані тверді і м'які його види. До перших належать граніт, гнейс, порфір і базальт. Ці міцні матеріали надзвичайно важкі в обробці, тому найчастіше продаються у вигляді готових брусків або плит. На відміну від них, м'які види (пісковик, вапняк) легко піддаються обробці, але дуже чутливі до кліматичних змін. Звичайно найкраще придбати камінь із найближчих кар'єрів, де він продається на вагу. Однак врахуйте: при одній і тій же вазі, що дрібніший камінь, то більшу площу покриває.

Цегла — твердий, щільний, морозостійкий і не схильний до цвітіння матеріал. Через високу вартість і непросто укладання він не має великого попиту, проте виглядає чудово, створює ілюзію додаткового простору, ширини чи глибини. Цеглини укладають на бік або плоско (останній варіант дешевший, але переконайтеся, що їхня поверхня має відповідну текстуру).

Дуже довговічна плитка з якісно випаленої глини. А неглазурована, геометрично правильна (квадратна або восьмикутна) плитка з каменю підходить для створення симетричних гладких поверхонь. Проте обрізати її важко, тому краще використати для довгих прямих, ніж для складних звивистих доріжок.

Бетон — чудове садове покриття. Він твердий, довговічний, легко вкладається і дуже оригінально виглядає з поверхнею текстури. Для цього вологий розчин очищають щіткою, вивільняючи гальку або гравій.

Дерев'яна палуба м'якша за інші поверхні, добре сприймається в сільському або міському середовищі і тепла на дотик. Це зручна альтернатива брукуванню, якщо ви кладете патіо в кілька рівнів або на нерівній поверхні. Для настилу використовують оброблене антисептиком дерево. Щоб самостійно зробити дощатий настил, прикріпіть дошки латунними шурупами або оцинкованими цвяхами до міцних дерев'яних лаг на цегляних опорах, залишивши між дошками зазор в 10 мм. Але набагато простіше покласти на подушку із щебеня й піску готові щити розміром 60×60 см. Доріжки з дерева часто псуються від вогкості, тож, аби дерев'яне покриття прослужувало довше, його укладають на відкриті й добре освітлені місця.

Як матеріал для садових

доріжок переважно використовують плитку з натурального камення

За допомогою м'яких видів

каменів можна створювати цікаві мозаїчні ефекти, проте врахуйте, що вони надто крихкі

Дощатий настил має кілька чудових переваг — це покриття не лише красиве, а й тепле на дотик

Останнім часом серед м'яких покриттів популярний гравій — подрібнений механічним шляхом камінь з каменярні. З особливо твердого природного каменю виготовляють гранітний щебінь. Він має високу міцність на стиснення, тому використовується на під'їзних дорогах і парковках. Завдяки неправильній формі камінці гравію міцно «зчіплюються» один з одним. А от галечник (обкатані річковою або морською водою камінці) таких властивостей не має, зате незамінний для різних дизайнерських рішень. Товщина покриття з галечника не має перевищувати 5 см, інакше по ньому буде важко ходити. Гравійне покриття добре поєднується з декоративними вкращеннями з інших матеріалів, наприклад натурального каменю, металу, дерева, клінкерної цегли і бетонних плит.

Аби зробити гравійну доріжку за всіма правилами, на розміченій ділянці знімають дернину, землю розрівнюють і ущільнюють. Насипають шар щебеню близько 10 см завтовшки і добре його утрамбовують. При цьому з кожного боку роблять невеликий схил для стікання дощової води. На щебень настилають геотекстиль або спеціальну плівку 2–5 мм завтовшки, щоб завадити росту бур'янів. Потім насипають шар гравію 3–5 см завтовшки.

Щоб дрібні камінці не потрапляли на прилеглі насадження, по краях садової доріжки роблять невеличкий бордюр, скажімо з бетонної плитки або клінкерної цегли, а гравій періодично розрівнюють граблями.

Поєднання різних матеріалів (гравію, натурального каменю, цегли, дерева) створюють неповторну гру фактур і кольору

Мульчування, добре відомий сільськогосподарський прийом захисту ґрунту від ерозії, перегрівання, промерзання та бур'янів, віднедавна почали використовувати і в ландшафтних роботах. Зазвичай мульчу (січену або різану кору) укладають у більш диких частинах саду, де колір і текстура покриття гармоніюють зі стовбурами дерев. М'яка та екологічна різана кора пасує також для дитячих майданчиків.

Використовуючи мульчу різних кольорів, можна створювати цікаві композиції

Система **освітлення**

Коли план саду готовий, час братися до проектування його освітлення – важливого складника сучасного ландшафтного дизайну. Уявіть, яку б атмосферу ви створили в різних куточках ділянки. Можна передбачити різні режими освітлення (чергове, щоденне, святкове) та інші нюанси.

Установивши в зручних місцях ділянки ліхтарі, садові світильники та вимикачі, ви позбудетеся проблеми ходити по двору в сутінках. Для економії освітлюють тільки найбільш значущі місця: в'їзд і вхід на ділянку, доріжки, сходи тощо. А декоративним підсвічуванням окремих елементів ландшафту у вечірньому саду створюють затишок і романтику. Грамотно підсвічені альпінарій, струмок, садова скульптура або окремі дерева можуть стати домінантою в нічній ландшафтній композиції.

Усі роботи з улаштування системи освітлення саду діляться на загальнобудівельні (викопування траншей під електропровідні кабелі, прокладання кабелю, підготовка майданчиків для встановлення світильників) та електромонтажні (встановлення світильників, вимикачів і розеток, монтаж розподільного щитка).

Види освітлення

Освітлення, яке господарі використовують постійно, називається функціональним. Воно має бути безпечним, довговічним, зручним в експлуатації і, певна річ, естетичним. Лампи функціонального освітлення встановлюють над в'їздом і доріжками. Причому на певній відстані одна від одної і вище рівня снігового покриву, аби приємно було гуляти садом навіть узимку. Щоб лампи не засліплювали, на них встановлюють різні світильники (наприклад, світильники відбитого світла).

Охоронне освітлення говорить саме за себе. Воно освітлює місця під відеоспостереженням і створює ілюзію присутності людей у будинку. Звичайне охоронне освітлення працює в автономному режимі: керується прикладними фотодатчиками, реле часу або датчиками руху.

Красу будинку можна підкреслити архітектурним підсвічуванням. Найпростіше, загальне осявне освітлення, таке, як і денне. Але ефектніше виділити світлові акценти, створити на стінах світловий малюнок або увиразнити деталі (вежі, бані, колони, пілястри). Альтанки і тераси освітлюють так само, як і приміщення. Як правило, на них високо встановлюють бра або люстри, щоб світло, падаючи зверху, розсіювало темряву.

Ефектні і затишні куточки саду (лавки, барвисті квітники, дзюркотливі струмочки та водоспади, окремі гарні рослини) часто підкреслюють декоративним підсвічуванням — грою світла і тіні. Основна вимога до його використання — прихованість освітлювальних приладів.

Блакитна і звичайна ялини надзвичайно виглядають у променях холодного (білого) світла, а ось туя західна по-особливому заграє в променях теплого (жовтого). Природну зелень найкраще освітлювати світлом, наближеним до природного. Тому світлофільтри в саду не потрібні — рослини в рожевому або фіолетовому підсвічуванні сприймаються як штучні.

Освітлення може бути різним за масштабами: від великого, осяяного світлом обширу до камерних ліхтариків у затишних куточках саду

Святкове освітлення перетворить присадибну ділянку на пишний парк або чарівний сад

Влаштуваючи вечірку в саду, не уникнути режиму святкового освітлення. Заздалегідь установіть розетки для ілюмінації поблизу фасадів, карнизів, вікон будинку і в потрібних місцях на присадибній ділянці. В'їзди і входи краще освітлювати високими (2–3 м) потужними торшерними світильниками. А сходи, навпаки, вбудованими у східці тьмяними лампами або настінними світильниками. Доріжки освітлюють слабо, але так, щоб вони не тонули в мороці. Найчастіше на відстані 5–7 м установлюють низькі садові світильники (50–120 см) із козирками або спеціальними заслінками, які спрямовують сліпуче світло вниз.

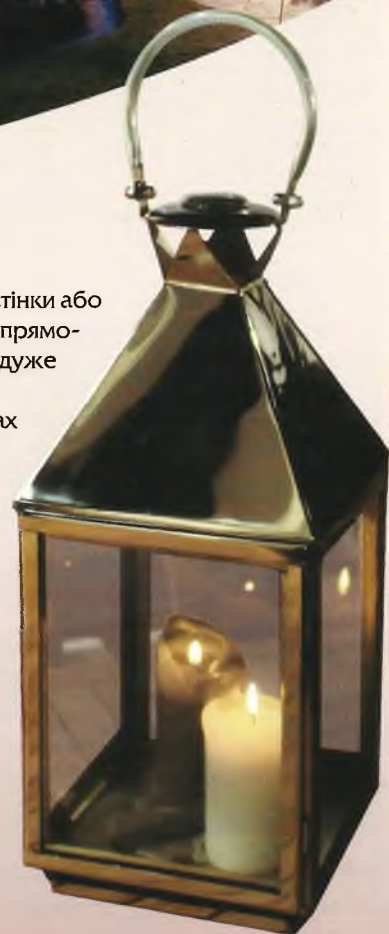
Безумовно, не всі рослини слід підсвічувати: багатолітники та однолітники — лише в пору цвітіння, зате декоративні деревні рослини, дерева і кущі — цілий рік. Низькорослі рослини (до 1 м) бажано освітлювати згори вниз і трохи вбік, а дерева і кущі, вищі за 1 м, навпаки, знизу. При цьому світильники встановлюють під кронами і спрямовують безпосередньо на рослину, аби не засліплювати оточуючих.

Дерева з пірамідальною кроною освітлюють «кососвітлами» — вбудованими світильниками з косим променем світла (кут падіння променя 30°).

Вертикальні площини (підпирні стінки або огорожа, повита рослинами) у спрямованих променях світла дають дуже цікаві і витончені тіні.

У невеличких ставках, водоспадах і фонтанах встановлюють підводні або плаваючі на поверхні світильники.

Остання новинка — світлодинамічне підсвічування. Керуючи світильником із трьома світлодіодними каналами (червоним, зеленим і синім), ви отримуєте фактично будь-яку барву. Таке освітлювальне обладнання не тільки змінює колір води, а й створює різні світлові сцени. Гарно виглядає також ефект віддзеркалення в темній водоймі яскраво освітлених предметів.

Види ламп

Багато в чому якість підсвічування залежить від виду і потужності ламп.

Для підсвічування конкретних предметів або неяскравого освітлення будинку чудово підійдуть люмінесцентні лампи. Але вони розраховані на роботу при температурі від 0 до +30 °С.

Найдешевший варіант, лампи розжарювання, не чутливі до вуличної температури, але тьмяні і часто перегорають (термін служби — приблизно 1000 годин). Тому їх доцільно вішати у дворі для нетривалого освітлення окремих ділянок.

Удвічі більше світла дають галогенні лампи, найпотужніші з яких пасуватимуть для прожекторів. Їхнє яскраве осяйне світло виглядає майже як натуральне денне і може розсіватися під різними кутами. У білому світлі галогенних ламп людське око дуже виразно сприймає кольори оточуючих предметів, тож найчастіше їх використовують для яскравого підсвічування цілих композицій. Недоліком галогенних ламп є короткий термін служби і чутливість до нестабільної напруги.

Лампи розжарювання — найдешевший варіант, але надто непрактичний

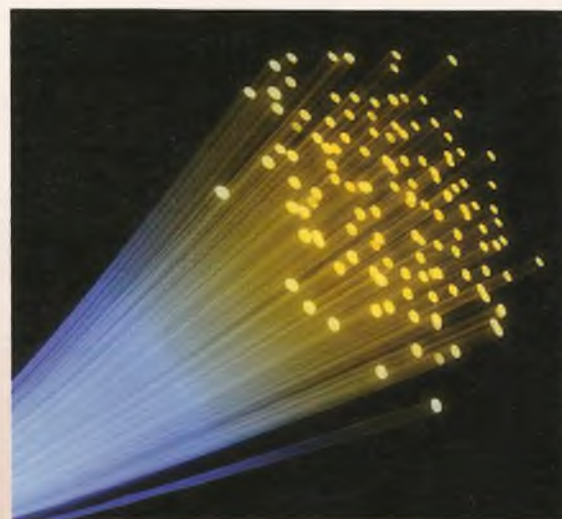

Якщо вам не до вподоби раз у раз міняти лампочки, придбайте світлодіоди. Це справжні довгожителі: освітлюють 100 тис. годин, не чутливі до перепадів температур, економні і можуть працювати від автономних джерел живлення. Отже, проводити лінії електропередач не знадобиться.

Підкреслено прохолодне світло поширюють ртутні лампи. Вони дуже економічні, проте мають істотний недолік — тьмяне світло. Ненав'язливо підсвітити зелень у літні сутінки або створити ефект місячного сяйва — саме для них.

Світлодіоди мають безліч переваг: вони довго працюють, економічні та стійкі до перепадів температур

Технічна новинка, фібероптика, активно використовується в сучасному ландшафтному дизайні

Натрієві лампи не тількиощадливі, але й яскраві. І хоча відтінки світла лишають бажати кращого, ними можна імітувати полум'я, промені призахідного сонця, підсвічувати осінні листя і споруди. До того ж натрієві лампи служать 20–30 тис. годин.

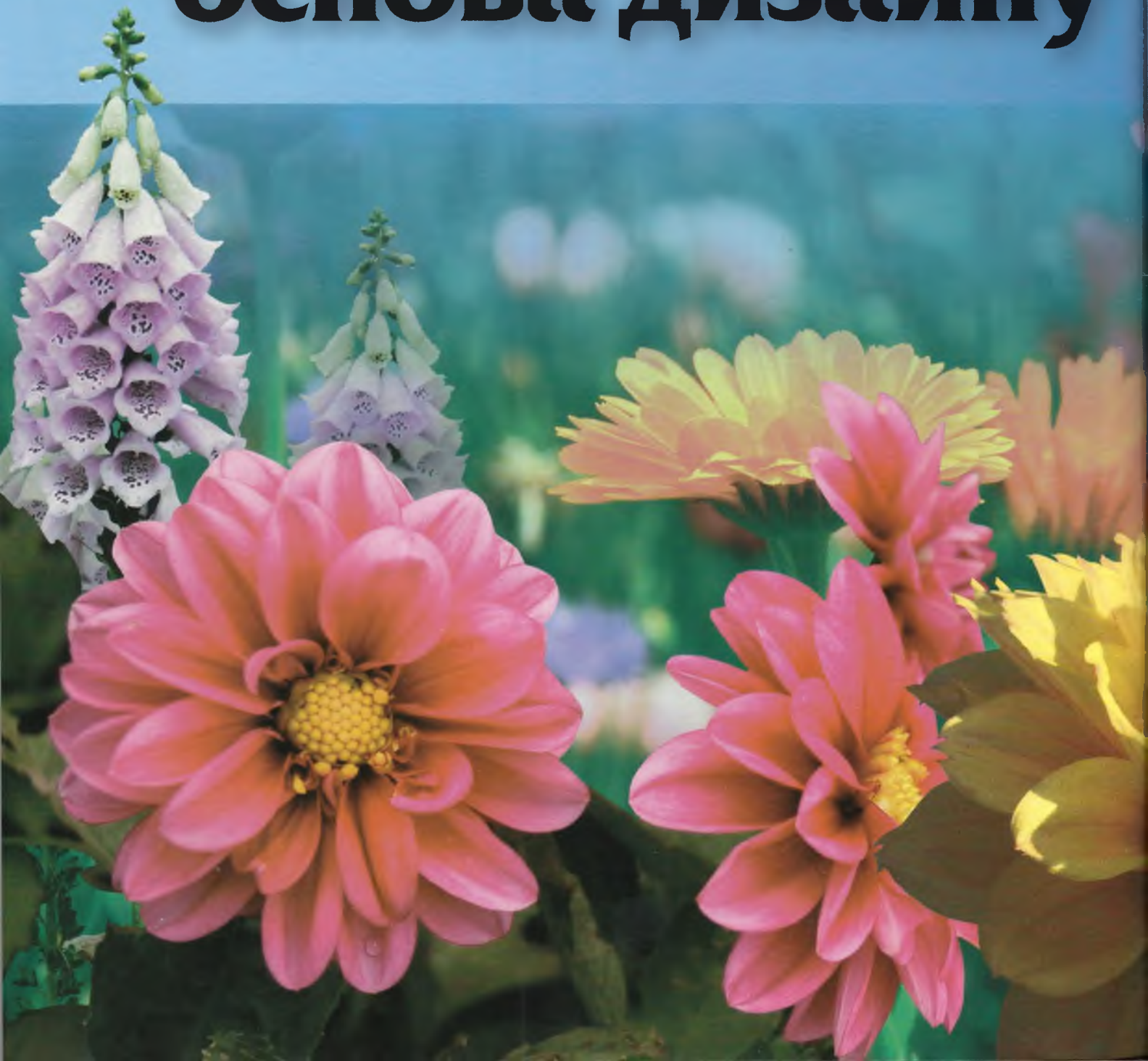
Сучасним ергономічним варіантом підсвічування є фіброоптика. Замість класичних проводів у пристрої такого освітлення використовується акрилове або скляне оптоволокно.

Від спеціального генератора або ілюмінатора по ньому передається не електрика, а світло. На виході воно розсівається лінзами різних форм із поворотними фільтрами і змінює колір. Фіброоптику використовують, якщо необхідно отримати не дуже яскраві маленькі крапки (наприклад, для створення ілюзії зоряного неба під ногами), безперервних ліній, що світяться, тощо. Можна підсвітити різні об'єкти саду і без прокладання кабелю, звичайними ліхтарями на сонячних батареях. Удень їх заряджають у добре освітлюваних місцях саду. А коли сутеніє, такі ліхтарі запалюються самі по собі і працюють 10–16 годин. Сучасні виробники пропонують величезний асортимент таких ліхтарів, тому їх можна підібрати до саду практично будь-якого стилю.

Рослини – ОСНОВА ДИЗАЙНУ

Живучи більшість часу серед «кам'яних джунглів» міст, ми завжди відчуваємо потребу бодай трішки відпочити на лоні природи – провести вихідні на дачі або в лісі, з'їздити у відпустку в гори, на море, або ж принаймні погуляти в міському парку. Навіть невеличка кімнатна квітка чи букет привносять у наш простір певну життєствердну нотку. Ми вкрай рідко замислюємося, чому дерева, трави і квіти заспокоюють нас, викликають відчуття гармонії і впевненості. Імовірно, це пов'язано з тим фактом, що життя всіх істот на планеті, і нас із вами також, безпосередньо залежить від рослин. Вони поглинають з атмосфери вуглекислий газ і виділяють натомість кисень, яким ми дихаємо. Тільки рослини (крім, хіба, деяких бактерій) здатні акумулювати енергію Сонця, перетворюючи неорганічні речовини на органічні. Рослини – головна, визначальна ланка у складній низці харчування всіх живих організмів. І попри те, що з космосу Земля видається блакитною, її сміливо можна було б назвати «зеленою планетою», оскільки саме її рослинний покрив надзвичайно важливий для існування феномена біологічного життя. Тому, опиняючись серед рослин, ми ніби долучаємося до джерела нашого життя, розслаблюємося і сповнюємося сили. Ще прадавні люди намагалися з'ясувати, що ж таке рослини. У міфології стародавніх народів їх оточували містичним ореолом. Століття ж по тому рослини стали об'єктом наукових спостережень. За підрахунками вчених, нині на Землі існують понад 350 тис. видів рослин. У цьому ж розділі ми поговоримо про ті з них, котрі можуть використовуватися у створенні садових ландшафтів.

Класифікація рослин

Садові рослини умовно ділять на кілька груп.

Вічнозелені дерева і кущі — це дерев'яні рослини, протягом року вкриті зеленим листям. До них належать хвойні і напіввічнозелені рослини, що не скидають листя м'якими зимами.

Листопадні дерева і кущі — це деревні рослини, що на зиму скидають листя. З цієї групи зазвичай окремо виділяють троянди. Напівштамбова троянда — деревце зі штамбом 75 см заввишки. Штамб однойменної троянди сягає 105 см заввишки.

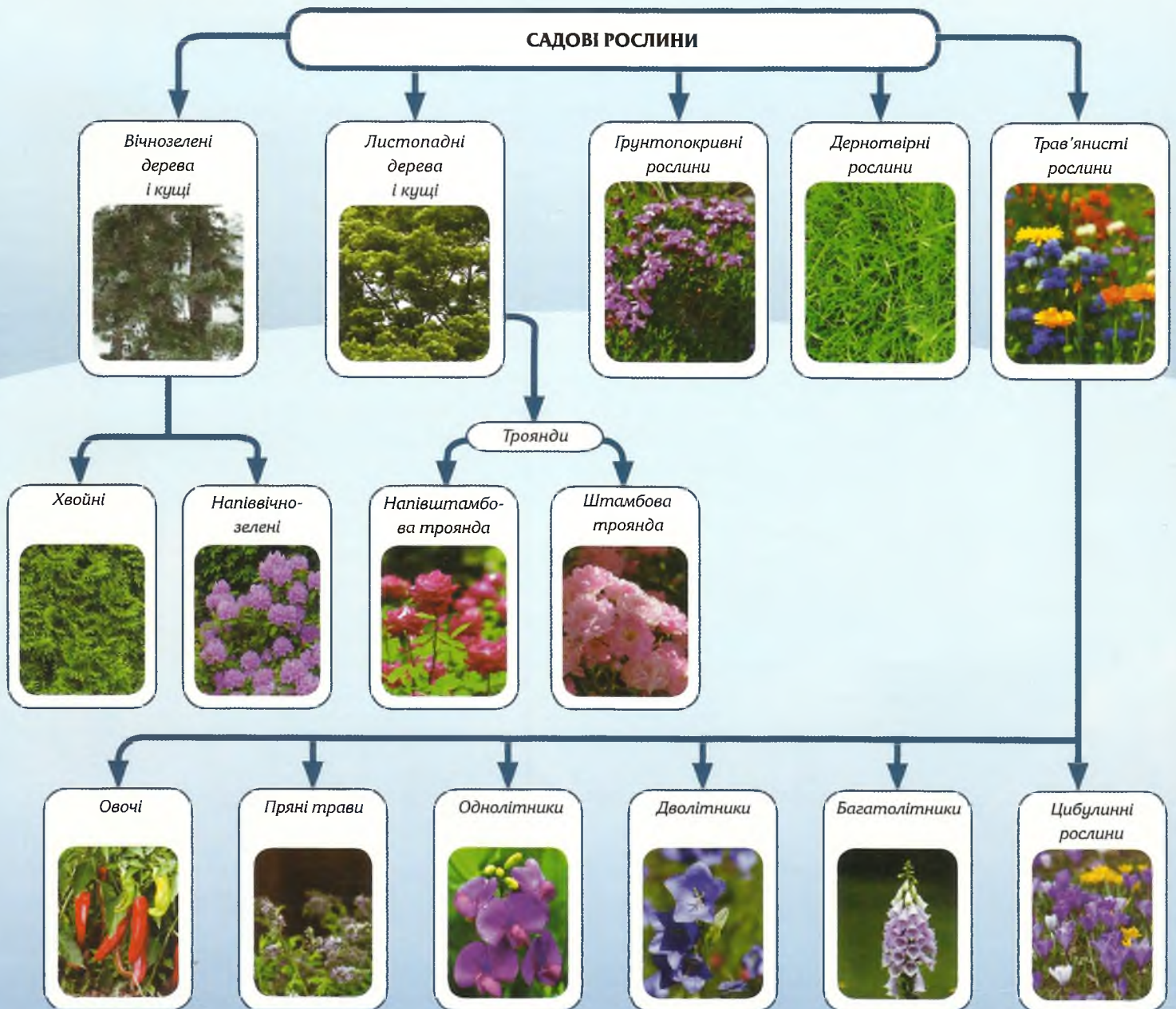
Трав'яні рослини мають звичайні недерев'яні стебла, що взимку відмирають. До цієї групи належать овочі, пряні трави, однолітники, дволітники, багатолітники і цибулинні. Овочі вирощують задля їстівних коренів, стебел, листя й іншої частини плодів. Пряні трави використовують у кулінарії, медицині і парфумерії.

Однолітники завершують свій життєвий цикл за один рік і після дозрівання насіння повністю відмирають. Життєвий цикл дволітників триває два роки, а багатолітників — понад те. Цибулинні рослини мають м'ясисті підземні органи, придатні для вигонки або садіння у відкритий ґрунт: справжні цибулини, бульбоцибулини, кореневища і кореневі шишки.

Дернотвірні рослини — низькорослі, здатні утворювати щільний килим. Це в основному злаки, які піддаються частому підстриганню і стійкі до витолочування.

Ґрунтопокривні — рослини, що широко розростаються і утворюють низькі облиствені килимки.

Отже, створити неймовірно красиву сад можна за допомогою композицій із чагарників, трав'янистих рослин, дерев, кущів тощо.

Ґрунт

Ґрунт, на якому ростимуть ваші зелені улюбленці, потребує не меншого догляду, ніж самі рослини. Тому далі мова піде про нього.

Якщо дерева, кущі та квіти кожен вільний облюбувати на свій смак, то ґрунт вибрати не доводиться.

Майже завжди перед саджанням рослин потрібно проводити підготовку ґрунту: якщо є така необхідність, очистити його від будівельного сміття і видалити всі багатолітні бур'яни. Ґрунт обов'язково потрібно поліпшити, інакше деякі з декоративних рослин не виживуть, а вам доведеться витратити багато зусиль і коштів, щоб виправити ситуацію.

Створити необхідні для рослин умови — означає окультурити ґрунт, правильно розмістити й підживлювати саджанці. Ідеальним ґрунтом вважається суглинок — не дуже глинястий і до міри піщаний. Щоб мати такий ґрунт, навесні його посипають грубими органічними матеріалами: компостом, перепрілим кінським або коров'ячим гноєм. А восени їх змішують з верхнім шаром землі.

Важкий (глинястий) ґрунт можна розпізнати, стиснувши в руці жменю вологої землі. При цьому утворюється тверда грудка, що не розпадається. Змочена водою, вона стає гладкою, липкою і дуже бруднить руки. Така земля добре утримує вологу і має достатній запас живильних речовин, що не вимиваються опадами. Проте глинястий ґрунт важче обробляти. Сухої погоди його поверхня тріскається, під час дощів — заболочується. Такий ґрунт повільно прогрівається, тому квіти на ньому не розпускаються, а овочі визрівають пізніше за середні терміни. По-кращому глинястий ґрунт органічними добавками.

Якщо розтерти пальцями дрібку легкого (піщаного) ґрунту, можна відчутти в ньому піщинки. Руки при цьому лишаються практично чистими. І навіть жменя вологого ґрунту просипається крізь

пальці. Піщаний ґрунт легко обробляти після дощу, він не заболочується, навесні швидко прогрівається, тому придатний для вирощування ранніх квітів та овочів. Але є і мінуси: легкий ґрунт бідний на живильні речовини, улітку потребує частого поливу, ще й швидко охолоджується вночі. Під час весняного перекопування в нього необхідно вносити багато компосту, гній, свіжоскошену траву і виполоті бур'яни. Розкладаючись, ці органічні матеріали виділяють тепло, покращуючи структуру ґрунту, але можуть пошкодити корені рослин. А зі свіжим гноєм ви ризикуєте занести на свою ділянку капустянку. Тому краще використовувати матеріали, що містять частково перероблені органічні речовини: перепрілі компост або гній.

У кислому ґрунті не тільки низька активність бактерій і мало дощових черв'яків, але й багато рослин не приживаються. Така земля підходить азаліям, камеліям, гортензії, більшості вересу, рододендронам. А щоб росли й інші рослини, його потрібно вапнувати.

З лужного ґрунту рослини ледве витягують живильні речовини, тому листя в багатьох із них жовкне. Зате гвоздика, дельфініум, скабіоза, капуста й альпійські рослини почуваються чудово. Лужну реакцію ґрунту можна знизити, вносячи листяний перегній, компост, торф і гіпс.

Хоч на якому б ґрунті росла зелень, підживлення обов'язкове. Основні живильні речовини (гранульовані азот, фосфор, калій) розсипають на поверхні ґрунту навесні, а потім кілька разів за сезон підживлюють рослини рідким добривом. Протягом року потрібні різні добавки: навесні і влітку віддають перевагу азотно-вісмісним добривам, а з другої половини літа і восени вносять фосфорно-калійні. Можна скористатися добривами повільної дії, розрахованими на півроку. Але їх ефективність залежить від температури ґрунту.

Вибір дерев і кущів

Найвищі рослини на ділянці — це дерева. Височіючи над іншими, вони окреслюють загальний вигляд саду, ховають ділянку від стороннього ока, захищають її від вітру та бур'янів, маскують непоказні господарські споруди.

Перш за все слід визначити висоту дерева, щоб воно візуально не пригнічувало решту насаджень і робило свій внесок до загального дизайну саду. Тут існує правило: висота дорослого дерева має не перевищувати $\frac{2}{3}$ ширини ділянки. Іншими словами, якщо ширина останньої 10 м, максимальна висота дерева становитиме 6,5 м.

Оптичний ефект залежить також від товщини стовбура дерева і розміру листя. Ірга (*Amelanchier*), клен віяловий, або долоне-подібний (*Ahorn palmatum*), з їх ажурним листям легко вписуються в композицію. Водночас приземкуватіші кампсис закорінений (*Campsis radicans*) і клен гостролистий з кулястою кроною (*A. Platanoides*) відвертають увагу на себе.

Ще один важливий момент — ширина крони.

Дерева з вузькою кроною, скажімо колоноподібний граб справжній (*Carpinus betula*) «Fastigiata» або сербська сосна

(*Picea omorica*) «Nana», попри значну висоту, рідко дисгармоніюють із садовими рослинами. А от у клена червонолистого (*Acer rubrum*) «Red Sunset» і магнолії великоквіткової (*Magnolia grandiflora*), що ростуть у південних районах, діаметр крони в півтора раза більший за висоту стовбура, а це ні багато ні мало 9 м. Незалежно від розміру, форма крони також надзвичайно важлива для оформлення саду. Дерева з круглою кроною і колоноподібні пасують регулярному саду. А широка плоска крона і повислі гілки, як-от у плакучої верби чи багрянника, підкреслюють природний стиль.

Місце саджання ретельно продумують. Якщо бажаєте, щоб ваше родинне дерево вирросло красивим і ставним, посадіть його окремо. Дерево набуде типової для нього форми, тільки якщо його не пригнічуватимуть рослини тієї ж «вагової категорії». Так, хвойні, більшість із яких світлолюбні, поряд з іншими деревними породами втрачають свою чарівність. Ніколи не саджайте дерево посеред саду, навіть якщо воно там виглядає найкраще, — загальний вигляд ділянки від цього лишень програє.

Підбираючи дерева, ураховуйте також ґрунтові умови свого саду. На важких вапняних суглинках добре ростуть декоративна яблуня (*Malus*) і вишня (*Prunus*), дикий мигдаль (*Laburnum*), бузок (*Syringa*), різні види глоду (*Grataegus*), горобина (*Sorbus*). У багатих на гумус, кислих ґрунтах чудово почуваються дрібні форми клена, сосни, бирючина і дерен квітучий (*Cornus florida*).

Строкатолисті дерева

Урізноманітнити сад можна привабливими строкатолистими деревами і кущами. Адже жовте, червоне, блакитне, сріблито-сіре або строкате листя значно принадніше від однотонного зеленого. До того ж багатоколірне листяне вбрання тішатиме око протягом усього сезону, а осінньої пори спалахне яскравим прощальним вогнищем. Проте все має бути до міри. Листя червоного забарвлення на тлі зеленої куліси, дует жовто- і червонолистого кущів справляють набагато більше враження, ніж випадковий набір численних барвсполучень. Безумовний фаворит садової сцени серед червонолистих рослин — бук лісовий, або європейський.

До красивих жовтолистих дерев належить золотистий в'яз малий (*Ulmus minor*) «Wredei». Завдяки компактній кроні цей 10-метровий гігант гармонійно вписується навіть у крихітну ділянку. Щоправда, для нього потрібний дуже родючий ґрунт — вапняний глиняний або збагачений компостом піщаний.

Такі популярні декоративні кущі, як форзиція (*Forsythia*) або вейгела (*Weigela*), після завершення цвітіння втрачають свою пишноту. Тому краще саджати вейгелу «Nana Variegata» і форзицію «Golden Times» — завдяки листю із жовтою облямівкою вони лишаються привабливими навіть пізньої осені. Особливо оригінально, коли на зеленому листі з'являються насичено-червоні або жовті барви.

Вибираючи строкатолисті дерева для свого саду, майте на увазі, що червоне, сіре і блакитне листя не боїться сонця, а от жовте і строкате може зазнати сонячних опіків. Відповідно, ніжні дерева краще саджати в затінку.

Вічнозелені рослини

Те, що вічнозелені рослини можуть істотно змінити вигляд вашого саду, не викликає сумнівів — їхня присутність особливо помітна взимку на тлі безлистих рослин. Проте більшість вічнозелених трав'янистих багатолітників гарні не цілий рік. До того ж їх не має бути забагато, інакше сад виглядатиме застиглим. Як правило, фахівці радять саджати приблизно порівну вічнозелених і листопадних деревних рослин, що надають саду динаміку (навесні на їхніх голих гілках розпускається листя, яке ближче до осені змінює забарвлення).

Вибираючи вічнозелене дерево, ознайомтеся з його описом у довіднику або уважно прочитайте етикетку. Переконайтеся, що рослина справді вічнозелена. Будьте дуже уважними, купуючи жимолость (*Lonicera*), барбарис (*Berberis*), калину (*Viburnum*) і рододендрон (*Rhododendron*), серед яких є чимало як листопадних, так і вічнозелених видів.

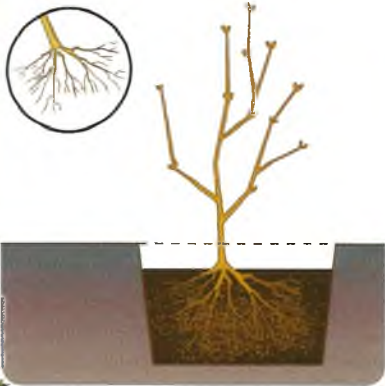
Вічнозелені дерева і кущі не потребують особливого догляду, головне, аби вони вкорінилися. Проте трапляються і вибагливі види. Отже, ніколи не купуйте рослину «під настрій» — спочатку

переконайтеся, що їй підійдуть умови вашого саду. Не плутайте слово «вічнозелений» з «холодостійким», адже серед вічнозелених чимало ніжних рослин. І навіть не дуже морозної зими, на ділянці, де гуляють вітри, вони можуть загинути. Ще однією небезпекою для вічнозелених рослин є сильні посушливі вітри: вони частіше, ніж зимові морози у безвітряну погоду, призводять до висихання і загибелі. Найпростіший спосіб врятувати дерева — висадити їх серед інших садових рослин або біля стіни. Якщо цього зробити не можна, то спорудіть навколо саджанця захисну ширму.

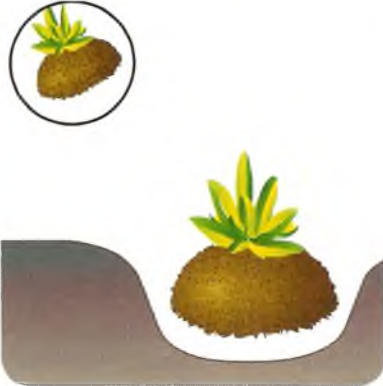

Правила саджання вічнозелених рослин

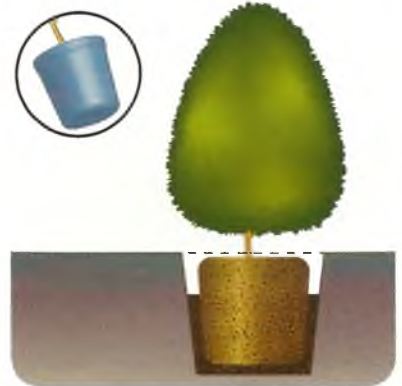
Рослини з оголеним корінням

Рослини із земляною грудкою

Рослини, вирощені в контейнері

Рослини з оголеним корінням висаджують у період спокою, переважно восени (у середині жовтня — наприкінці листопада). Але якщо ґрунт важкий і дуже сирий, краще відкласти саджання до березня.

Слабкі стебла і пошкоджене коріння вирізають, а якщо рослини саджають восени, то з них видаляють також листя і відцвілі квітки. Спершу коріння на кілька годин занурюють у відро з водою. Тоді викопують посадкову яму, достатньо широку для рівномірного розподілу коріння. На її дно насипають шар посадкової землі (краще не садової, а суміші мінерального ґрунту і торфу в співвідношенні 1:1), ледь присипають нею коріння і трохи ущільнюють навколо кулаками. Яму заповнюють до половини й обережно ущільнюють посадкову суміш ногою. Потім досипають суміш ущерт'я урівні зі слідом старого ґрунту на стовбурі і знову ущільнюють її кулаками або ногою (у жодному разі не наступаючи на повну силу!). Ґрунт злегка розпушують, поливають рослину водою і вже тоді підв'язують до кілочка, поки вона остаточно не вкоріниться.

Якщо ви саджаєте рослину із земляною грудкою, постарайтеся не порушити її. У всьому іншому рекомендації із саджання ті самі.

Найшвидший спосіб створити привабливий сад — висадити вирощені в контейнері рослини. Так ви уникнете пошкодження коріння, і дерева швидше приймуться. Саджати такі рослини можна будь-якої пори року, але не в промерзлий або перенасичений вологою ґрунт.

Обираючи рослину, трохи потягніть за стебло і подивіться, чи щільно вона сидить у контейнері. Якщо легко виймається разом

із земляною грудкою, купувати не варто — очевидно, незадовго до продажу її викопали з відкритого ґрунту.

Саджають вирощені в контейнері рослини дещо інакше, ніж звичайні. Приблизно за годину перед початком робіт полийте саджанець. На дно ями насипте шар посадкової суміші 3 см завтовшки. Поставте в неї контейнер, розріжте його збоку і обережно видаліть, притримуючи рослину за крону. Намагаючись не пошкодити земляної грудки, огляньте її поверхню й акуратно, не руйнуючи, виріжте сплутане коріння і те, що йде по колу. Заповніть простір між земляною грудкою і стінками ями посадковою сумішшю: з боків земляну грудку має оточувати шар 7,5–10 см завтовшки, зверху — товщиною близько 2,5 см.

Потім ущільніть ґрунт руками, полийте рослину і замульчуйте пристовбурний круг. Якщо ґрунт не прикрити, він заросте бур'янами або ущільниться, а волога з нього швидко випарується. Мульча у вигляді кори покращує структуру ґрунту, утримує вологу і перешкоджає росту бур'янів. Галька і щебінь тільки стримують ріст бур'янів. А ґрунтопокривні рослини, висаджені на пристовбурному крузі, ще й прикрашають ділянку.

Плодовий сад: вибір саджанців

У нашій свідомості сад — це, перш за все, плодові дерева, тому не варто відмовлятися від ідеї вирощувати плоди для столу. Плодові дерева і ягідні культури потребують набагато більшої уваги, ніж декоративні рослини і кущі. Їм необхідна добре освітлена, тепла, бажано захищена від вітру ділянка. Та й за площею чимала, щоб відстань між великомірками складала щонайменше 6 м, а штамбовими і кущами — від 1,5 до 3 м. Намагайтеся висаджувати рослини подалі від сусідської огорожі, дотримуючись відстані 3 м для дерев і 70–80 см для ягідних культур. Не забувайте, що золота пора плодового саду — період цвітіння, тож можна повною мірою насолодитися витонченим видовищем дерев у цвіті.

Відомо, що рік на рік не випадає. Він може бути урожайним для одних культур і маловрожайним для інших. Тому лише багато-сортний сад гарантує щорічний урожай. До того ж рослини мають бути сумісні одна з одною. Наприклад, слива не приживається поряд з плоховником, а барбарис пригнічує ріст яблуні. Віддавайте перевагу районуваним сортам — стійким до хвороб і при звичаєним до місцевих кліматичних умов. Якщо дерево все ж таки загинуло, не садовіть на його місце той же вид; тільки інша рослина потішить вас зростанням і плодоносінням.

Чи приживеться саджанець на новому місці, залежить від його віку. Вибирайте рослину якомога молодшу — одно-дволітку, оскільки коренева система саджанців трьох-п'яти років уже така велика, що її не можна викопати цілком. У результаті обрубане коріння не забезпечить водою і живленням велику крону. Особливо важливий вік для саджанців кісточкових культур. Однолітки не тільки краще приживаються, а й легше піддаються формуванню крони. А насінневі породи без проблем адаптуються до нового місця і у дворічному віці.

У рослини має бути добре розвинений корінь. Бажано, щоб основні відростки розходилися в боки рівномірно. Не можна перевозити і залишати саджанці з голим корінням, інакше вони пересохнуть. Треба обмотати коріння папером або плівкою, а прив'язле або підсохле опустити на добу у воду. У жодному разі не вмочуйте корені в глиняну бовтанку (1 частина глини, 2 — коров'ячого гною, 5–7 — води). Від пересихання вона не захистить, а от нашкодить рослині напевно. Висихаючи, глина, мов панцир, стискає коріння, тому вмочують його безпосередньо перед садженням. І роблять це не для укріплення коріння, а для кращого зростання (іноді в бовтанку додають регулятори росту) і стикання з ґрунтом.

Великі садові дерева потребують чимало простору, що треба враховувати під час планування саду

Правила саджання плодкових дерев

Плодові дерева саджають і навесні, і восени, але обов'язково в стані спокою.

Восени саджання закінчують за 25–30 днів до лютих стійких морозів, а навесні розпочинають якомога раніше (до набубнявіння бруньок), коли ґрунт трохи підсохне. Адже в період різкого підвищення температур прискорюється сокорух, коренева система посаженого в цей час дерева просто не зможе забезпечувати живленням надземну частину, що стрімко розвивається, і саджанець загине. Щоб не зволікати з термінами весняного саджання, усі підготовчі роботи (внесення добрив, викопування ям) проводять восени. Деревце з голим коренем має бути без листя, а маленькі листочки відразу ж відщипують, намагаючись не пошкодити бруньки.

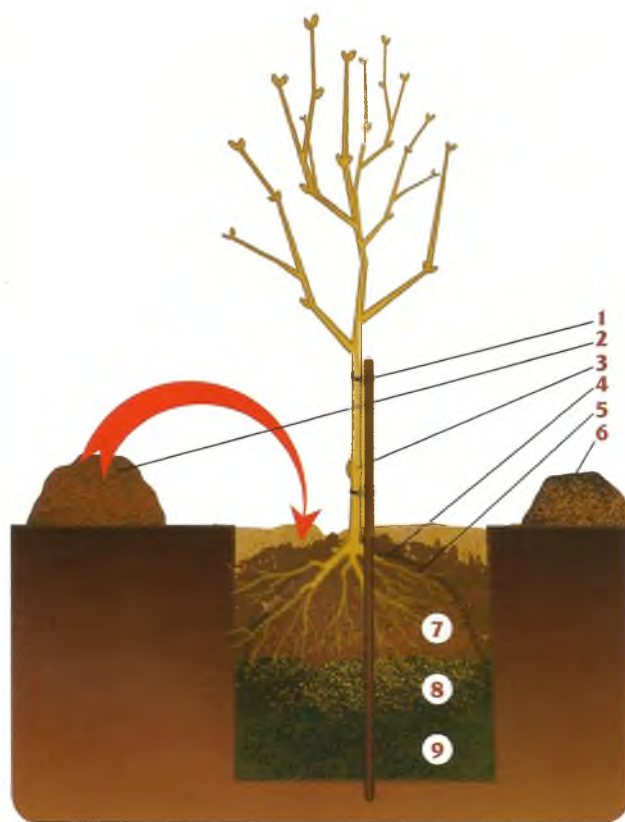
Розмір посадкової ями, як правило, залежить від віку дерева, наприклад, для дворічного саджанця – 60×60 см. Але якщо ділянка не освоєна, яма із живильною сумішшю потрібна майже втричі ширша, оскільки слугує резервом дерева. Заповнюють її завчасно – за 2–3 тижні до саджання, щоб суміш устигла осісти. Далі рівномірно на всі боки розподіляють коріння саджанця, пильнуючи, аби кінці не загиналися вгору. Яму засипають сумішшю на три чверті так, щоб коренева шийка була на 3–5 см вище над рівнем землі. Наприкінці пристовбурний круг мульчують, а пагони обрізають на третину, щоб відновити відповідність між корінням і надземною частиною. За три-чотири дні після саджання, коли земля в ямках осунеться, саджанці двох і більше років підв'язують до кілочків м'якою мачулою у двох місцях.

Якщо дотримати всіх умов правильного саджання, дерева легко пройдуть період адаптації, приживуться і без ускладнень вистоять спекотне літо.

Дози добрив на одну посадкову яму:

Добрива	Насінневі (яблуна, груша, айва)	Кісточкові (вишня, абрикос, алича)
Органічні, кг	20-30	10-20
Фосфорні, г	200	60
Деревна зола, г	800-1000	400-600
Калій сірчаноокислий, г	120-150	60-80

Схема посадки плодового дерева

1. Саджанець, підв'язаний м'яким шпагатом до кілка.
2. Родюча земля з верхнього шару посадкової ями.
3. Місце щеплення має бути вище за рівень землі на 3–5 см.
4. Скелетне коріння.
5. Мичкувате коріння.
6. Бортик із нижнього шару посадкової ями.
7. Саджанець встановлюють на горбок з родючого шару (без добрив).
8. Родючий шар ґрунту з ями, змішаний з добривами.
9. Гній.

РОСЛИНИ — ОСНОВА ПИЗАЙНУ

Догляд за садом

Саджання дерев — головна, але не остання важлива справа у створенні саду. Плодоносити він почне через рік-два, але добрий урожай дасть, тільки коли матиме інтенсивний комплексний догляд.

Добрива для саду поділяють на основні і підживлення. Починаючи з другого року життя дерев у пристовбурні круги (на глибину 18–20 см) вносять основні органічні, фосфорні і калійні добрива. Роблять це щороку під осіннє або весняне перекопування без урахування врожаю на плодкових деревах.

Проте врожайного року дерева потребують більше живильних речовин. Тому в період вегетації культур (від початку росту до збирання врожаю) вносять ще й підживлення.

Рідке підживлення ефективне в роки багатих урожаїв, після омолоджувального обрізання дерев, підмерзання кореневої системи. Підживлюють дерева рідким курячим послідом, гноївкою і азотними мінеральними добривами тільки в першу половину літа. Із середини липня азотне підживлення може спричинити вторинну хвилю пагонів або затримати їхній ріст. Такі рослини гірше готуються до зими, і навіть якщо морози невеликі, пагони і деревина підмерзають.

Потурбуйтеся також про регулярний полив саджанців. Одне молоде дерево за раз вип'є 2–3 відра води, а 7–10-літнє – 10–15 відер, повновікові ж сади доводиться поливати рідше. Проте незалежно від віку дерева після поливу пристовбурний круг мульчують. А за 15–30 днів до збирання врожаю осінньо-зимові сорти припиняють поливати.

Щоб стовбури й основні гілки залишалися здоровими, ранньою весни їх очищують від мохів, лишайників та відмерлої кори, усе

це потім спалюючи. Для кори небезпечні не тільки лялечки і кладки яєць комах-шкідників, що скупчуються під нею. Як і деревину, її слід уберігати від сонячних опіків та відмирання в зимово-весняний період. Тому на початку листопада, перед замерзанням ґрунту, плоді дерева білять розчином із розведених у воді гашеного вапна, клею і кухонної солі.

Обрізанням формують міцний скелет крони, регулюють ріст та інтенсивність плодоношення, поліпшують якість плодів, замінюють старіючі частини і збільшують продуктивний період рослин. Найкращий термін для його проведення — період спокою. Осіннє обрізання може негативно позначитися на зимівлі рослин, тому віддають перевагу весняному. Його розпочинають, щойно минуть люті морози (нижче –15 °С), проводять у відлигу при температурі не нижче –5 °С і припиняють під час інтенсивного набубнявіння бруньок.

Важливо навчитися грамотно обрізати дерева. Рани від неправильних зрізів заростають поволі, стан дерев погіршується, а морозостійкість знижується. Великі зрізи зарівнюють гострим садовим ножом або лезом секатора і покривають захисними засобами: садовим варом, спеціальними мастиками, олійними фарбами (на натуральній оліфі).

Для захисту дерев від гризунів і зайців стовбури обв'язують толем, руберойдом, ялиновими лапами і періодично ущільнюють сніг біля пристовбурних кругів. Але якщо пошкодження все-таки з'явилися, їх лікують, як сонячні опіки і зламани гілки. Спочатку вирізають і зачищають відмерлі частини деревини, а потім це місце дезінфікують і замазують садовим варом.

Календар робіт у плодovому саду

	Період спокою			Період вегетації						Період спокою		
	січень	лютий	березень	квітень	травень	червень	липень	серпень	вересень	жовтень	листопад	грудень
Підготовка посадкових ям												
Саджання дерев												
Формування й обрізання крон												
Догляд за ґрунтом і врожаєм												
Внесення добрив												
Боротьба з хворобами і шкідниками												
Збирання врожаю												
Зберігання плодів												
Прибирання і прикопування листя												

Отрутохімікати

Здоров'я вашого саду допоможуть зберегти отрутохімікати. Використання пестицидів цілком безпечне, якщо точно виконувати інструкції із застосування і дотримуватися всіх застережних заходів.

У більшості спеціалізованих магазинів продається безліч отрутохімікатів. Тож не варто хапати перший-ліпший. Проконсультуйтеся із фахівцями та уважно прочитайте етикетку, де вказано, що саме в упаковці — інсектицид, фунгіцид чи гербіцид.

Інсектициди використовують для боротьби з комахами, іншими дрібними шкідниками і захисту нового приросту.

Існують інсектициди контактної дії, які застосовують проти більшості сисних комах, наприклад попелиці. Ці отрутохімікати вбивають шкідників при безпосередньому контакті — обприскування проводять під час їхнього нашестя.

Інсектициди для захисту листя — грізна зброя проти гризучих комах, як-от гусінь. Вони діють на шкідників безпосередньо через їжу, проте листя потрібно обприскувати дуже ретельно вже за перших ознак ураження.

Інсектициди системної дії проникають у клітинний сік рослини — ці отрутохімікати застосовують проти сисних комах і гусені. Є інсектициди, що містять активні речовини одного, двох і навіть усіх трьох типів.

Фунгіциди використовують для боротьби з грибковими захворюваннями, хоча майже всі вони лише запобігають їм, а не лікують. Це означає, що вперше рослину обприскують за перших ознак хвороби і далі повторюють за інструкцією. При ураженні троянд чорною плямистістю головна обробка проводиться за кілька місяців до можливої появи симптомів. Деякі фунгіциди є системними і розносяться соком по всій рослині, але все-таки не можуть подолати сильну інфекцію.

Багато гербіцидів містять однакові активні речовини, але деякі з них мають різні принципи дії. Немає такого гербіциду, який був

би нешкідливий для культурних рослин і разом із тим уражав би всі бур'яни, — для кожного випадку підбирають певний отрутохімікат. Гербіцид виборної дії бореться з окремими рослинами. Його використовують тоді, коли він найбільш небезпечний для бур'янів і найменше для рослин.

Гербіцид універсальної дії вражає не тільки бур'яни, а й культурні рослини. Його використовують на необробленій ділянці або вибирають подібний засіб із цієї групи, який можна застосовувати навколо рослин.

Гербіцид контактної дії вражає тільки ті частини рослин, на які нанесений, тому ним обробляють усю поверхню листя. Цей засіб діє швидко і особливо ефективний для боротьби з однолітніми бур'янами. Однак проти багаторічних безсилий, оскільки якщо і проникає в них, то вкрай повільно.

Гербіцид залишкової дії проникає в рослину через кореневу систему. Залежно від ступеня концентрації розчину, типу ґрунту та інших чинників, подібні речовини можуть зберігатися в ґрунті тижнями і навіть роками. Користь від них непомітна, адже вони діють на бур'яни в ґрунті, не даючи їм прорости.

Системний гербіцид поширюється всередині рослини і проникає в усі її частини — від листя до кореневої системи. При цьому необов'язково покривати засобом усю поверхню листя. Подібні засоби знищують багато бур'янів, але діють досить поволі, а їх ефективність залежить від термінів застосування, погоди тощо.

Навіть якщо вибраний вами отрутохімікат підходить для рослини, може виявитися, що не зовсім прийнятні терміни обробки. Тому ретельно перевірте його придатність. Не перевищуйте рекомендовану концентрацію розчину. Листя має бути сухим, а погода похмурою та безвітряною. Після обприскування вимийте устаткування, руки й обличчя. Не залишайте приготовлений розчин до наступного разу, бережіть упаковки в безпечному, недоступному для дітей місці.

Найпоширеніші плодово-ягідні рослини

Із давніх-давен українці вирощували в садах вишні, груші, сливи, яблуні, садову суницю, порічки, чорну смородину, агрус, малину, виноград, калину, обліпиху. Ці плодові дерева та ягідні кущі популярні і в сучасних садівників.

Вишню (*Prunus vulgaris*) вирощують біля північної, східної стін та огорожі. Щоб стимулювати ріст молодих замінних пагонів, приділіть увагу підживленню, особливо азотом, але не передайте куті меду. Дерева в сухих районах важливо зрошувати. А для підтримки постійної кількості однорічних плодоносних гілок застосовують оновлене обрізання. Щороку частину старіших гілок видаляють. А навесні та влітку дерева обрізають, аби скоротити ризик захворювання листя на «молочний блиск».

Груша (*Pyrus*) потребує теплого, захищеного сонячного місця і ґрунту, що затримує вологу. Пізні сорти люблять суху теплу погоду з кінця літа до середини осені. Але їм необхідне зимове охолодження до -7°C протягом 600–900 годин. Грушевим деревам можна надавати форми куща, карликової піраміди, кордону і шпалери, придатних для невеликих садів. Груші квітнуть раніше, ніж яблуні, у середині або наприкінці весни, тому заморозки можуть їм нашкодити.

Для слив європейської (*Prunus domestica*) і домашньої (*P. insititia*) ідеальний холодний клімат. У районах, де весна настає рано, більш поширена японська слива (*P. salicina*). Для успішного запилення квіток цим деревам потрібне тепле захищене місце. Вони квітнуть ранньої весни, так що весняні морози для них небезпечні. Сливи не люблять рясних опадів, тому краще уникати вапняних і погано дренованих ґрунтів.

Перш ніж купити яблуню (*Malus*), переконайтеся, що її розмір і форма росту пасуватимуть вашому саду, а сорт припаде до смаку. Для гарного врожаю підшукайте дереву сонячне захищене місце з добре дренованим ґрунтом.

Фундук (*Corylus maxima*), культурну форму лісового горіха (ліщини), вирощують у кущовій або штамбовій формі, із зеленим або червоним листям, кому як до вподоби. Рослина дуже світлолюбна і плодоносить тільки на добре освітлених місцях.

Суворі зими чоловічі сережки можуть підмерзати, тож висаджувати фундук краще з південного боку будинку, захищеного від холодного вітру. Коріння фундука розташоване близько до поверхні, тому він любить полив (надто під час дозрівання плодів). Відповідно ґрунт для цієї рослини необхідний родючий і добре зволожений.

Купуючи на ринку саджанці культурного фундука, не можна бути певним, що меткі торговці не підсунуть вам прутики звичайної ліщини. Відрізнити їхні зеленолисті форми недосвідченому садівникові практично неможливо. Вихід — купувати саджанці фундука з пурпурним забарвленням листя, такої ліщини в лісі точно не знайти.

Чимало морозостійких декоративних деревних рослин прикрашають сад будь-якої пори року. Але серед плодкових кущів калина (*Viburnum opulus*), мабуть, поза конкуренцією. Як її вирощувати, у вигляді куща чи штамбового декоративного деревця, залежить тільки від вашого смаку. Якщо вирощувати калину кущем, то напровесні, до розпускання бруньок, гілки зрізають на 3–4 вузли. Із решти бруньок виростуть сильні пагони, що складуть основу куща. Згодом можна додати ще кілька гілок для потрібного об'єму. У кущів-шестиліток має бути 3–5 основних гілок. Якщо бажаєте милуватися калиною-деревом, виріжте гілки до основи, залишивши тільки вертикальний стовбур. Вирощувати його доведеться 2–3 роки, видаляючи всі паростки, бічні бруньки і пагони в зоні штамбу. На висоті 2 м також видаляють точку росту — це пробудить бруньки у верхній частині стовбура, щоб почалося галузження. Калина досить вибаглива до умов зростання. Вона краще росте і рясно цвіте на вологих гумусованих ґрунтах при достатньому освітленні. З іншого боку, ця рослина добре переносить затінення, проте в таких умовах припиняє цвісти і плодоносити. Квітуча калина надзвичайно гарна, її кущі висаджують біля входу на ділянку чи сад, на газонах.

Не менш популярна серед садових культур і обліпиха (*Hippophae*). Один із трьох видів цієї рослини, обліпиха жостерова, поширений практично скрізь. Як кущові, так і деревоподібні її форми утворюють численний кореневий поріст. Обліпиха досить стійка до морозів, засухи, шкідників і хвороб, може рости на різних ґрунтах, але нещільних, щоб повітря вільно надходило до коріння. Ця культура світлолюбна, її краще висаджувати на відкритих незатіненних ділянках, однак захищених від холодних північних вітрів.

Суницю (*Fragaria*), трав'янисту рослину, що повільно росте, висаджують у відкритий ґрунт або в контейнери. Розрізняють три види суниці: садова, що плодоносить улітку, районована і лісова. Плодами садової суниці можна ласувати лише протягом двох-трьох тижнів. Районована дає влітку небагато ягід, але після двомісячної перерви ще довго плодоносить. Найкраще вона росте в районах з м'якою осінню, без заморозків. Лісову, або альпійську, суницю вирощують з насіння. Її ягоди дрібні та запашні.

Суниця любить свіжий ґрунт, тому старі рослини щороку видаляють, а нові розетки висаджують в оновлену землю. Якщо є змога, використовуйте екземпляри сертифікованих сортів і висаджуйте їх там, де суницю не вирощували принаймні три роки. Видаліть усі бур'яни та удобріть ґрунт великою кількістю перепрілого гною (якщо тільки він не залишився в землі від попередніх посадок). Найпахучіші ягоди дозрівають на осонні. Багатий урожай дають родючі, добре дреновані глини, а ранній — піщані ґрунти. Час садіння суниці залежить від географічного положення ділянки: у районах із прохолодним кліматом — з кінця літа до початку осені. Суниця, посаджена пізніше, теж принесе плоди наступного року. Але щоб рослини краще прижилися, навесні з них видаляють квітки.

Агрus (*Ribes uva-crispa*) має ягоди жовтого, червоного, білого або зеленого забарвлення. Любить прохолодний клімат, а спекотного літа вимагає затемнення. Потребує високого вмісту калію в ґрунті і регулярного мульчування перепрілим гноєм.

Ще одна культура прохолодного клімату — малина (*Rubus idaeus*). Літня малина плодоносить протягом короткого часу в розпалі літа. Осіння тішить ягодами довше — з кінця літа до початку зимових морозів. Кущі слід саджати в захищених сонячних місцях, але в жарких районах радять їх притіняти. Малина краще росте, маючи велику кількість вологи. Тому її висаджують у ґрунт, багатий на гумус, здатний утримувати вологу і разом з тим добре дренований.

Порічки (з червоними чи білими ягодами) і чорна смородина (*Ribes*) люблять прохолодний клімат. Незалежно від вигляду кущі плодоносять у середині літа і потребують однакових умов вирощування. Кущові ягідники розмножують найчастіше здерев'янілими і зеленими живцями. Відразу після садіння надземну частину рослин обрізують, залишаючи по 2–3 бруньки в основі кожного стебла, з яких у наступному році повинні вирости сильні пагони.

Живопліт: вибір кущів

Трохи фантазії – і така суто практична річ, як огорожа, стане ефектним продовженням саду, ба навіть головною його окрасою. Живоплоти відзначаються неймовірною різноманітністю, адже вільнорослу кущову загороду можна створити практично з будь-якої деревної культури. Важлива не тільки функціональність рослини, але й естетичність живоплоту. Тому при виборі кущів ландшафтні дизайнери враховують особливості їхнього плодоношення і цвітіння, колір листя. До того ж вони мають талант до перетворення: за допомогою всіляких арок, отворів, віконець та фігурних підстригань навіть найнудніша зелена стінка здатна перетворитися на зразок топіарного мистецтва!

Вільнорослу, або неформовану, живу огорожу створюють із двох рядів кущів, які не потребують формуючого обрізання. Мабуть, головний їхній недолік – просторість, адже такі загороди відбирають у саду щонайменше 3 м завширшки. Для подібної огорожі ідеально підходять невибагливі декоративні кущі, наприклад форзиція (*Forsythia*), вейгела (*Weigela*), спірея (*Spiraea*), кольквиція (*Kolkwitzia*), смородина альпійська (*Ribes*) та буддлея (*Buddleja*). Можна сформувати запашний живопліт із різних видів калини (*Viburnum*), бузку (*Syringa*), каліканту (*Calycanthus*) і жасмину (*Philadelphus*) або виростити з Давидової буддлеї (*B. Davidii*), перемежованої з каріоптерісом (*Caryopteris*), бузиною (*Sambucus*) і кущами літньоцвітної спіреї (*Spiraea*).

Рододендрон і азалія утворюють чудовий ансамбль

Оптимальний варіант для малих садів — формовані огорожі. Вони не потребують багато місця і завдяки підстриганню лишаються компактними. Гарні огорожі виходять із буку лісового (*Fagus*), граба (*Carpinus*) і клена польового (*Acer campestre*). А от багатостовбурним кущам на кшталт лавровишні (*Prunus laurocerasus*) і бирючини (*Ligustrum*) знадобиться вдвічі більше місця.

Якщо ж щорічне прибирання осіннього листя не ваше хобі і ви хотіли б милуватися густою зеленою огорожею впродовж усієї зими, виберіть вічнозелені види: тую західну (*Thuja occidentalis*), кипарисовик Лавсона (*Chamaecyparis lawsoniana*) і падуб (*Ilex*). Хоча багатьом вони здаються нудними, однак заслужено мають славу класиків жанру. За регулярного підстригання вічнозелені рослини утворюють щільну стінку, непроникну для сторонніх очей. Пам'ятайте, що надмірне обрізання їм протипоказане, адже старі стебла не дають нових пагонів. У тінистій місцевості можна використати більш вишуканий варіант — огорожу з рослини-довгожителя тиса ягідного (*Taxus baccata*). Живоплоти, сформовані з кущів, часто застосовуються для розбивання ділянки на функціональні зони.

Лабіринт із формованого живоплоту

Неформований живопліт

Неформований квітучий живопліт з азалії

Живопліт, що вільно росте, може поволі переходити в міксбордер. Головний недолік такої композиції — її розмір

Саджання кущів

Усі відібрані для живоплоту кущі мають бути «конкурентоспроможними», але не пригнічувати один одного. Не забудьте, що молоді кущі незабаром розростуться, тому під час саджання зарезервуйте для них додаткову площу.

Роботи розпочинають наприкінці серпня. Спершу натягніть шнур і викопайте траншею. Розпушіть на її дні землю і, якщо необхідно, додайте компост. Вийміть рослини з горщиків і розставте їх уздовж ями на однаковій відстані. Для метрової формованої огорожі досить 3–4 екземплярів кущів, для неформованої — одного. Опустіть рослини у траншею, засипте землею і добре утрамбуйте. Важливо вкоротити задовгі стебла до кількох бруньок — тільки тоді саджанці добре гілкуватимуться і живопліт стане щільним. По завершенні саджання, рясно полийте рослини зі шланга з насадкою-ситечком.

Щоб огорожа якнайшвидше набула достатньої щільності, радимо висаджувати кущі у два ряди в шаховому порядку. Шнуром розмітьте лінії насадження на відстані 35 см одна від одної і саджайте культури так само, як в один ряд. У задньому ряду розміщують високі рослини, а низькорослі — у передньому. Для огорожі, повернутої переднім боком на південь, підійдуть низькорослі світлолюбні кущі: перстач (*Potentilla*) або кущові троянди. Для захисту від бур'янів кореневу зону засаджують густою ґрунтопокривною рослинністю: конвалією або живучкою. Щоб останні добре прижилися, ґрунт під ними покривають товстим шаром мульчі і, поки під живоплотом не утвориться густий зелений килим, регулярно видаляють бур'яни.

Саджання живоплоту:

1. За допомогою мотузки позначити лінію огорожі.
2. Розпушити і посипати добривами дно траншеї.
3. Розставити витягнуті з горщиків рослини на належній відстані.
4. Посадити рослини в яму.
5. Обрізати стебла.
6. Рясно полити посаджені рослини.

Догляд за живоплотами

*Електричні
ножиці для стрижки
живоплотів безпечні й дуже зручні в роботі*

Оптимальним «режимом» підстригання живоплотів є радикальне обрізання напровесні і більш щадне влітку (наприкінці червня – на початку липня). Кущі, що квітнуть навесні або на початку літа, піддають освітлюючому обрізанню. Його проводять після закінчення цвітіння раз на три роки. Щодо повільно-рослих листопадних і хвойних порід типу самшиту (*Viburnum*), падуба (*Ilex*) і тиса (*Taxus*), то їм досить одного, весняного підстригання.

Обрізати рослини потрібно так, щоб живопліт в основі був ширшим, ніж у верхній частині, – тоді всі його ділянки рівномірно освітлюватимуться сонцем. Якщо ви не покладаетесь на свій окомір, скористайтеся натягнутим шнуром або спеціальним шаблоном з дерев'яних планок, які допоможуть укоротити пагони до однакової довжини.

Крім механічних ножиць, для підстригання живоплотів продаються ще й електричні, оснащені кабелем. Користуватися таким інструментом цілком без-

печно, оскільки кабель пропущено через пластмасову рифлену трубку, що захищає його від потрапляння між лезами ножиць.

Навесні рослинам у живоплотах потрібне підживлення органікою або спеціальними добривами. Не забувайте також про регулярний полив.

Обрізаючи рослини, намагайтеся надати живоплоту таку форму, щоб нижні ділянки теж освітлювалися сонцем

Клумби і квітники

Якщо мостіння й огорожі можна назвати кістяком саду, що задає його стиль, то інші елементи відіграють роль важливих складових композиції: дерева й кущі надають садові об'ємності, водойми — своєрідності, а квітки — настрою. Останні — ідеальний універсальний інструмент у ландшафтному дизайні. Вони створюють неповторну чарівність, надто коли об'єднані у квітники. Якщо ви не належите до квіткових фанатів і у вас обмаль вільного часу, навряд чи варто планувати складні квіткові композиції. Проте оздобити сад невеличкою красивою клумбою зовсім не надмірність. Увіразнити квітами головні елементи ділянки: вхід у будинок, напрям, поворот доріжки, куточок відпочинку, і побачите, як вони утворять цілісну картину. Важливо, щоб квіти не були розкидані по всій території, а слугували декоративним акцентом. Квітник можна виконати у вигляді клумби, бордюру або ландшафтної композиції.

Якщо ви неугавний садівник-фантазер, то знайомі з бажанням постійно пересаджувати рослини на своїй ділянці, удосконалюючи, відточуючи деталі, поступово змінюючи її вигляд. Старі квітники можуть не подобатися, здаватися невдалими, іноді ж просто набридають. Крім того, рослини в клумбах розростаються і старіють, а для кращого росту потребують ділення й омолодження. У будь-якому разі потрібна пересадка, і починати її слід, обміркувавши схему майбутнього квітника і кожний крок пересаджування рослин із старого квітника в новий.

Без квітника сад, мов без «серця», — квіти створюють настрій, милують око, наповнюють повітря пахощами

Існують загальні правила саджання і пересаджування квітів.

1. Пересаджувати багатолітники краще навесні та влітку.
2. Навесні пересаджують і ділять рослини, що квітнуть улітку і восени.
3. У другій половині літа і восени пересаджують, ділять і, якщо необхідно, викопують весняноцвітні рослини, зокрема цибулинні й півонії. Пам'ятайте, що цибулинним рослинам треба сформувати цибулину, тому кращий час виїмання-пересаджування для них — після в'янення листя. Не забудьте відзначити для себе сорти тюльпанів, нарцисів та інших цибулинних, поки вони квітнуть.
4. Останніми на новий квітник переїздить ґрунтопокривні рослини.
5. Не діліть рослини на дуже дрібні ділянки (частини материнської рослини з листям і ростовою точкою), тоді вони краще приживуться, і квітник відразу добре виглядатиме, та й із бур'янами буде легше впоратися.
6. Однолітники, якщо вони заплановані у варіанті квітника, раціональніше висадити вже наступного року.
7. Братки і незабудки висаджують навіть восени для раннього весняного цвітіння.

Як і в будь-якій справі, уміння красиво оформити квітник і правильно доглядати його приходить із досвідом. Пам'ятайте, що привабливість клумби залежить не тільки від пишного й барвистого цвітіння. Не менш важлива декоративність листя і його різноманітність, особливо у проміжках між цвітінням. Сміливо поєднуйте великолисті і рослини з філігранним листям. Для напівзатінених місцин використовуйте класику: функції (*Hosta*) і астильби (*Astilbe*). По краях квітника радимо висаджувати низькорослі рослини, що повністю закривають ґрунт. Добре підходять для цього медунка (*Pulmonfria*), низькорослі види герані (*Geranium*), гейхера (*Heuchera*) і маленькі кущі, наприклад карликова спірея «Little Princess».

Плануючи квітник, не захоплюйтеся різноманіттям видів. Набагато ефектніше виглядає композиція з рослин, підібраних за певним забарвленням і часом цвітіння. Деякі з них, скажімо приворотень (*Achemilla*), герань (*Pelargonium*) і вербозілля скупченоквіткове (*Luslmachia punkata*), найпривабливіше виглядають великими групами.

Квітник можна зробити у вигляді клумби, бордюру чи ландшафтної композиції

Пересаджувати цибулинні рослини треба тільки по завершенні цвітіння, коли впаде листя

Квітники потребують регулярного догляду – поливу, прополювання бур'янів, пересаджування рослин...

Планування квітника

Планування квітника починається з підбору найкрасивіших рослин для ролі солістів (досить 1 – 3 видів). Позначте місця їх садження – поодиночі або маленькими групами. Від висоти цих рослин залежить вибір інших учасників квіткового ансамблю. Якщо «очолить» клумбу високий дельфініум (*Delphinium*), то й решта багатолітників можуть бути високорослими, головне, щоб вони не затінювали домінуючу рослину.

Життя більшості багатолітників, що гарно квітнуть, досить коротке. Аби вони зберегли здоров'я і декоративність, необхідно ділити їх кожні два-три роки. Частково полегшати догляд за квітником довговічні види: півонія (*Paeonia*), функія (*Hosta*), чеме-риця (*Helleborus*), віхалка (*Nemerocallis*), воляжка (*Aranus*), роджерсія (*Rodgersia*).

Нерідко багатолітники висаджують надто щільно.

Зазвичай такий квітник виглядає гарно вже в перший сезон. Але не мине і трьох років, як рослинам стане затісно і деякі з них доведеться пересаджувати. До того ж такі квіти, як котики (лісова м'ята) (*Nepeta*), сортова герань (*Pelargonium*) «Johnson's Blue» і герань дрібно-тичичкова (*G. Psilostemon*), уповні бувають лише на просторій клумбі.

Аби великі гарні квіти, що «очолюють» квіткову композицію, добре виглядали, мають бути вище за своїх «компаньйонів»

Яскраве
різнобарв'я багатолітників
не залишить байдужою жодну людину

Рослини у квітниках завжди конкурують за світло, вологу і живильні речовини. Потурбуйтеся про те, щоб види, розташовані поряд, були приблизно однаково життєздатні, інакше слабкіші рослини рано чи пізно засохнуть. Наприклад, довгожителі меконопсис великий (*Meconopsis grandis*) добре росте, тільки якщо йому виділити достатньо місця.

Багатобарвні, строкаті клумби, безперечно, чарівні, але не менш цікава і гра відтінків. Що м'якші колірні переходи підбраного тону та аранжування, то привабливішою виглядає форма квіток. Дуже популярні поєднання рожевих і лілових тонів, як у флокса (*Phlox*), або рожевих із червоними, як у рудбекії (*Rudbeckia*) і багатоколонника (*Agastache*).

Регулярно обрізайте зів'ялі квітконоси флокса (*Phlox*) і орликів (*Aquilegia*). Лише так ви зможете запобігти здичавінню рослин. Адаже сіянці, що з'явилися в результаті самосіву, часто зберігають тільки властивості початкового виду. Як правило, вони бурхливо розростаються і з часом витісняють культурні сорти. За допомогою недовговічних квіткових рослин, як-от наперстянка (*Digitalis*), меконопсис камбрійський (*Meconopsis cambrica*) або фіалка сорорія (*Viola sororia*), ви зможете з року в рік змінювати вигляд квітника з багатолітниками. Розмножуючись самосівом, вони з'являються в найнесподіваніших місцях. Якщо вам до вподоби дикоростучі рослини, виділіть для них місце у квітнику.

Міксбордер

Якщо ви відчуваєте себе цілком досвідченим садівником, аби створити що-небудь цікаве, тоді можна замахнутися на міксбордер. Іншими словами, складений з різноманітних рослин витягнутий багаторядний квітник, влаштований уздовж доріжок, огорож або живоплоту. Міксбордер вважають одним із найскладніших високодекоративних елементів сучасного ландшафтного дизайну, він потребує доброго художнього смаку і правильного підбору рослин. Головна особливість і перевага міксбордеру — наявність у ньому рослин, які квітнуть з весни до пізньої осені.

Перед закладенням зробіть план міксбордеру. Співвіднесіть його розмір із розміром будинку, саду, доріжок і решти архітектурних елементів. Що вища стіна або живопліт, то ширший міксбордер, посаджений на їхньому тлі. Часто висота огорожі і живоплоту приблизно дорівнює людському зросту — 1,8 м. У цьому випадку ширина міксбордеру має перевищувати 1,5 м, якщо ж у ньому використовуються кущі — відведіть ще більше місця. До того ж ширина міксбордеру збільшується прямо пропорційно його довжині.

Якщо з якихось причин міксбордеру бракує місця, краще взагалі відмовитися від нього, натомість використати виткі рослини для декорування стіни і ґрунтопокривні — для затишування ґрунту.

У деяких великих садах міксбордер перевищує 3 м завширшки. Щоб полегшити догляд, із зворотного боку квітника лишають вузьку стежку. А плоскі камені, розкладені на певній відстані один від одного, використовують як майданчики для поливання або прополювання насаджень.

Як правило, найбільші рослини не перевищують половини ширини міксбордеру. А високі види не саджають суцільною стіною позаду. Щоб добитися природнішого вигляду і створити живу гру простору, винесіть кілька високих рослин на передній план і дайте змогу невисоким увійти вглиб міксбордеру. Розташуйте низькі ранньоцвітні види на передньому плані, а вищі і пізньоцвітні за ними.

Можна вибрати одноколірний варіант міксбордеру або побудувати його на грі барв.

Надзвичайно гарні однотонні квітники. На перший погляд, досить лише підібрати рослини з однаковим забарвленням квіток, і проблему вирішено, але все набагато складніше. Вирішіть, чи будете використовувати тільки, наприклад, жовті квіти чи долучите до них жовтогарячі- і кремово-жовті. Потім розсортуйте їх від темних до світлих відтінків і продумайте поєднання. Але основне завдання у плануванні такого квітника полягає в умілому комбінуванні рослин із різною формою квіток і суцвіть, у грі загального вигляду сортів і текстури листя. Врахуйте, що менший колірний діапазон, то більшого значення набувають додаткові ознаки.

Різноколірні міксбордери будуються на контрастному поєднанні кольорів або, навпаки, на використанні здатних гармоніювати забарвлень. Найбільш яскраві й ефектні контрастні кольори: яскраво-червоний із білим та фіолетовий із жовтим.

Контрастні квітники впадають в око здалеку, і краще милуватися ними з деякої відстані. Майте на увазі, що поряд із ними інші насадження можуть виглядати нудно і нецікаво. Міксбордер, побудований з використанням гармонійних кольорів, відносно простий у плануванні і має спокійніший вигляд.

Низькі яскраві рослини й контрастні поєднання добре виглядають на передньому плані міксбордеру. Але врахуйте, що милуватися такою композицією краще віддалік

Підбір рослин для міксбордеру

Змішані міксбордери, де багатолітники розташовані поряд із кущами, цибулинними, однолітниками і виткими рослинами, стали популярні в 1950-х роках. У таких складних насадженнях листопадні й вічнозелені деревні рослини (кущі, напівкущі та іноді невеличкі деревця) покликані складати скелет композиції. Більші рослини слугують декоративними «кулісами», тоді як дрібні створюють архітектуру переднього плану.

Але все ж таки основним елементом міксбордеру треба визнати багатолітні рослини. Пік їхнього цвітіння припадає на першу половину літа. Однак сучасний асортимент дозволяє добитися практично безперервного цвітіння впродовж усього періоду вегетації.

Весну, особливо ранню, створюють цибулинні — починаючи з підсніжників (*Galanthus*), весняників (*Eranthis*), мишачих гіацинтів (*Muscari*) і пролісків (*Schilla*). На зміну їх скромній чарівливості приходить пишна краса нарцисів (*Narcissus*) і тюльпанів (*Tulipa*). Не менш гідно представлені багатолітники. Сезон відкривають дібровна (*Anemone nemorosa*) і жовтецеві анемони (*Anemone ranunculoides*), медунки, деякі види молочаю (*Eubhorbia*), ґрунтопокривні флокси та інші подібні рослини.

У другій половині літа набирають сили однолітники. Вони розширюють загальний асортимент рослин, що гарно квітнуть, а восени збагачують жовту гаму пізніх багатолітників. Плануючи міксбордер, виділіть місце під них. Однолітні і дволітні квіти можна міняти з року в рік, і композиція завжди виглядатиме неповторною. Групи рослин, що квітнуть одночасно, можуть ритмічно повторюватись. Гарний міксбордер можна створити практично за будь-яких умов: на тінювих і вологих ділянках, відкритих галявинах, різних типах ґрунту і чи не у всіх кліматичних зонах. Лишається тільки докласти трохи зусиль.

Типи газонів

Газон — один з основних елементів саду. Він виконує роль тла, є сполучною ланкою для цілісного сприйняття саду, створює особливий мікроклімат на ділянці, відчуття душевного спокою і стабільності. Оксамитова однорідна зелень лужку — мрія кожного садівника. Проте створити якісний газон — річ досить трудомістка, що потребує часу, знань, навичок і, певна річ, грошей. Витрати залежать від призначення або, як заведено говорити, типу газону.

Газон звичайний — найпростіший у догляді: йому необхідні лише регулярне підстригання і підживлення. Такий лужок не дуже декоративний, зате стійкий до витолочування, тобто витримає і футбольний матч, і галасливий пікнік.

Садово-парковий газон як практичний, так і декоративний. На ньому можна, скажімо, пограти в бадмінтон, тільки не часто і не на одному й тому ж місці. Лужок потребує більшої уваги: двічі на тиждень підстригання, раз на рік аерація, полив і за потреби підживлення.

Мавританський газон ідеально підходить для облаштування дальніх куточків. Луг засівають травосумішшю з 2 частин квітух рослин 30–40 см заввишки (волошок, дзвіночків тощо) та 1 частини злаків: тонконога лугового (*Poa pratensis*), райграса пасовищного (*Lolium perenne*), костриці червоної (*Festuca rubra*), мітлиці пагононосною (*Agrostis stolonifera*). Завдяки різним властивостям цих трав, якісний газон можна створити в будь-яких ґрунтово-кліматичних зонах.

Мавританський газон може конкурувати за красою з квітником

Щоб втілити в життя мрію про гарний газон, треба неабиякого хисту, сили і часу. А ще варто придбати технiку для стрижки газонів

Тонконіг луговий

Тонконіг луговий — кореневищно-пухкокощовий злак із чудовою густою дерниною. Він невибагливий до ґрунтів, росте навіть на піщаному. Віддає перевагу вологим ділянкам, але не виносить затоплення й підвищеної кислотності ґрунту. Стійкий до погодних умов, добре витримує суворі зими і дає раннє весняне відростання. Квітне тільки раз на рік. Насіння збирають у червні — серпні. У суміші з кострицею червоною цей злак іноді використовують для озеленення схилів.

Райграс пасовищний

Райграс пасовищний — пухкокощовий злак, що швидко відростає, особливо після поливів, і формує густий соковитий трав'яний покрив 40–80 см заввишки. Сорти цього виду погано переносять засуху, тривале затоплення і близьке розташування ґрунтових вод. Рослина чудово почувається на ділянках, забезпечених вологою, і гірше розвивається на важких ґрунтах. Повного розвитку досягає на другий-третій рік після сівби. Це основний компонент спортивних газонів і ремонтних травосумішей.

Костриця червона

Костриця червона — низова багатолітня рослина з безліччю паростків і значно розвинутою кореневою системою, що густо пронизує і скріплює ґрунт. Утворює міцну пружну дернину. Костриця червона не вибаглива до ґрунтового-кліматичних умов, росте навіть на ґрунтах, бідних на живильні речовини і вологу. Квітне наприкінці весни — на початку літа. Має прямі гладенькі стебла. У газонних травосумішах використовуються кореневищні сорти цього виду, які чудово підходять для «проблемних» і затінених ділянок.

Мітлиця пагононосна

Мітлиця пагононосна — найдорожчий компонент газонних травосумішей. Рослина швидко розростається за допомогою повзучих пагонів, пригнічуючи розвиток бур'янів. Цей вид чудово розвивається на пухких суглинних і супіщаних ґрунтах, але через неглибоку кореневу систему погано переносить засуху. Рослина відрізняється від решти видів дуже дрібним насінням, тому хай вас не бентежить, що в травосумішах її небагато: за кількістю насіння і, відповідно, сходів мітлиця посідає у травостої гідне місце.

Виведені селекціонерами нові газонні сорти всіх зазначених видів трав здатні розвиватися в затінених місцях, витримувати засолення ґрунтів, не вибагливі до догляду, дають добрі сходи та значну густоту травостою.

У спеціалізованих крамницях вам запропонують готові суміші для газонів різних типів, ґрунтів та умов, можна знайти травосуміші, стійкі до толочення. Тож не гайте часу, намагаючись скласти суміш насіння газонної трави самостійно.

Створення газону

Вибір конкретних трав або травосуміші залежить від призначення майбутнього газону й освітлення ділянки. Тут дуже важливо не помилитися, якщо територія частково або цілком затінена спорудами або високими деревами.

Переробка газону коштує недешево, тож створювати його найкраще під час комплексного озеленення і впорядкування території, коли прокладено доріжки, системи дренажу, поливу, освітлення і виконано решту робіт.

Перш за все, готуючи ділянку під газон, видаляють з території залишки будівельного сміття, камені, обрізають суховіття і вичорковують пні. На заміських ділянках, а надто після проведення будівельних робіт, відсутній або дуже пошкоджений природний родючий шар ґрунту. Тому його доводиться завозити спеціально, насилаючи рівним шаром і накочуючи катком.

Сіяти насіння нескладно, але необхідно дотримуватися певних правил. Краще розпочинати роботу навесні або восени, коли ґрунт теплий і достатньо вологий, але можна і влітку, якщо матимете можливість стежити за поливом. Під час сівби пізньої осені найголовніше правильно розрахувати термін робіт, щоб до заморозків трава встигла відрости на 10 см заввишки.

Чи багато висівати насіння, залежить від умов на ділянці і виду трав'яної суміші. У середньому необхідно 30–50 г на м²: для легких ґрунтів (пісок) – 30–40 г, для важких (глина, суглинок) – 40–50 г. Якщо сіяти менше за цю норму, сходи будуть рідкими, їх може «забити» бур'ян; якщо більше – трава виросте слабкою через брак живильних елементів і вологи. Купуючи насіння, враховуйте, що для підсіву й ремонту газону доведеться додатково витратити від 5 до 10 г насіння на 1 м². Найякісніший газон можна створити тільки з однорідного насіння, ще й не за рік. При зберіганні протягом року рівень його схожості зменшується лише трохи (на 1–2 %). Якщо вважаєте, що родючість ґрунту непогано б поліпшити, розкидайте перед сіянням «стартове» добриво, що містить переважно азот, фосфор і калій. Насіння і молоді паростки вживатимуть його живильні речовини на перших етапах життя. Норму внесення дивіться на упаковці. На невеликих схилах під засів можна використовувати геосітку або навіть просту марлю, через яку згодом вільно проросте насіння.

Правила сіяння

Сівбу проводьте за безвітряної погоди:

1. Щоб уникнути утворення слідів ніг або сівалки і забезпечити рівномірне заглиблення насіння, верхній шар пухкого ґрунту ущільнюють. Роблять це безпосередньо перед сівбою, використовуючи каток, широку дошку або лист фанери. Легкий (піщаний, супіщаний) ґрунт притоптують.
2. Звичайними або вилловими граблями злегка розпушіть верхній шар ґрунту (на глибину 3 см).
3. Змішайте насіння із сухою пухкою землею, піском або стартовим добривом у зручній для вас пропорції (1:1, 1:2). Розділіть суміш на дві рівні частини: одну розкидайте вздовж ділянки, другу – упоперек. Щоб рівномірно розподілити насіння, краще сіяти не руками, а спеціальними сівалками.
4. Для захисту від вітру і птахів присипте насіння шаром землі (0,5–1 см) або торфу (1,5–2 см) і ледь ущільніть.
5. Наостанок полийте насіння: обов'язково ввечері, оскільки вдень волога, випаровуючись, радше нашкодить, ніж дасть користь. Полийте ділянку рясно, але без калюж і тривалого застою води. Щоб уникнути утворення промивин, використовуйте краплинне зрошування або дощування.

Враховуючи особливості своєї ділянки, ви можете доповнити або переінакшити список правил сіяння.

Підстригання газону

Коли газон добре відросте, час братися до регулярного догляду. В основному він зводиться до поливу і підстригання. Укорочують траву спеціальними газонокосарками (бензиновими або ж електричними), великі газони — косарками-мототракторами, що пересуваються самостійно, а важкодоступні ділянки — тримерами. Уперше газон підстригають, тільки-но підсохне ґрунт і почне активно рости трава. Ножі газонокосарки встановлюють на високу позначку, щоб зрізати тільки кінчики листя. Як правило, траву підстригають раз на тиждень на висоті 2,5 см, проте для перших двох весняних і кількох підстригань у кінці сезону оптимальна висота — 3–4 см.

Якщо в період тривалої засухи газон не поливають, то його підстригають на висоті 4 см (лужок із довшою травою випаровує менше вологи). Відлучившись улітку більш ніж на два тижні, поновіть підстригання таким чином: спершу зріжте тільки кінчики листя, за другим разом установіть ножі на позначку нижче, а потім підстригайте газон на звичайній висоті. Мавританський газон косять один раз на сезон, після того як висиплеться насіння.

У більшості книг із садівництва рекомендують збирати зрізану траву в короб газонокосарки і видаляти її з газону. Це нібито покращує зовнішній вигляд лужка, зменшує поширення бур'янів і запобігає утворенню на поверхні ґрунту «повсті». Але є й інша думка. Якщо зрізану траву залишати на газоні, то з нею в ґрунт повернеться частина живильних речовин, і добрив буде потрібно менше, а посушливої погоди поверхня лужка випаровуватиме менше вологи. Не доведеться також постійно зупинятися, щоб викинути траву. Деякі садівники намагаються підстригати траву якомога ко-

ротше, сподіваючись заощадити час. Насправді ж це один зі способів зіпсувати газон. Втрата такої кількості зеленої маси виснажує рослини, дернина стоншується, рідшає, і замість злаків починають рости мох, моховинка, деревій та інші бур'яни. Припиняють підстригати газон у вересні, коли трава вже не росте і ґрунт стає дуже вологим. Газонокосарку прибирають на зберігання, а з поверхні лужка згрібають опале листя. Причому ходити по замерзлому або вкритому снігом газону вкрай не бажано.

Заради доглянутого розкішного газону варто докласти зусиль

Підживлення газону, скарифікація і аерація

Газон підживлюють не менше трьох разів на рік. Тоді трава стає гущішою, стійкішою до хвороб і легше переносить засуху. Зараз продаються спеціально підібрані добрива для весняного, літнього й осіннього підживлення. Вам необхідно лише купити потрібне і, уважно прочитавши інструкцію щодо застосування, розсипати вміст по газону.

Посушливої погоди газонна трава утрачає пружність, блиск і жовкне. У такому разі лужок поливають раз на тиждень рясно (на 1 м² знадобиться щонайменше 20 л води), причому не з лійки або шланга, а за допомогою розбризкувача, що зволожує велику площу. Не намагайтеся «поїти» газон потроху кожні кілька днів — це абсолютно недоцільно.

Восени граблями проводять скарифікацію (згрібають із газону сміття, суху траву), а спеціальною машинкою або вилами — аерацію (проколюють дернину для насичення ґрунту киснем). Остання стимулює глибокий ріст коріння, оскільки в ґрунті утворюються розколини.

Що гущіша трава, то важче приживаються мохи та бур'яни. Проте, хоч і в невеликих кількостях, їхня поява немінуча. На окремі кущики стокроток, жовтцю, конюшини тощо не зважайте: у цих рослин відносно дрібне листя, і вони не псують вигляду газону. До того ж ділянки з дрібнолистими бур'янами можна обробити системним гербіцидом або посипати сумішшю добрива з гербіцидом. А от подорожник, будяк і кульбаба, які утворюють великі розетки і виділяються на поверхні газону, вирізують вузьким совком.

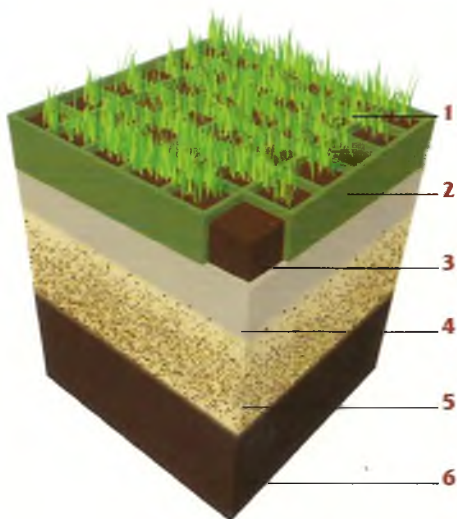
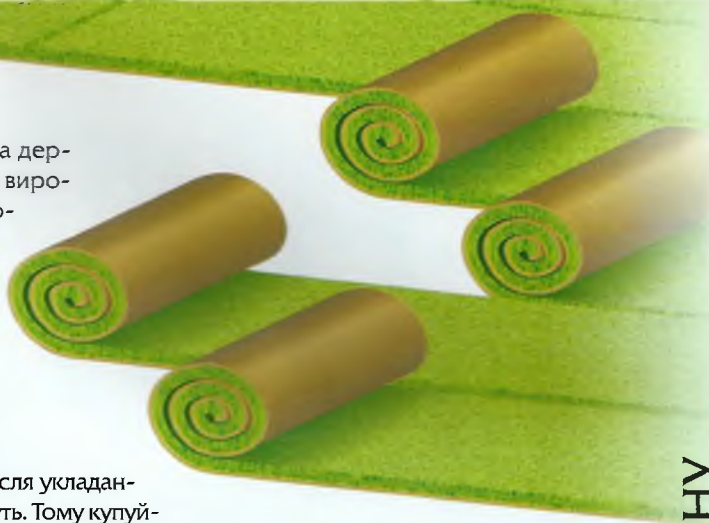

Регулярне підживлення й полив — необхідна умова для створення рівного густого трав'яного покриття

Рулонний газон

Останнім часом великого поширення набув рулонний газон — готова дернина з газонних трав на певній території. Штучний покрив утворюють вирощені за спеціальною технологією багаторічні злаки, переважно вузько-листяний тонконіг луговий (*Poa pratensis*) і костриця червона (*Festuca rubra*). Переваги рулонного газону очевидні: лужок має рівномірний травостій, однobarвний насичений зелений колір, до того ж його можна використовувати вже за два тижні після укладання — просто казка. Дерновий покрив легко зрізується, перевозиться і вкладається на будь-якій ділянці, де ще вчора була гола земля. Однак і коштує такий газон набагато дорожче за посівний.

Рулонний газон:

1. Багатолітній газонний злак
2. Газонні трати
3. Родючий шар
4. Вирівнювальний шар
5. Піщано-гравійна подушка
6. Грунт

Не забувайте, що після укладання дернини просядуть. Тому купуйте рулонний газон площею приблизно на 5% більше, ніж розмір запланованої під нього ділянки.

Перед укладанням рулонного газону грунт готують за тими ж правилами, що і для посівного.

Укладання газону здійснюють протягом 72 годин після нарізування, при цьому рулони мають бути складені у стос у 3–4 шари. Якщо вкладання проводиться пізніше за цей термін, рулони розгортають і розкладають у тіні, а за потреби поливають.

Оптимально вклати газон ясної погоди, коли грунт достатньо сухий. Перед тим із пластини висмикують бур'яни, що утворюють розетки.

Перший ряд пластин укладають по прямій (не намагайтеся його зігнути, щоб утворився скривлений край. Зробіть його прямим, а потім обріжте зайве!). Далі обережно, не прибиваючи, утрамбовують пластини товстими дошками на держаку. Після трамбування перевіряють рівень газону. Якщо є горби і ями, пластину піднімають або прибирають зайвий грунт. Другий ряд укладають, якомога щільніше притиснувши до першого, а краї пластин у сусідніх рядах зміщують відносно одна одної, як цеглини у кладці. Таким чином завершують укладання всієї ділянки.

Стоячи на дошці, а не на свіжому газоні, ретельно закладають щілини між пластинами сумішшю торфу, суглинку та піску (для глинястих ґрунтів у співвідношенні 1:2:4; для суглинних — 1:4:2; для піщаних — 2:4:1). Рясно поливають укладений газон і надалі доглядають за ним, як за посівним. А це означає, що з нього регулярно знищують бур'ян, підгодовують лужок щонайменше тричі на рік, рясно поливають щотижня, а стрижуть раз на десять днів. До того ж восени провадять скарифікацію та аерацію.

Якщо вчасно і ретельно доглядати газон, він тишитиме вас довгі роки.

Популярні **елементи дизайну**

Альпійська гірка, розарій і рокарій, безперечно, найпопулярніші елементи ландшафтного дизайну. Спочатку такі композиції були поширені в Китаї та Японії, а до Європи ці східні дивовижі потрапили лише в XV-XVI століттях. Альпійські, або кам'яністі, гірки стали улюбленим засобом прикрашання ландшафту наприкінці XIX – на початку XX століть. У будь-яку пору року вони виглядають ефектно.

Альпійська гірка (альпінарій)

Правильно влаштована, гарно засаджена рослинами і, головне, доглянута альпійська гірка може стати основною окрасою саду. Проте на практиці красивий кам'янистий горб, укритий гірською рослинністю, — велика рідкість. Здебільшого його або неправильно обладнують, або погано доглядають за насадженнями. Справжній альпінарій не купа великих каменів, укритих зеленню, а природний, захищений від північного вітру гірський схил спрямований на південь або захід. Будівництво альпійської гірки — це завжди творчий процес, тому під час її створення не варто забувати, що головна її принада не висота, а природність і пропорційність. Що менше розмір альпінарію, то продуманішою має бути композиція. Найкраще місце для квітучої альпійської гірки — відкритий майданчик на осонні, який добре видно. Чудова основа мініатюрного гірського ландшафту — спад по краю тераси або вздовж межі ділянки. Ідеально, якщо остання розташована на схилі, де можна посадити серед каменів низькорослі гірські рослини. А найефектніше виглядають альпінарії, що поволі переходять у водойми.

У процесі створення кам'янистого саду невеликі підвищення неминуче з'являються навіть на рівному місці. Адже тут не тільки потрібно розмістити великі камені, а й додати до ґрунту грубий

щебінь, щоб сформувати оптимальні умови для рослин. Каміні підбирають однотипні, найчастіше вапняк або пісковик. Шматки бетону або штучний камінь для цього не придатні.

Більшості скельних рослин необхідний добре дренований, але водночас вологоємний ґрунт. Як правило, їх висаджують у ямки із спеціальною посадковою сумішшю, що містить грубозернистий пісок або органіку. В альпінарії вирощують різні рослини: невеликі багатолітники, карликові хвойні (сосну гірську «Gnom», ялину чорну «Nana» та ін.), карликові цибулинні й папороті. Повільнорослі тендітні рослини, як-от тирлич (Gentiana) і пенстемон (Penstemon), саджають подалі від тих, що швидко розростаються і створюють килим, наприклад обріет (Aubrieta) і роговики (Cerastium). Високі дерева можуть рости поблизу альпінарію, але їхнє гілля не має над ним нависати, щоб восени ніжні альпійські рослини не опинилися під шаром опалого листа.

Бур'яни на альпійській гірці регулярно виполюють. А щоб завадити проростанню їхнього насіння, щовесни ґрунт навколо рослин мульчують шаром щебеню або кам'яної крихти 2–3 см завтовшки. Мульча також захистить насадження від слимаків, зменшить випаровування вологи з ґрунту і надасть альпінарію природнішого вигляду.

Альпійська гірка схожа на гірський пейзаж у мініатюрі — кам'янистий схил чи горбок, укритий гірською рослинністю. А якщо на додаток улаштувати в альпінарії невеличку водойму, вийде гірське озеро, оточене квітучими луками

Будівництво альпінарію

Перш за все вам доведеться ретельно спланувати ділянку, адже створити альпінарій непросто, а переробити невдалий квітник — справа надто збиткова. Уявіть, як виглядатиме альпінарій і куди буде спрямований його схил. Відберіть камені масою від 10 до 100 кг, краще з нерівною, ніби побитою негодою поверх-

нею, — зроблена з такого каміння альпійська гірка виглядатиме природніше. Зважайте на те, що для створення альпінарію площею 6 м² знадобиться від 1,5 до 2 т каміння. Існують кілька способів розташування каменів в альпінарії: терасами, групами чи рівномірним розподілом.

1 Підготуйте майданчик. Зріжте дернину. Перекопайте ділянку і виберіть кореневища багатолітніх бур'янів. Якщо їх багато, обробіть ділянку раундапом. Влаштуйте дренаж, але на природному схилі з глинястим ґрунтом це ні до чого.

2 Виберіть найбільший камінь із гарною поверхнею — він стане головним у нижньому ряду каменів. Вкопайте яму трохи більшу за основу каменя і вкладіть його ломом, підсипавши під основу щебінь і посадкову суміш. Насипте трохи суміші також за каменем. Утрамбуйте ґрунт.

3 У нижньому ряду по обидва боки від основної брили покладіть трохи менші камені. Ломом деякі з них можна зсунути поближче, але не варто вклати їх однаково: краще групувати по кілька штук. Тепер переходьте до вкладання другого ряду каменів. Укладайте ряд за рядом і далі. Можна також спробувати створити імітацію деяких типів гірського рельєфу. Коли роботу буде закінчено, додайте у проміжки посадкової суміші і полиште осідати протягом кількох тижнів.

4 Висадіть рослини. У кожен ямку насипте щебінь, гальку або гравій (це забезпечить рослину необхідним дренажем). Виймаючи саджанець із горщика, пильнуйте, щоб земляна грудка не розсипалася. Субстрат для засипання має містити від 40 до 60 % дрібних каменів, грубого піску і добавок (керамзиту або вулканічної гальки). Найкращий час для садження альпійських рослин — весна, коли ґрунт відтане. Але рослини в контейнерах можна саджати будь-коли, крім хіба що зими.

Майже всі рослини, придатні для альпінарію, уродженці високогір'їв, де дмуть сильні вітри, зими суворі, а ґрунт бідний. У таких умовах рослини хоч-не-хоч притискаються до землі і лишаються низькорослими. Хоча садові форми і пристосовані до м'якших рівнинних умов, усе ж таки необхідно враховувати їхні спеціальні потреби. Скажімо, тіньюлюбні види, як-от ряст

(*Coridalis*) або цикламен (*Cyclamen*), розміщують за великими каменями або карликовими деревними породами. А чутливі до вогкості рослини, наприклад примули Алліоні (*Primula allionii*), добре почуваються тільки під захистом навислих каменів. В альпінарії бажано використовувати якомога більше вічнозелених і строкатолистих рослин, що цвітуть у різний час.

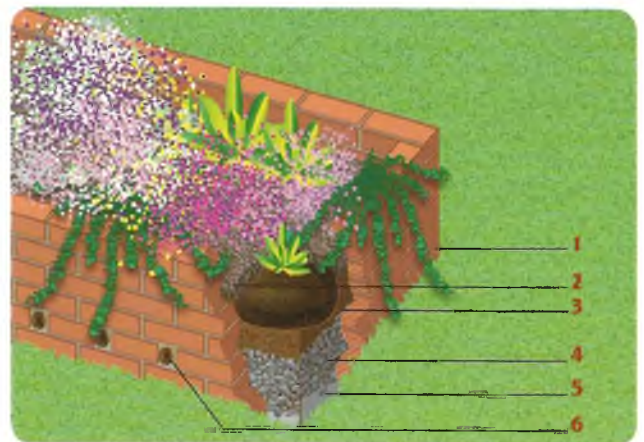

Будівництво підведеної клумби

Якщо вам бракує каменю, а рельєф території не має природного схилу, краще відмовтеся від ідеї альпінарію. Неграмотно споруджений, він виглядає неприродно і, швидше, псує ділянку. Однак якщо ви за будь-що заповзялися вирощувати альпійські та скельні рослини, спробуйте висадити їх на підведеній клумбі. Її простіше, дешевше побудувати і доглядати за нею легше, ніж за альпійською гіркою. Крім того, клумба займає менше місця.

Спорудження клумби розпочинають з перекопування основи і видалення кореневищ багатолітніх бур'янів. Під стінки вище 30 см (бажано 0,5–1 м) заливають бетонний фундамент. Стінки викладають із цегли, каменю чи бетонних блоків, які скріплюють вапняним розчином. А в нижній частині підведеної клумби влаштовують зливні отвори.

На ділянках із глинястим ґрунтом усередині стінок укладають дренаж із цегли, кругляку або щебеню, поверх якого насипають шар посадкової суміші. Клумбу заповнюють приблизно на 5 см нижче рівня стін і дають ґрунту осісти протягом кількох тижнів. За потреби підсипають посадкову суміш і висаджують рослини, як в альпінарії. Напрочуд важливо посадити сланкі види, що частково приховують стінки зовні. Наприкінці ґрунт мульчують 3-сантиметровим шаром битого каменю.

Підведена клумба:

1. Цегляна кладка	4. Гравій
2. Битий камінь	5. Бетонний фундамент
3. Посадкова суміш	6. Дренажні отвори

Сланкі рослини вкривають зовнішні стінки і створюють тло для решти елементів композиції

Добре виглядають стінки квітника, викладені цеглою або ж декоративним камінням. Різноманіття клумби вигашно виглядає поряд із бляклими тонами кам'яної кладки

Підведена клумба може розташовуватися вздовж стіни будинку, огорожі чи тераси

Рокарій

Рокарій — це спеціальне кам'янисте місце, відведене для різних ландшафтних утворень, що часто імітують підніжжя природних скель. Рослини в рокарії можуть бути високогірними або звичайними степовими, лісовими або садовими.

Кам'янистий садок краще розташувати на відкритому майданчику біля тераси, поряд із куточком для відпочинку, або збоку від доріжки, що веде до будинку. Так навіть узимку можна милуватися кам'янистим рельєфом і химерними силуетами засніжених рослин. Проте не варто робити рокарій серцем саду — у центрі великого відкритого простору він виявиться дуже виділеним, підкресленим і виглядатиме як щось самотнє, не пов'язане з рештою території. Загальна площа рокарію обмежується однією п'ятою всієї відкритої ділянки. Зробіть композицію асиметричною і постарайтеся розташувати на різних рівнях, адже рокарій покликаний нагадувати дикий гірський пейзаж, що сформувався стихійно. Однак зовсім не обов'язково в одному місці викопувати глибокі ями, а в іншому насипати землю, створюючи в рокарії западини і пагорби. Кам'янистий сад візуально може виглядати як нерівний і завдяки рослинам. Наприклад, якщо посадити на невеликому підвищенні хвойне дерево, а в низині — низькорослі ґрунтопокривні квіти.

Варіантів для розміщення рослин у рокарії безліч, головне, аби пейзаж завжди був гарним і природним. Не саджайте у рокарії надто пишні та яскраві квіти. Оптимально, якщо його третина буде зайнята деревними рослинами (як хвойними, так і листяними), а решта — ґрунтопокривними трав'янистими. Не слід саджати біля

кам'янистого саду великі рослини, оскільки в цьому разі він здаватиметься меншим. Основу композиції рокарію зазвичай складають деревно-кущові екземпляри: різноманітні хвойні і листопадні породи. Їх висаджують у першу чергу, потім, якщо дозволяє розмір рокарію, — великі трав'янисті багатолітники і лише насамкінець ґрунтопокривні, однолітники і цибулинні. Не захоплюйтеся кількістю: на горах загальною площею 10 м² гарно розмістяться не більше 12–15 видів рослин, ґрунтопокривні добре виглядають, лише коли кожному виду відведено площу 0,8–1,2 м². Не саджайте агресивні рослини (яглицю білооблямвану, барвінок великий і малий), що швидко розростаються, за ними важко доглядати. Обирайте види, з яких легко створити статичні композиції.

Каміні для рокарію підібрати легше, ніж рослини. Відмовтеся від штучного каменю і непривабливих шматків бетону на користь природних: пісковика, доломіту, гальки, валунів і кругляку. Щоб уникнути строкатості і різнобою, намагайтеся вибрати і використати каміні одного типу і породи. Однак для окремих елементів оформлення можна залучати й інші види. Валун-окатиш, як і чорноморська галька, незамінні в облямуванні круглої або овальної клумби, а карстовий пісковик — для штрихпунктирних облямувань.

Створення й удосконалення рокарію потребує часу, грошей і наполегливості, однак винагородою за працю буде споглядання мініатюрного гірського ландшафту і «мисливський азарт», з яким ви шукатимете нові екземпляри до своєї колекції. Підбір рослин і вирощування їх у рокарії — найцікавіша справа на довгі роки.

Вибір рослин

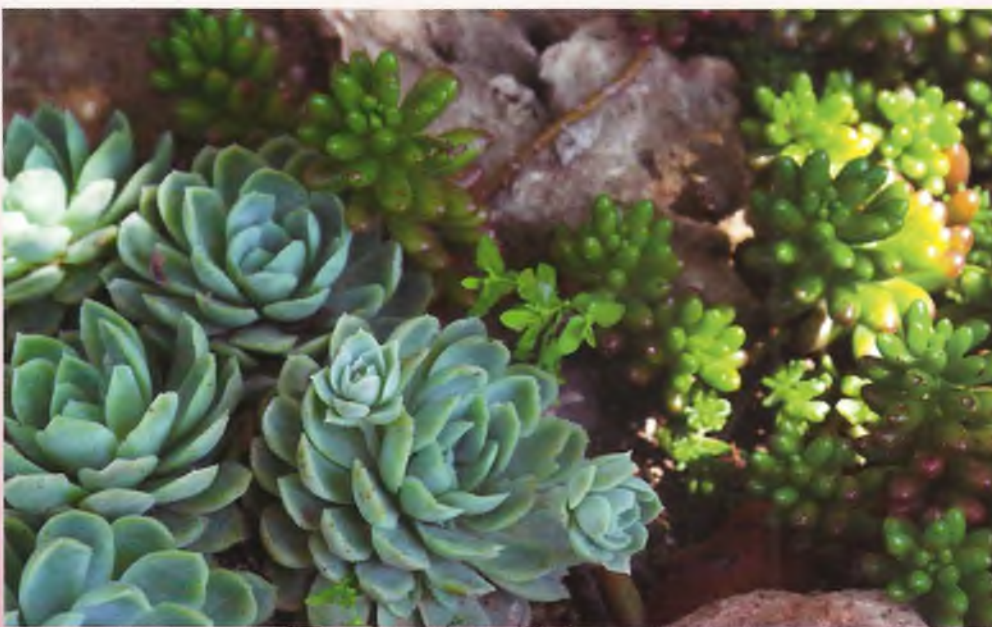
Вибір рослин для альпінарію і рокарію залежить від освітлення. На сонці ростимуть різні ялівці (*Juniperus*): звичайний, горизонтальний «Wiltonii», лежачий «Nana», козацький «*Tamariscifolia*», «*Variegata*», лускатий «Blue Carpet», «Blue Star», сосна гірська (*Pinus*) — «Mops», «Ophir», «Winter Gold» і туя західна (*Thuja*) — «Hoseri», «Teddy», «Woodwardii». З листяних віддають перевагу жимолості шапковій (*Lonicera pileata*), барбарису Тунберга (*Berberis*) — «*Atropurpurea Nana*», «Bagatelle», «Bonanza Gold», спіреї японській (*Spiraea*) — «Little Princess», «Japaness Dwarf», самшиту вічнозеленому (*Buxus*) і кизильникам (*Cotoneaster Medik*): чарівному, горизонтальному, дрібнолиственному, дворядному. Висаджують і низькорослі килимові рослини: молодило покривельне, заячу капусту (іспанську, їдку та ін.), щмин піщаний, чебрець повзучий, самосил білоповстяний, флокс шилоподібний. З килимових рослин підбирають миколайчики, полин, лаванду вузьколисту, бедринець кам'яноломковий, дивину, заячу капусту помітну.

У півтіні радять саджати хвойні: мікробіоту перехреснопарну (*Microbiota decussata*), тис ягідний (*Taxus*) «*Asemperaurea*», тсугу канадську (*Tsuga canadensis*) «Pendula», різні види і форми ялівцю (*Juniperus*). Добре приживаються вічнозелені листяні, що зимують під снігом: падуб городчастий (*Srenataq Thunb*), магонія падуболиста (*Mahonia aquifolia*), рододендрони, еріка трав'яниста (*Erica herbacea*). Трав'янисті багатолітники представлені тіарелою серцеподібною, гейхерою, примулою, папоротями, традесканцією віргінською, баданом серцелистим, копитняком, горляною, різними видами філокс, глухою кропивою крапчастою, цибулями, журавцем великокореневищним, квасеницею.

У затінку чудово ростуть папороті, хости, журавець великокореневищний, вальдштейнія трилопатева і пахізандра верхівкова. Крім того, рокарій у тіні — ідеальне місце для романтичного саду мохів.

Ломикамінь, ніжна квітка, що любить затінок і вологу, незамінна в рокаріях. Переважно використовується в поєднанні з іншими багатолітниками як ґрунтопокривна рослина

Молодило кровельне, очитки та інші сукуленти люблять добре освітлені місця

Ялівці добре ростуть на осонні

Сухий струмок

Практично в кожного власника декоративного саду з часом виникає бажання щось у ньому змінити, оновити, переробити якимось незвичайним чином. Саме такою цікавинкою може стати нескладна споруда під назвою «сухий струмок».

Прабатьками цієї простої, але геніальної ідеї вважають японців. Оскільки вода в їх садках — обов'язковий елемент, а створити гідротехнічні споруди не завжди можливо, цьому народові спало на думку замінити справжню, живу воду її імітацією. Тож у японському садку без сухого струмка просто не обійтись. Однак він доречний у саду будь-якого стилю — усе залежить від вибору його елементів (форма, декоративний наповнювач, рослини для обсадження берега).

У країні сонячного сходу для сухого струмка традиційно використовують світлий гравій дрібної фракції. Широкими граблями на ньому створюють малюнок, що імітує легкі водні брижі або кола на воді від кинутого каменя. Японський символізм не завжди близький і зрозумілий європейцям, проте багато ідей японського саду міцно прижилися в наших садках.

Сухий струмок слугує тією сполучною ланкою, яка перетворює різні ділянки саду на цілісну композицію. Перекиньте через нього місток або укладіть кілька каменів для пунктирного переходу, і ваш сад враз докорінно зміниться. Але, крім естетичного значення, сухий струмок може виконувати і суто утилітарну роль — бути дренажною канавою на терасованому схилі, приймачем для зайвої води біля водойми або маскувати люки, до яких необхідний періодичний доступ. Сухий струмок використовують і як додаткову доріжку, що полегшує догляд за рослинами.

Створювати натуралістичну імітацію сухого струмка не обов'язково — він може бути символічним елементом

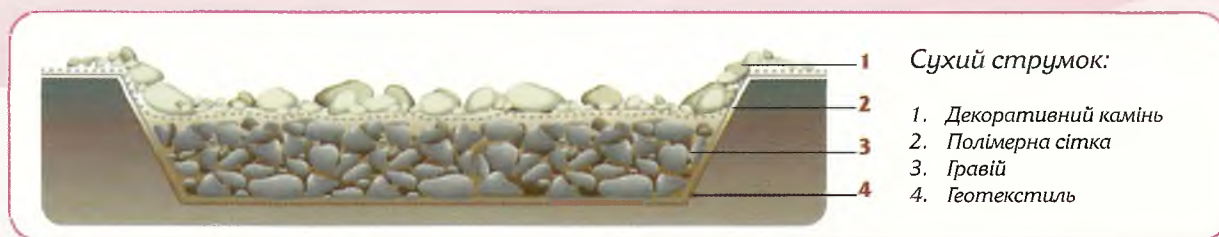

Ілюзії справжнього струмка підтримують декоративні елементи й аксесуари: колесо млина, місток або крокові камені

Створення сухого струмка

Якщо є сухий струмок, чом би не розташувати на ділянці сухий ставок або фонтан, що створюють чудову атмосферу здицавилого саду?!

Сухий струмочок можна спорудити на будь-який смак, у кожному саду і значно меншими витратами. Вам не потрібні ні джерело води, ні заглиблення. Згадайте, як виглядає природний струмок, і наслідуйте природу.

«Намалюйте» контури струмка піском — так ви без зайвого клопоту визначите його форму і розмір. Підібрати ж матеріал дуже легко: можна купити на будівельному ринку щебінь або назбирати камінців під час прогулянки.

Природний вигляд струмка надає каміння місцевих порід. Якщо передбачається імітувати не тільки обриси струмка, але й мерехтіння поверхні, краще вибрати гладеньке пласке каміння. Побиті негодою брили стануть в пригоді для оформлення берегів, а світлі створюють ефект водоспадів. Якщо хочете зробити ложе струмочка сіро-блакитним, виберіть сланець, гнейс чи базальт. Граніт надасть йому червонувато-коричневих, зеленкуватих і сірих відтінків. За допомогою вапняку і благородного білого мармуру розставляють світлі акценти. А округлі блискучі камінці і скляні кульки, розсипані поміж пофарбованих синьою водостійкою фарбою камінців, змусять струмочок мерехтати таємничим світлом.

Позначивши контури майбутньої споруди, починають виймати ґрунт у формі корита, глибина якого, залежно від призначення струмка, коливається від 20 до 50 см. Після проведення земляних робіт корито вистилають геотекстилем або нетканинним матеріалом, що пропускає воду. Геотекстиль перешкоджає просіданню гравію у ґрунт, а за невеликого шару гравію запобігає росту бур'янів. Потім котлован заповнюють керамзитом або гравієм будь-якої фракції, не досипаючи до верху 5–10 см.

На шар гравію кладуть полімерну сітку, що слугує розділювальним бар'єром між ним і декоративним матеріалом (вибраним вами каменем). Під час дощу або поливу пил змивається з верхнього шару в гравій. Але сітку все ж таки іноді слід знімати і чистити.

Струмок майже готовий. Лишається тільки додати кілька камінців уздовж русла і висадити по берегах рослини. Їх вибір залежить від особистих уподобань власника і місця розташування струмка. З гравійним наповнювачем гармонують різні види полину (Artemisia), сантоліни (Santolina), півники (Iris), лілійники (Hemerocallis), хости (Hosta), заяча капуста (Sedum). А берег прикрасять: ковила (Stipa), трясучка (Briza), міскантус (Miscanthus).

Розарій

Напевно, вам знайомий вираз «троянда — королева всіх квітів», досить слушний, бо ж ці рослини обожають мільйони людей. А багато садівників, попри те, що за трояндами складно доглядати (їх потрібно обрізати, видаляти відцвілі квіти, регулярно обприскувати тощо) усе ж таки спокуються посадити кілька кущів цих рослин. За правильного догляду розарій стане напрочуд мальовничим куточком на вашій ділянці.

Троянди ділять на кілька груп:

Чайно-гібридні — троянди з прямими квітконосними стеблами. У типовій троянди цієї групи великі або середнього розміру квітки гарної форми з багатьма пелюстками, що утворюють чітко помітний центральний конус. Квітки зазвичай поодинокі, рідше з численними бічними бутонами на квітконосному пагоні. Чайно-гібридні — найкращі для зрізання, але, на відміну від багатьох сортів кущових троянд і троянд флорибунду, потребують ретельного догляду.

Троянди флорибунду дещо поступаються популярністю чайно-гібридним. Їхні квітки не такі витончені, зате у клумбових насадженнях виглядають чудово: у кожній китиці водночас розкриваються по кілька яскравих квіток, що досить довго милують око. Єдиною спільною ознакою великої групи кущових троянд є те, що їх неможливо зарахувати ні до чайно-гібридних, ні до троянд флорибунду. Серед кущових троянд виділяють три підгрупи: дикорослі троянди та їхні сорти, старі садові (сорти, виведені до появи чайно-гібридних троянд) і сучасні кущові троянди (як правило, вторинноцвітні). Чимало сортів кущових троянд вразливі до захворювань.

Троянди патіо — група сортів, виведена в 1980-х рр. із троянд флорибунду. Ці низькорослі кущики не перевищують 0,5 м заввишки і, як правило, вирізняються тривалим цвітінням. Їх добре саджати на передньому плані міксбордеру, а також у горщиках і діжках, що на внутрішньому дворіку-патіо.

Мініатюрні троянди мають дрібні листя і квітки, а за нормальних умов виростають до 0,5 м заввишки. Завдяки різноманітності й новизні популярність цих сортів постійно зростає. Їх висаджують по краях бордюру, у діжках, на альпінарії або вирощують як кімнатні рослини.

Батогові троянди підв'язують до опори. Довгі гнучкі стебла повзучих троянд обрізають щороку, а квітнуть ці види раз на сезон. У чіпких троянд стебла цупкі. Невибагливі сорти квітнуть кілька разів на сезон і стійкі до хвороб.

Сланкі, або розлогі, кущові троянди — особливий клас ґрунтопокривних троянд. Густо облиствені кущики висаджують на схилах або маскують ними кришки криниць. Майже всі сорти виростають понад 0,5 м заввишки.

Штамбова троянда — це прищеплена рослина, де підщепа — шипшина, а щепка — живець троянди. Штамбові троянди виглядають аристократично й елегантно. Висота майбутнього трояндового дерева і, відповідно, висота щеплення залежать від сорту троянди. Найвищий стовбур шипшини (1,5 м) знадобиться для щеплення батогових троянд. А чайно-гібридні і троянди флорибунду найбільш ефективно на підщепах середньої величини, прищеплені на висоті 1,2–1,3 м. Слаборослими сортами троянд прищеплюють низькі штамби (0,6–0,8 м заввишки).

Парадний сад у палацовому стилі неможливо уявити без «королеви квітів» — пишної троянди

Штамбові троянди потішають любителів чимдаліх форм — замість кущика вони отримують трояндове дерево або живу стіну з квітів

Догляд за трояндами

Вважають, що троянда — примхлива, вимоглива та ненадійна у вирощуванні рослина, однак ця думка не відповідає дійсності. За сприятливих умов і правильного догляду королева квітів може відсвяткувати свій 25-річний ювілей, а деякі сорти доживають навіть до 40–50 років! Троянди люблять сонячні добре провітрювані місця. У півтіні після дощу листя кущів висихає поволі, тому зростає небезпека виникнення грибних хвороб. А якщо бракує повітря в літню спеку, рослини відчувають стрес і легко піддаються ураженню шкідниками. Грунт для троянд має бути пухким і родючим: важкий глиняний покращують додаванням піску і компосту, а легкий піщаний — унесенням компосту або зеленого добрива з рослин-сідератів. Унесення системи у троянд глибока, тому родючий шар ґрунту має перевищувати 80 см.

Нерідко під час цвітіння на листі троянд з'являються плями. Причина — у грибній інфекції, що швидко поширюється повітрям, надто дощової погоди. Перша допомога рослинам полягає в обрізанні ураженого листя і стебел (останні підрізають до здорової деревини). Потім їх обов'язково спалюють, щоб вітер не переніс спори гриба на здорові троянди. Остерігайтеся саджати рослини близько одна до одної — що більша відстань між ними, то краще вони провітрюються і швидше висихають після дощу. А якщо для поливу в саду використовується

дощувальна установка, у зону дії якої потрапляють і троянди, доведеться застосувати хімічними засобами, аби захистити кущі від грибних захворювань (борошнистої роси, інфекційного опіку тощо).

Найпоширеніші шкідники троянд — листовійка і трояндова попелиця (зеленого, коричневого або чорного кольору). Самка листовійки в червні відкладає яйця на листя троянди. А гусінь, що з'являється з них, загортається в листя і живиться його зеленою м'якоттю. Щоб позбутися попелиці, спершу слід вивести садових мурашок, які «пасуть» її колонії. Найпростіший метод боротьби зі шкідливими комахами — видалити уражені частини рослини: листя, скручене листовійкою, або пагони, на кінцях яких оселилася трояндова попелиця.

Якщо листя троянди об'їдають жучки, гусінь або слимаки, цих шкідників збирають уручну ввечері при світлі кишенькового ліхтаря, адже багато з них починають виявляти активність лише як звечорі.

Спекотного посушливого літа троянди потерпають від дрібного павутиного кліща, який розмножується неймовірно швидко. Для боротьби з ним у спеціалізованих крамницях можна придбати різні хімічні препарати. Та сперше з'ясуйте, чи дозволено їх використовувати на присадибних ділянках і в приватних садах.

Аби троянди добре прижились, треба створити для них певні умови: висадити рослини, у родючий ґрунт і надалі захищати від шкідників

Побачивши на квітах розанну попелицю, спершу треба позбутися «невидимого ворога» — мурах

Небезпеку для троянди становлять ще й бур'яни. По-перше, вони відбирають у неї вологу і живильні речовини. По-друге, притягують до себе певні види шкідників, які миттю оселяються і на трояндових кущах. Бур'яни необхідно регулярно видаляти, обережно, намагаючись не пошкодити корені троянд, розпушуючи верхній шар ґрунту ручним культиватором або лопаткою. Поверхнева обробка збільшує здатність ґрунту поглинати воду, завдяки чому він довше лишається вологим. Для розпушування глибоких шарів ґрунту використовують двійчатку.

Часом у ґрунті бракує поживних для рослини речовин. Особливо гостро ця нестача виявляється, коли троянди цвітуть, тож у ґрунт вносять різні добрива. Найкраще добриво для троянд — зрілий компост, перепрілий гній або рогова стружка (вона живить рослину і оздоровлює ґрунт).

Органіка починає активно діяти лише за кілька тижнів, тому її вносять у ґрунт восени або навесні, тільки-но зійде сніг. Мінеральні добрива моментальної дії швидко відновлюють баланс живильних речовин у ґрунті. Гарні результати дає також унесення мінеральних добрив тривалої дії: у квітні і повторно в середині липня. Азотні добрива вносять тільки навесні і в першій половині літа, інакше пагони не встигнуть визріти і зміцніти до початку зими.

Хоч у троянд глибоко проникаюче коріння, здатне добувати воду з нижніх шарів ґрунту, посушливого літа без поливу рослинам не обійтися. Поїти їх слід рясно, щоб земля добре насичувалася вологою. У середньому кожний кущ потребує від трьох до п'яти відер води раз на 3–5 днів. Поливати краще рано-вранці або надвечір і в жодному разі не допускати попадання вологи на листя.

Троянди, вирощені в контейнерах, висаджують від травня до вересня: земляну грудку опускають до посадкової ями, землю гарненько притопчують, рослину поливають. Троянди з оголеною кореневою системою найкраще саджати на провесні або весною, перед тим обрізавши стебла до 20 см і видаливши пошкоджені корені. Протягом 4–5 годин саджанець витримують у воді і тільки тоді висаджують, заглиблюючи місце щеплення приблизно на 5 см.

У прищеплених троянд нижче місця щеплення нерідко розвиваються дикі пагони. оскільки підщепою для них слугує шипшина. Дичка має велику життєву силу, швидко росте, також забирає в рослини живильні речовини, вологу і може швидко заглушити сортове щеплення. Розпізнають дикі паростки по дрібнішому, ніж у сортової прищепи, листю. Дичку необхідно видалити якнайскоріше, для цього верхній шар ґрунту розкопують, оголивши кореневу шийку, а пагін повністю вирізають.

Вибір сорту троянд

Чайно-гібридні троянди прикрасять не тільки сад, але й оселю – це найпопулярніші сорти для букетів

Сучасна селекція пропонує десятки тисяч сортів і гібридів троянд. Деякі цвітуть один раз на рік — навесні, інші восени зацвітають повторно, а є сорти, які тішать своїм цвітінням з весни до перших заморозків. Розмаїтість відтінків троянд вражає: білі, темно-червоні із чорнуватим відливом, рожеві, жовті, кремові, жовтогарячі, фіолетові... Якщо бажаєте мати у своєму саду здорові і рясноцвітні троянди, купуйте тільки сертифіковані сорти рослин. При сертифікації враховуються опірність захворюванням, зимостійкість і рясність цвітіння. У Німеччині, наприклад, перш ніж удостоїтися сертифікату, той чи інший сорт троянд проходить випробування в 11 різних за умовами районах протягом трьох років. До найбільш сильних і рясноцвітних сортів, на думку німецьких експертів, належать чайно-гібридні троянди «Barkarole», «Duftzauber 84», «Christoph Columbus», «Cherry Brandy». Ніжніші сорти з цієї групи оцінюють за іншими показниками.

Троянди і тінь — поняття, здавалося б, несумісні. Проте в саду неодмінно знайдеться куточок, особливо в тістистому палісаднику, найкращою прикрасою якого стане трояндовий кущ.

Якщо така місцинка лежить у глибокій тіні, не варто й експериментувати. Для інших тінистих умов існують рослини, здатні миритися з недостатньою освітленістю. Вибір сортів хоч і невеликий, зате надійний: «Immensee», «Heidetraum», «Alfafia», «Gertrude Jekyll», «Robusta», «Celina», «Bonica», «Tutti Frutti», «Rote Max Graf».

Теоретично підготувавшись до прийняття королівських персон, можна задуматися і про створення розарію у своєму саду. Вибираючи стиль квітника (регулярний або пейзажний), враховуйте розміри ділянки, стиль будинку і навколишнього ландшафту. Розмір розарію — питання не принципове, його площа може бути будь-якою, навіть невеликою. Хоча практика доводить, що мініатюрний трояндовий садок легко сформувати в пейзажному стилі, тоді як регулярне планування потребує децю більших просторів. У розаріях традиційно використовують різноманітні елементи декору. Гарним доповненням до квіткової композиції регулярного стилю стануть трельяжі і перголи, фонтанчики, вазони і класична скульптура. Композиції в пейзажному стилі доповнять природну або штучну водойму, струмочок із водоспадом. Щоб милуватися трояндовим садом увечері, встановіть підсвічування.

Заплетені яскравими трояндами альтанки і перголи – утілення вічного свята життя, що кидає виклик сірій буденності

Варіації на тему саду троянд

Для романтичного садка підбирають рослини з квітками вишуканої форми, запашними і неясковими. Невеликий розарій може бути віддалений від будинку і галасливих доріжок, замаскований високими кущами, що підкреслюють атмосферу інтимності й затишку.

Парадний садок створюють із троянд контрастних кольорів. Композиції з рослин із яскраво забарвленими квітами на тлі смарагдової зелені газону завжди ошатні і поліпшують настрій.

Якщо площа розарію, що відкритий для огляду з однієї видової точки, невелика, а колекцію складають троянди різних садових груп, їх саджають таким чином: на задньому плані розміщують старі паркові троянди, трохи ближче — троянди групи флорибунду, потім — чайно-гібридні. На передньому плані можна сформувати лужок із ґрунтопокривних або мініатюрних троянд.

Композиція розарію, що відкритий очам з усіх боків, нагадує весільний торт: у центрі висаджують найвищі рослини, навколо них — середньорослі, а по зовнішній межі квітника — низькі.

Розарій по вертикалі створюється за допомогою батогових троянд. Ними можна прикрасити перголи, альтанки, фасад будинку, задекорувати старе сухе дерево, обвити різноманітні опори (арки, трельяжі, огорожі). Тільки пам'ятайте, що троянди не ліани, тому протягом сезону їх необхідно спрямовувати по опорі та підв'язувати.

ґрунтопокривні троянди особливо цінуються за непримхливістю, швидкий ріст і рясне цвітіння. Якщо посадити їх невеликою групою, то незабаром матимете яскравий квітковий килим. Дуже гарно вони виглядають у поєднанні з природним або штучним каменем. Разом з мініатюрними трояндами, ґрунтопокривні використовуються в розаріях-альпінаріях.

Головна вимога для садження таких рослин — витримувати достатню відстань між кущами, аби вони не заважали один одному.

Можна також створити мобільний розарій — прикрасити трояндами, висадженими в контейнери, відкриті майданчики, вхід у будинок, терасу, альтанку, окантувати доріжки. Особливо гарні у вазонах троянди патіо, а от вирощувати в них високорослі сорти і кущові троянди не слід, адже вони потребують великої площі живлення. Красиве і рясне цвітіння кущів багато в чому залежить від розмірів контейнера і матеріалу, з якого його зроблено. Під час садження обов'язково роблять достатній дренажний шар. Контейнер із трояндами необхідно розміщувати в добре освітленому місці, строго стежити за поливом і підживленням, а на зиму прибирати в зимовий сад або підвальне приміщення.

Некласичні розарії

Вважається, що мода на розарії пішла ще з того часу, як у Мальмезоні дружина Наполеона I, імператриця Жозефіна, створила перший сад із трояндами. Тоді колекції цих рослин прикрашали композиції регулярного стилю. Троянди оточували хіба що стрижені бордюри – строга смарагдова оправа мала підкреслювати яскраву красу царственої квітки. Відтоді багато що змінилося. Чимало сучасних садівників вважають класичні розарії застарілими і нудними, тому залюбки доповнюють їх іншими квітами. Заввишки партнери троянд різні: низькими рослинами «підбивають» кущі, вищі висаджують на другому плані. Гарно виглядає квіткова композиція, у якій використовуються рослини тієї ж висоти, що й троянди.

Компаньйони мають утворювати з трояндами гармонійні, контрастні або нюансні поєднання: як за своїм забарвленням, так і за формою, розміром квітки і суцвіття. Троянди і рослини, подібні до них за формою квітки (наприклад, повна бегонія) – як правило, погані «сусіди».

Форму квіток троянд умовно поділяють на келихоподібну (овальну), чашоподібну, кулясту і плоску. З усіма трояндами чудово поєднуються рослини з вертикальними гронаподібними і волотковими суцвіттями, скажімо дельфініум (*Delfinium*), дивина (*Verbascum*), наперстянка (*Digitalis*), вероніка (*Veronica*), аконіт (*Aconitum*), клопогін (*Cimicifuga*), дзвіночки (*Campanula*). Еремуси (*Eremurus*), кніфофія (*Kniphofia*) і лаванда (*Lavandula*) добре ростуть із трояндами на південному боці.

Троянди з овальною і кулястою формою квітки бажано доповнити рослинами з плоскими квітками або суцвіттями (подібно

до деревію). У свою чергу троянди з плоскою формою квітки гармоніюють з кулястими і витягнутими формами суцвітть, як у головатня (*Echinops*).

Позаяк найчастіше у троянд квітки великі, вони органічно виглядають у композиції з рослинами, що мають ажурні суцвіття і дрібні квітки (не випадково у квіткових крамницях до букету троянд часто додають гілочки гіпсофіли). Прекрасне доповнення до королівського почту – деревій (*Achillea*) повної форми і гейхери (*Heuchera*).

У виборі партнерів за забарвленням можливі різні колористичні рішення: від контрастних до композицій тон у тон. Часто разом із трояндами використовують рослини синьої гами, адже у троянд цього кольору немає. Так, жовта мініатюрна троянда «Dorola» чудово поєднується із синім агератумом (*Ageratum*) або дзвіночком карпатським (*Campanula carpatica*).

Найпоширеніший партнер троянд, фіалка Віттрока (*Viola wittrockiana*), – рясноцвітна, із широкою палітрою забарвлень рослини. Не менш різноманітна колірна гама в петунії, що інтенсивно цвіте весь сезон. Особливо гарними компаньйонами троянд можуть бути її сорти з дрібними квітками. У розаріях непогано виглядають сальвії (*Salvia*), красолі (*Tropeolum*), герані (*Pelargonium*), котяча м'ята (*Nepeta*), модний приворотень (*Alchemilla*), чорнобривці (*Tagetes*). Великою перевагою цих популярних рослин є те, що вони захищають троянди від нематоди та інших шкідників. Так, красоля (настурція) звичайно сама принадує попелицю, захищаючи таким чином троянди.

Скромніші за формою і кольором рослини добре підкреслюють яскраву красу троянд

Партнери-однолітники дуже зручні: вони не заважають найбільш трудомістким роботам із догляду за трояндами (укриття на зиму, розкриття й обрізання), часто мають такі ж екологічні вимоги, що і їхня «королева», і дуже довго квітнуть. До того ж композицію з літниками можна щороку оновлювати, змінюючи колірні поєднання. Єдиний недолік: використання однолітників істотно збільшує трудовитрати і, отже, вартість квітника. Класичним поєднанням вважається спільне садження троянд з ліліями (*Lilium*). Вибираючи сорти останніх, врахуйте, що багато новинок (як от орієнтالي і ОТ-гібриди) своїми розмірами часто пригнічують троянди, відвертаючи увагу на себе. Тож віддають перевагу невибагливим азіатським гібридам. При цьому сорти з квітками, що дивляться вниз або вбік, часто виявляються більш виграшними сусідами, ніж сорти з квітками, спрямованими вгору. Невисокими рослинами, такими як цинерарія (*Cineraria*), гейхера (*Heuchera*), тіarella (*Tiarella*), хоста (*Funkia*), добре підбивати насадження троянд. А полин (*Artemisia*), міскантус (*Mischanthus*), аспарагус (*Asparagus*) стануть чудовими партнерами у спільній композиції і створять гарне тло. Модно використовувати в розаріях злаки: однолітній ячмінь гривастий, райграс цибулинний, різноманітні овсяниці, ковил, сеслерія, овсець тощо. Вони прикрасять насадження своїми витонченими пухнастими волотями, вносячи до композиції повітря. У вертикальному озелененні першим компаньйоном троянд вважається король ліан — клематис (*Clematis*).

У трояндових квітниках непогано виглядають красці

Малі

**архітектурні
форми**

Часто солідні кам'яні споруди викликають повагу, а до легких дерев'яних конструкцій ставляться дещо зневажливо. Вироби, звичайно, вважають симпатичними, але неістотними, даремно ж їх називають «малими формами». Однак це явна несправедливість: багато «малих форм» дають користь досить-таки значну і, попри свою зовнішню скромність, виявляються предметами першої потреби, а то й зовсім незамінними в щоденному дачному житті. Поняття «малі архітектурні форми» охоплює широкий перелік споруд: від альтанок, пергол, літніх будиночків і бельведерів до оранжерей, навісів і навіть таких «дрібничок», як теплиці, компостні ящики і бочки для води. Деякі з них просто функціональні, в інших це начало дорівнює декоративному.

Арки і перголи

Малі архітектурні форми можуть відіграти свою роль у зонуванні ділянки. Наприклад, низеньку огорожу використовують не тільки з декоративною метою, а й щоб виділити на ділянці город, фруктовий сад, дитячий майданчик або зону спортивного відпочинку. У даному разі, що нижча огорожа, то краще, адже завдання полягає в тому, щоб провести в саду умовну, а не реальну межу.

Чудовим декоративним елементом для зонування ділянки є арка. Помістіть її на будь-якому відрізку прогулянкової доріжки, і вона стане за фокусну точку, внесе розмаїтість у ваш маршрут. Установіть цю малу архітектурну форму на початку або в кінці

шляху, і вона візуально відокремить одну частину саду від іншої. Повита трояндами, жимолостю або клематисами, легка ажурна арка стане ефектним вертикальним акцентом, заповнюючи те, чого так бракує нашим плоским ділянкам. А вмонтована в масивну огорожу (цегляну, кам'яну чи з бетонних блоків), ця чудова конструкція додасть їй деякої легкості.

Ще один гарний ландшафтний елемент, що незвичайно гармоніє з виткими рослинами, — це пергола. Заплетіть її каркас плющем, і отримаєте ідеальне тінисте місце для відпочинку спекотної днини. А восени, спалахнувши рум'янцем, вона стане найяскравішою декоративною плямою на вашій ділянці.

Зведення арок і пергол

Дерев'яні або металеві, прості чи трохи декоровані арка і пергола нададуть чарівливості будь-якому саду, створять його вигляд або сформуєть вхід на ділянку. Ці малі форми бувають різними: міцними або тоншими, з будь-яких матеріалів, але неодмінно мають відповідати стилю і масштабу саду.

Арки і перголи можна побудувати власноруч. Але найпростіший шлях — купити готову пластмасову або металеву арку (врахуйте, що в порівнянні з недовговічною пластмасою метал — більш

економічний варіант). Якщо ви не певні щодо розміру і проекту, зробіть кілька ескізів на папері з урахуванням масштабу ділянки. А вибираючи арку, уявіть її повитою трояндами: чи пройдете ви вільно у проріз?

Залежно від ситуації, арки можна залишити невикритими або ж оповити рослинами, що ростуть угору. У маленькому саду ці декоративні елементи часто допомагають виростити більшу кількість рослин, в основному троянд і клематисів. Тримайте пагони всередині арки, підрізайте або прив'яжуйте їх так, щоб рослини не ставали перешкодою на шляху.

Ряд арок формують перголу. Байдуже, кріпите ви її до будинку, стіни на межі саду чи розташовуєте як самостійну споруду — пергола завжди лишається найпривабливішим засобом забезпечення тіні над проходом або патіо, плюс ефективною підтримкою для рослин. Щоб останні могли витягуватися вздовж такої споруди, з боків або зверху неї додають ґрати. Більшість пергол будують з деревини, але деякі можуть мати цегляні або бетонні колони, що підтримують товсті дерев'яні поперечні балки. Як і арки, перголи споруджують у різних стилях (наприклад, повита плющем білокам'яна пергола стане окрасою середземноморського саду, а кована пергола, заплетена трояндами, урізноманітнить класичний), тому неважко придумати проект, який задовольнив би вас.

*Пергола завжди
лишається найпривабливішим
засобом забезпечення тіні над проходом і patіo*

*Перголи майструють
у найрізноманітніших
стилях – від класичного до природного,
від середземноморського до романтичного*

Навіси й альтанки

Робота з перетворення земельного наділу на персональний квітучий рай дає садівникові велике задоволення, але не менша втіха — відпочити на лавці, милуючись плодами своєї творчості. Зручно всістися можна і в кріслі-гойдалці, а прилягти — у шезлонгу. Від негоди або спекотного сонця надійно вкриють садова парасолька, навіс або тент із вологостійкої тканини. Головна перевага таких конструкцій у порівнянні з природною рослинністю — те, що їх можна швидко впакувати, і сонце знов освітлюватиме затінені куточки. Це особливо важливо в маленькому саду, де не завжди є змога влаштувати і сонячні, і тіністі місця одночасно.

Малі архітектурні форми не тільки гарні, але й функціональні. Вони вносять у наше життя комфорт і легко змінюють одна одну. Підросли дітлахи, і потреба в дитячому майданчику відпала, завели пса — побудували будку. Але один атрибут замиського життя актуальний завжди. Це альтанка — садова споруда, що гостинно збирає під своїм склепінням як галасливу недільну компанію, так і тихе родинне коло.

Важко уявити затишний сад без альтанки, що давно стала неодмінною частиною садового ландшафту

Традиційні форми альтанок — круглі, прямокутні, багатокутні, з плескатими чи куполоподібними дахами — задовольняють найвибагливішого покупця. А ще можна придумати щось нове...

Зазвичай на видноті, у центрі композиції розташовують ефектні, монументальні альтанки. А в глибині саду – скромніші, простіші

Існує багато варіантів альтанок: від невеликих дерев'яних хаток, розташованих поза полем зору, до великомасштабних цегляних будівель. Вибравши стиль альтанки (безумовно, такий, що гармонує з вашим садом), беріться до її планування. Багато в чому воно залежить від призначення споруди: тільки для відпочинку чи ще й для зберігання меблів, інвентарю тощо. Переконайтеся, що альтанка вписується в сад. Поекспериментуйте з формами і розмірами на мальованому плані ділянки. Оскільки альтанка є акцентною точкою, місце її розташування має велике значення. У кінці доріжки чи на одному з її боків, прихована в кущах або виставлена на огляд, одна й та ж альтанка виглядатиме по-різному. Ось чому вам доведеться витратити якийсь час на стадії проектування, вибираючи найкращий варіант для вашого саду і гаманця. Якщо альтанка буде прихованою, немає потреби у грандіозному будівництві. Коли ж заплановано розміщувати її на видноті, розумно придбати дорожку, зате ефектну конструкцію.

Щоб у нашому кліматі альтанка прослужила довгі роки, її будують із проклеєної вологостійким клеєм деревини модрина або дешевшої сосни. Такі вироби краще зберігають форму і мають підвищену міцність деталей. Завдяки просоченню кожного шару антисептиком, деревина набуває водовідштовхувальних властивостей, а отже, у ній утворюється менше тріщин. Як правило, основні несучі елементи альтанки (стовпи й арки) роблять із клеєної деревини, а ось декоративні деталі — із суцільного дерева.

Як і будь-яка споруда з дерева, що стоїть надворі цілий рік, альтанка потребує догляду — насамперед оновлення лакофарбового покриття кожні п'ять років.

Альтанка з екзотичного для наших місць бамбука гарно пасуватиме саду в японському стилі. Вона послужить не гірше за традиційні дерев'яні вироби, якщо матеріал якісно оброблено і ретельно дотримано технології будівництва. Бажано оберігати бамбукові стовбури від механічної дії та ударів, щоб запобігти утворенню подряпин і вибоїн на їхній доволі м'якій поверхні. Крім того, у регіонах із суворим кліматом в осінньо-зимовий період слід закамуфлювати альтанку міцним покривним матеріалом.

Система металевих опор, установлених у бетонний цоколь, — найкращий фундамент для дерев'яної альтанки: він надійний, довговічний, а кріпиться за допомогою болтів. Щоб уникнути наслідків весняного сніготанення, підлогу піднімають над рівнем землі не менше ніж на 40 см. Між основою і поверхнею землі лишають простір для вентиляції, а дощаті деталі укладають так, щоб вони в жодному разі не торкалися ґрунту.

Дах, певно, головний елемент, що визначає стиль альтанки. Найбільш популярні три типи. Найпростіший у виготовленні класичний дах складається з трикутників, що сходяться в центрі покрівлі. Куполоподібний дах схожий на маківку церкви й увінчаний невеликим шпилем або флюгером. Він досить складний у виготовленні, але виглядає набагато цікавіше за класичний і зручний тим, що взимку сніг на ньому практично не затримується.

Східний дах, що нагадує покрівлю пагоди, — особливо привабливий варіант для шанувальників фен-шуй. Набагато рідше зустрічаються абсолютно плоскі дахи, хоча вони досить оригінальні.

Альтанка може контрастно виділятися на тлі пейзажу, або ж майже зливатися з рослинністю довкола

Як покрівельний матеріал зараз популярна бітумна черепиця. У порівнянні з традиційним, але недовговічним гонтом (дощечкою), у неї є чимало переваг. Вона герметично прилягає, має термостабільні властивості: майже не твердне на холоді, не «тече» у спеку, та й безпечна — практично не горить.

Іноді замість бітумної використовують глиняну черепицю, мідь або солому. Але перші два матеріали досить важкі і потребують міцної несучої конструкції. А солома може гнити і легко займається, тому її слід просочити протигрибковими препаратами й антипіренами. Якщо ви прихильник різноманітних нових віянь, виберіть штучний очерет, що поєднує природну декоративність із практичністю сучасних матеріалів, або покриття з полікарбонату, що створює ефект напівпрозорого даху.

Отже, облаштувавши альтанку, вам тільки й лишається, що, комфортно розташувавшись, насолоджуватися навколишньою природою. А якщо у вас модна альтанка з вбудованим грилем, барбекю або камином — можете запросити друзів і влаштувати вечірку на відкритому повітрі з приготуванням улюблених страв.

Садові меблі

Що таке гарні садові меблі? На це питання можете відповісти тільки ви, зважаючи на особисті уподобання. Головне, аби садові меблі допомагали вповні насолоджуватися дачним життям. Тобто створювали комфорт і затишок.

Дерев'яні меблі

Дерев'яні меблі призначені для відпочинку, мрій і фантазій. Вони чудово доповнюють будь-який садовий ландшафт, різноманітні за стилем, універсальні за призначенням, мають велику різницю в ціні і доступні більшості власників садових ділянок.

У меблевому виробництві використовуються дуб, горіх, береза, бук, клен, ясен, вишня. Але вітчизняні виробники пропонують в основному дуб, рідше бук і березу. Найпоширеніший матеріал для садових споруд — сосна. Вона легка в обробці і не гниє, оскільки структура дозволяє смолі рівномірно розповсюджуватися вздовж волокон деревини. Щоб уберегти виріб від характерних для нашого клімату частих перепадів температур і підвищеної вологості повітря, застосовують спеціальні методи обробки деревини і захисні вологостійкі склади. Завдяки цьому меблі набувають особливої міцності і стійко витримують умови навколишнього середовища. Широкий спектр продуктів з обробки і захисту дерева подовжує термін служіння меблів, водночас дозволяє фарбувати матеріал у найрізноманітніші тони — від сонячно-золотавого до шоколадно-коричневого. Регулярний догляд за деревиною допомагає надовго зберегти її природну красу. Іноді дерево успішно комбінують із каркасами з іржостійкої сталі. Таке поєднання надає меблям легкості, вишуканості й сучасного вигляду. Варіанти крісел і стільців із вигнутими спинками напрочуд цікаві — виглядають стильно і графічно.

Купуючи дерев'яні меблі, перевірте, наскільки добре відшліфовано поверхню і чи немає тріщин. Зверніть увагу на кріплення: найкращими з'єднаннями деталей вважаються дерев'яні шканти (дерев'яне кріплення на відкритому повітрі трохи розбухає і надійніше скріплює конструкцію). Кріплення з металу мають бути з іржостійкої сталі. А от з'єднання на клею найнедовговічніші.

За потребою, легкі садові меблі можна вільно пересувати по ділянці, створюючи необхідні композиції чи комбінації

Пластикові меблі

Найбільш економічний спосіб облаштувати комфортний відпочинок у саду — купити пластикові меблі зі спіненого поліетилену, полікарбонату і поліпропілену.

Майте на увазі: що дорожчий пластик, то якісніший. Виріб із дешевої пластмаси на прямому сонячному освітленні вицвітає, стає крихким, може розм'якшитися і вже за рік втрачає первісний вигляд. Тому краще придбати меблі з дорожчого пластику (наприклад, з лакованого або армованого) із спеціальними наповнювачами, які збільшують міцність меблів. Такі вироби стійкі до ультрафіолетового випромінювання, не дряпаються і не блякнуть. При цьому пам'ятайте, що відкритий вогонь протипоказаний будь-яким пластиковим меблям, тому краще не розміщувати їх поблизу вогнища чи барбекю.

До того ж пластикові столи, стільці й крісла не можна перенавантажувати, інакше вони втратять стійкість і зовнішню привабливість.

Пластикові меблі – дешева, проте не менш зручна альтернатива дерев'яним, до того ж штучний матеріал часто імітує колір природного

Плетені меблі

Плетені меблі виготовляють з вербової лози, бамбука і пальми ротанга.

Найдешевший і, відповідно, найнедовговічніший варіант — із вербової лози. Каркас такого виробу обплітають необкорованою тонкою вербовою лозиною, з якої зазвичай плетуть кошики.

На порядок якісніші меблі, каркас яких обплетено обкорованою товстою лозиною. Іноді в місцях мінімального навантаження його поєднують з ажурними конструкціями з тоншої лозини. Висока міцність меблів досягається за рахунок ретельного сушіння зігнутих деталей, адже стебла лози неоднорідні за діаметром, і виріб доводиться плести з коротких фрагментів. Термін його служби залежить і від фінального етапу — лакування, оскільки лак надає меблям водовідштовхувальних властивостей.

Бамбук — унікальний матеріал для меблів, із характерним гладеньким колінчастим стовбуром. Він має високу міцність, вогнетривкість, чудові вологостійкі, звуко- і теплоізоляційні властивості, абсолютно рівну і волокнисту структуру, не розшаровується і не блякне на сонці. Ціна на бамбукові меблі порівняно прийнятна. Якщо на предметах із бамбука з'явилися тріщини, зіпсовану ланку краще замінити, запросивши досвідченого майстра. Але невеликі тріщини можна зашпарувати самостійно.

Лоза пальми ротанга має гладенький стовбур, рівний діаметр і значну довжину, тому такі меблі гарні і в них мінімум стиків, що є гарантією міцності. Ротанг звичний до перепадів температури, тиску, не боїться вологості, вільно гнеться і в процесі обробки паром набуває практично будь-якої форми. З цілих товстих стебел виготовляють деталі каркаса меблів, а з тонких смужок, нарізаних із серцевини, плетуть ажурні узорі. Після механічної обробки вироби шліфують, протравлюють і лакують. Меблям із ротанга протипоказані дуже сухе повітря і прямі сонячні промені.

Щоб вироби не розсохлися, їх регулярно протирають вологою губкою і періодично покривають тонким шаром рідкого меблевого воску.

Альтернативою дорогих меблів із ротанга може бути штучний ротанг. Цей матеріал виготовляється із сучасних полімерів і є звичайною пластиковою стрічкою, сплетеною як натуральний ротанг. За каркас йому править алюмінієва або сталева труба, обплетена різноколірними пластиковими шнурами. Оскільки довжина останніх не обмежена, то і стиків (найбільш вразливого місця плетених виробів) у цьому випадку немає. Меблі зі штучного ротанга довговічні, не бояться жару, морозу, вологи і сонячного проміння, проте чутливі до пошкоджень. Досить порвати шнур або стрічку в одному місці, як усе полотно почне втрачати щільність і з часом розповзеться.

Незалежно від матеріалу, меблі очищують від бруду без використання абразивних миючих засобів. Пил з плетених меблів прибирають м'якою щіткою

Металеві меблі

Меблі з металу ідеально пасують для вільного повітря. Найчастіше їх роблять із сталі.

Цей метал дешевий і міцний, але не дуже стійкий до іржі, тож вироби мають бути надійно захищені від корозії: їх або піддають антикорозійній обробці, або хромують.

Для виробництва недорогих легких складаних столів, стільців і шезлонгів часто використовують сплав алюмінію — такі меблі зручні як в ужитку, так і зберіганні.

Меблі із сталевих труб бажано виносити надвір лише коли-не-коли, решту ж часу тримати в приміщенні, оскільки сталеві пружини, кріплення і пошкоджені місця швидко іржавіють. Каркаси з металу чудово поєднуються із скляними, кам'яними, пластиковими і дерев'яними стільницями. Сидіння і спинки стільців виготовляють із тканини, металевої або поліестрової сітки, штучного ротанга, пластмаси.

Купуючи ковани меблі, зверніть увагу, чи є на ніжках стільців і столів плоскі підп'ятники (круглі або квадратні). Інакше вироби можуть зіпсувати покриття майданчика. Ковані меблі раз на сезон слід мити вологою губкою і натирати воском.

Щоб металеві предмети не заіржавіли і не втратили зовнішньої привабливості, їх час від часу чистять.

Тому більшість виробників продають у комплекті з меблями спеціальні щадні абразивні засоби.

Садова скульптура

Сад тим і відрізняється від лісової галявини, що в ньому відчувається присутність людини – усе доглянуто, облагороджено, підпорядковано певним правилам рукотворної гармонії. Але ненароком, милуючись його красою, ви можете зауважити, що для завершеності ландшафту бракує якоїсь дрібниці. Цей невловний елемент – садова скульптура, серце саду, що визначає його індивідуальність. Подібні фігури, хоч і є аксесурами, проте не можна легковажити ними, вважаючи якоюсь окремою прикрасою, і купувати першу-ліпшу статую, що вам сподобалася.

Подумайте, яке враження має справляти скульптура. Чи стане вона центральною точкою або ж сюрпризом, захованим за живописним кущем. Який у неї буде характер: заспокійливий, задумливий чи просто потішний. І бажано, аби скульптура була авторської роботи.

Скульптура

Не варто забувати, що скульптура має бути витримана у стилі будинку і ділянки. Регулярному, формальному саду підійде класична скульптура — щось із міфології. Наприклад, прекрасна Венера створить атмосферу кохання і краси. У великому саду до неї можуть долучитися Амур і Психея. А ось у плодовому саду оселяться Помона і Вертумн: парочка богів родючості з гарбузами, морквою, яблуками під ногами і виноградом у руках. Охочі зустрічати світанок приємно проведуть час у компанії богині вранішньої зорі Аврори — юної красуні у вінку з троянд і з факелом у правиці. А на місці однієї з клумб можуть розташуватися скульптурні шахи.

Зазвичай у формальному саду скульптура править за крапку в кінці шляху. Загадковим мешканцем такого затишного куточка стане, наприклад, Амурчик в облямуванні повитої трояндами арки або шпалери. Скульптуру використовують і як характерну деталь на перехрещенні доріжок – ідеальному місці для сонячного годинника. Якщо роздоріжжя утворює круг, його можна гарно підкреслити глиняною посудиною на подумі, у якому незайве висадити квіти. Висота подіуму не має перевищувати однієї третини скульптури, але якщо вона потішна і не дуже велика, за допомогою подіуму може бути піднята до рівня очей. У неформальному саду свій підхід до скульптури, у ньому зазвичай обмаль місця, тому потрібна невелика центральна фігура, що утримуватиме погляд усередині нього. Тут можна розміщувати все, що підкажуть вам інтуїція і характер саду: колону, кам'янисту вазу, оригінальне звірятко, скляну кулю на ніжках. Та бюст Александра Македонського в кущах або Венера Мілоська на альпійській гірці виглядають хоч і цікаво, але зовсім не гармонійно. Східний колорит привнесе скульптура лева, охоронця життя. А якщо в саду є ставок, до царя звірів може долучитися водяний мешканець – дракон – символ влади і сили, а також популярна східна парочка – журавель і черепаха (в основному їх розміщують на острівцях).

Сад з елементами сільського стилю гостинно прийме в себе гномів з Німеччини, котрі живуть у тамтешніх садах із кінця XIX століття, символізуючи добродушність, затишок і старанність.

Якщо у формальному саду місця для скульптур чітко визначені, то в неформальному можна дати волю фантазії, проте необхідно дотримуватися принципу пропорції. Скульптуру завжди слід вибирати з урахуванням величини ділянки. У саду, на відміну від будинку, масштаби більші і приблизніші: що в приміщенні здаватиметься громіздким, просто неба виглядатиме цілком органічно. І навпаки, звичайна «домашня» скульптура здаватиметься цяточкою. Тому в саду фігурам із будинку не місце, тут вони просто загубляться. Якщо садова скульптура низька, її можна підняти на п'єдестал, роль якого з успіхом виконає дубова колода або камінь.

У традиційному сільському саду певно що згадаються домовики, водянники, гноми та інші персонажі «бабусиних казок». Прогулянка таким садом повертає нас у світ дитинства

Обираючи місце під скульптуру, неодмінно враховуйте як пропорції фігури, так і тло для неї

Разом із принципом пропорції, бажано дотримуватися і принципу «фігура-тло». Щоб скульптура виглядала ефектно, тло має лишатися простим, не зливатися з нею, а, навпаки, відтіняти. Якщо ж викласти під скульптурою невеликий майданчик, це надасть композиції виразності. Загалом, скульптура може робити дива. У звуженому і тісному куточку саду вона відверне увагу на себе, а сад оптично збільшиться. Якщо в ньому є темні куточки, то світлі скульптури виправлять недолік, мінячись світлом і тінню. А строкаті статуї «розвеселять» зелені кущі або доповнять квітник.

Сад у свою чергу може створити диво із скульптурою, якщо грамотно вибрати місце. Установлена в дальньому кінці клумби або на протилежному боці ставка, вона дістане свою порцію привабливості. Фігурки тварин і людей немов оживуть, якщо їхні ноги потопатимуть у зеленій траві. Добре також знайти кожній скульптурі відповідне місце: качкам і чаплям — коло ставка, їжачкові — у траві, котові — на виступі стіни. При цьому краще не купувати стандартні фігурки, а звернутися до «свого» скульптора, який створить щось оригінальне. Так, замовивши виріб авторської ковки, ви будете певні щодо його унікальності. Звісно, коштуватиме він дорого, як і будь-яка гарна річ, проте прикрашатиме сад довгі роки.

Найприродніше в будь-якому саду виглядатимуть дерев'яні скульптури — на жаль, зважаючи на нетривкість матеріалу, тимчасові гості. Натомість скульптури з таких гірських порід, як граніт, піщаник, кварц, вапняк, пристосовані до того, аби жити в саду під відкритим небом цілий рік. Їм не страшні ані морози, ані волога.

Доброю морозо- і водостійкістю відзначаються вироби зі штучного каменю. Фактично, це і є натуральний камінь, проте створений у фабричних умовах. Окрім ціни (у півтора-два рази нижчої, ніж за виріб із натурального каміння), такий матеріал має низку переваг: значно легший, кріпиться за допомогою звичайного цементного клею на будь-яку поверхню. Скульптури, чаші і вази можуть бути виготовлені з бетону з додаванням барвників. Але такий матеріал під впливом вологи і перепадів температур постійно розсипається. Тому, обираючи скульптуру для свого саду, добре продумайте матеріал, форму і місце розташування скульптури.

Найпопулярніші рослини

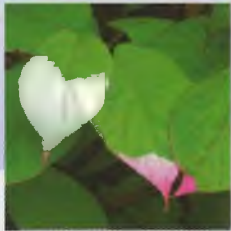
ACER PALMATUM (клен віяловий) — листяне дерево. Батьківщина — Східна Азія. Заввишки — 7 м, завширшки — 5 м. Живе 50 років. Віддає перевагу півтіні, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Росте в добре дренованому ґрунті. Використовується як солітер, у бонсаї.

ACHILLEA (деревій) — квітка. Батьківщина — Європа, Сибір, Азія, США, Канада. Швидко росте вгору — 0,7 м, завширшки — 0,6 м. Живе 7 років. Віддає перевагу сонячним місцям, простому догляду, добре дренованому ґрунті, не потребує поливу. Морозостійкий. Використовується в групових насадженнях, у рокарії.

ACONITUM (аконіт) — п'ятилітня квітка. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір. Угору (до 1,5 м) росте швидше, ніж ушир (до 0,3 м). Віддає перевагу сонячним місцям, бідному кам'янистому ґрунті. Морозостійкий, невибагливий до поливу й догляду. Використовується у групових насадженнях. Рослина отруйна.

ACTINIDIA (актинідія) — відомо понад 30 видів цієї рослини зі Східної Азії. Швидко росте вгору (до 0,5 м), максимальна ширина — 0,8 м. Тривалість життя — 40 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує регулярного поливу і простого догляду. Морозостійка. Використовується як витка рослина, плоди їстівні.

AJUGA (горлянка) — квітка. Батьківщина — Європа, Середземномор'я, Мала Азія, Кавказ. Заввишки — 0,2 м, завширшки — 0,9 м. Живе 10 років. Віддає перевагу півтіні, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Росте в бідному кам'янистому ґрунті. Морозостійка. Використовується в бордюрах, як ґрунтопокривна, у рокарії.

ALCHEMILLA (манжетка) — квітка з Європи. Заввишки — 0,3 м, завширшки — 0,3 м. Віддає перевагу півтіні, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Росте в лузному бідному кам'янистому ґрунті. Морозостійка. Використовується в групових, бордюрних, ґрунтопокривних насадженнях, у рокарії.

ALISMA PLANTAGO-AQUATICA (частуха звичайна) — п'ятирічна квітка. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір. Завширшки — 0,4 м, глибина посадки — 0,3 м, Швидко росте вгору (висота над водою — 0,7 м). Віддає перевагу сонячним місцям. Погано витримує мороз. Використовується у водних і навколоводних насадженнях.

ALLIUM (цибуля декоративна) — цибулинна рослина з Центральної Азії. Росте повільно вшир і швидко вгору. Живе 5 років. Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому ґрунті. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується в групових насадженнях, як солітер.

AMELANCHIER (ірга) — листяний чагарник або невеличке дерево. Батьківщина — США, Канада. Заввишки — 8 м, завширшки — 6 м. Живе 30 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Росте в суглинному ґрунті. Використовується в живоплоті, легко витримує підстригання.

ANEMONE (вітряниця) — квітка. Батьківщина — Європа, Середземномор'я. Швидко росте вгору (0,2 м) і вшир (0,3 м). Живе 10 років. Віддає перевагу затінку, добре дренованому ґрунті, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується в групових, ґрунтопокривних насадженнях, у рокарії. Рослина отруйна.

ARTEMISIA (полін) — квітка. Батьківщина — США, Канада. Заввишки — 1 м, завширшки — 0,6 м. Живе 30 років. Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому бідному кам'янистому ґрунті. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Морозостійкий. Використовується в групових насадженнях, рокарії.

ARUNCUS (волжанка) — квітка. Батьківщина — Європа, Мала Азія, Кавказ. Цвіте від кінця травня до середини червня. Швидко розростається, щорічний приріст кореневища — 3–7 см. Живе 15 років. Віддає перевагу затінку, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується в групових, обсаджувальних насадженнях, як солітер.

ASARUM (копитняк) — квітка. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір. Заввишки — 0,1 м, завширшки — 0,3 м. Живе 5 років. Віддає перевагу затінку, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Морозостійкий. Використовується як ґрунтопокривна рослина, у рокарії.

ASPARAGUS (аспарагус) — рослина з Африки й Азії. Відомо близько 300 видів аспарагусів. Швидко росте вгору (до 1,5 м) і вшир (до 0,5 м). Їстівні аспарагуси називають спаржею. Загалом невибаглива рослина. Перші 2 роки її тримають без опори, потому ж ставлять підтримуючу шпалеру.

ASTILBE (астильба) — квітка родом зі Східної Азії. За висотою куща рослини поділяють на низькі (30–60 см), середні (60–80 см) і високі (80–150 см). Живе 5 років. Віддає перевагу півтіні, потребує регулярного поливу, простого догляду. Ростає в суглинному ґрунті. Використовується в бордюрних насадженнях і рокарії.

ASTILBOIDES (астильбоидес) — квітка зі Східної Азії. Швидко росте вгору (до 0,3 м) і вище (до 0,7 м). Цвіте в липні 25–30 днів (квітколоже до 1,5 м заввишки). Живе 5 років. Віддає перевагу півтіні, суглинному ґрунту. Потребує регулярного поливу, простого догляду. Вразливий до морозів. Використовується в групових і навіоловодних насадженнях, як солітер.

AQUILEGIA (орлики) — квітка. Відомо близько 120 видів. Батьківщина — США, Канада. Заввишки — 0,9 м, завширшки — 0,6 м. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Вразлива до морозів. Живе 3 роки. Використовується в групових насадженнях, у рокарії.

BAMBUSOIDEAE (бамбук) — рослина родини злакових. Батьківщина — Австралія, Азія і Америка. Бамбук звичайний дуже велика в природі рослина з колінчастими стеблами і крилатим листям. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує рясного поливу. Швидко росте, має дуже розвинене кореневище, тому стрімко захоплює великі території.

BERBERIS (барбарис) — кущ з Європи. Заввишки — 2 м, завширшки — 1,5 м. Живе 20 років. Віддає перевагу сонячним місцям. Ростає в лузному, суглинному ґрунті. Морозостійкий, потребує простого догляду, може рости і за умов нерегулярного поливу. Використовується в групових насадженнях, для живоплоту. Плоди їстівні.

BERGENIA (бадан) — квітка з Центральної та Східної Азії. Відомо 10 видів баданів. Максимальна ширина — 0,3 м, заввишки — 0,4 м. Живе 10 років. Віддає перевагу півтіні, бідному кам'янистому ґрунту. Вразливий до морозів. Поливати можна нерегулярно. Використовується в бордюрних, групових насадженнях і рокарії.

BETULA (береза) — листяне дерево. Батьківщина — Європа, Мала Азія, Кавказ. На європейській території поширені такі види: звичайна біла, пухнаста, чагарникова, низькоросла карликова. Заввишки — 20 м, завширшки — 10 м. Віддає перевагу півтіні, потребує простого догляду. Морозостійка, невибаглива до поливу. Використовується в групових насадженнях як солітер.

BUDDLEJA DAVIDII (буддлея давида) — листопадний чагарник або невеличке деревце зі Східної Азії. Заввишки — 3 м. Швидко росте вище (до 3 м). Живе 10 років. Віддає перевагу сонячним місцям, кислому ґрунту, не потребує поливу, простий у догляді. Використовується в групових насадженнях, як солітер. Можна саджати у контейнер.

BUTOMUS UMBELLATUS (сусак зонтиковий) — квітка. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір, Мала Азія, Кавказ. Швидко росте вгору (1 м), завширшки — 0,4 м. Живе 7 років. Віддає перевагу сонячним місцям, лузному суглинному ґрунту. Потребує регулярного поливу. Погано витримує мороз. Використовується в навіоловодних насадженнях.

BUXUS (самшит) — кущ. Батьківщина — Європа, Середземномор'я, Мала Азія, Кавказ. Заввишки — 1 м, завширшки — 1,5 м. Живе 20 років. Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Витримує невеликі морози.

CALENDULA (нагідка) — квітка-однорічник. Батьківщина — Європа, Середземномор'я. Заввишки — 0,3 м, завширшки — 0,3 м. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Багато садівників сприймають її як бур'ян. Рослина лікарська, отруйна.

CALTHA PALUSTRIS (калюжниця болотна) — квітка з Європи. Кущ заввишки 0,4 м, завширшки — 0,5 м. Живе 5 років. Віддає перевагу сонячним місцям, простому догляду. Ростає в суглинному заболоченому ґрунті. Погано витримує мороз. Рослина навіоловодна, отруйна.

CALYCANTHUS (калікант) — крилатий листяний чагарник. Батьківщина — Північна Америка. Заввишки — 3 м, завширшки — 0,7 м. Віддає перевагу сонячним місцям. Ростає в родючому вологому ґрунті. Погано витримує мороз. Використовується як солітер.

CAMPANULA (дзвоник) — квітка з Європи. Відомо понад 300 видів. Швидко росте вгору (0,8 м), завширшки — 0,3 м. Живе 5 років. Віддає перевагу півтіні, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Витримує невеликі морози. Використовується в групових насадженнях.

CAMPSIS (камписис) — декоративна ліана. Батьківщина — Східна Азія. Швидко росте вгору (3 м), повільно — вшир (0,6 м). Живе 20 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Росте в кислому ґрунті. Погано витримує мороз.

CERANIUM (герань) — квітка. Відомо до 100 видів. Батьківщина — Європа, Середземномор'я. Заввишки — 0,3 м, завширшки — 0,6 м. Живе 5 років. Віддає перевагу сонячним місцям, росте в бідному кам'янистому ґрунті, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Використовується в групових насадженнях, бордюрах, рокарії.

CERASTIUM (роговик) — квітка. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір. Заввишки — 0,3 м, завширшки — 0,8 м. Живе 10 років. Віддає перевагу сонячним місцям. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Морозостійкий. Використовується в ґрунтопокривних насадженнях, рокарії.

CERATOPHYLLUM (кушир) — водна рослина. Батьківщина — Європа, Середземномор'я, тропічна Африка. Завширшки — 1 м, глибина посадки — 0,5 м, висота над водою — 0,5 м. Живе 10 років. Віддає перевагу сонячним місцям, боїться морозу. Рослина отруйна.

CHRYSANTHEMUM (хризантема) — квітка із Середземномор'я. Швидко росте вгору (1 м), завширшки — 1 м. Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується в групових насадженнях, як солітер.

CIMICIFUGA (клопогін) — квітка. Відомо близько 20 видів. Батьківщина — Східна Азія. Живе 10 років. Швидко росте вгору. Віддає перевагу півтіні, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Витримує невеликі морози. Використовується в групових насадженнях, як солітер. Рослина отруйна.

CLEMATIS (ломиніс) — чагарникова ліана з Японії. Заввишки — 3–4 м, завширшки — 0,1 м. Живе 20 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує рясного поливу. Росте в родючому сулинному ґрунті. Погано витримує сильні морози. Для рослини необхідні опори.

COMUS (кизил) — дерево або кущ. Батьківщина — Європа, Північна Америка, Індія, Китай, Японія. Заввишки — 6 м. Живе 100 років. Невибагливий, росте в будь-якому ґрунті, потребує простого догляду. Морозостійкий. Плоди їстівні.

CORNUS (дерен) — кущ. Відомо близько 50 видів. Батьківщина — Західна і Східна Азія. Заввишки — 2,5 м, швидко росте вшир (до 3 м). Живе 30 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Морозостійкий. Використовується в групових, навколоводних насадженнях. Рослина отруйна.

CORONARIA FLOS-CUCULI (зозулин цвіт) — квітка. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір, Середземномор'я. Заввишки — 0,4 м, завширшки — 0,3 м. Живе 5 років. Віддає перевагу півтіні, не потребує поливу, проста за доглядом. Використовується в бордюрі, рокарії.

CORYDALIS (ряст) — п'ятирічна квітка з Європи. Заввишки — 0,2 м, завширшки — 0,3 м. Віддає перевагу півтіні, лужному ґрунту. Потребує регулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується в групових насадженнях, рокарії.

CORYLUS (ліщина) — кущ із Європи. Заввишки — 5 м, завширшки — 5 м. Живе 30 років. Віддає перевагу півтіні. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Використовується в групових насадженнях.

CRATAEGUS (глід) — кущ. Рід нараховує понад 50 видів. Батьківщина — Мала Азія, Кавказ. Заввишки — 3 м, завширшки — 5 м. Живе 30 років. Віддає перевагу півтіні, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Боїться морозу. Використовується в групових насадженнях, як солітер.

CUPRESSUS (кипарис) — хвойне дерево. Батьківщина — Середземномор'я, Мала Азія, Кавказ. Заввишки — 20 м, повільно росте вшир (3 м). Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому кислому ґрунту, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Вразливий до морозів. Використовується в групових насадженнях, живоплоті, як солітер.

CYCLAMEN (цикламен) — квітка. Батьківщина — Середземномор'я, Північна Африка, Кавказ, Мала Азія. Заввишки — 0,3 м, завширшки — 0,2 м. Віддає перевагу сонячним місцям. Потребує регулярного поливу, простого догляду. Погано витримує заморозки. Використовується в групових насадженнях.

DAHLIA (жоржина) — цибулинна рослина з Центральної Америки. Швидко росте вгору (до 1,1 м), завширшки — 0,8 м. Живе 5 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Використовується в групових насадженнях, як солітер.

DELPHINIUM (дельфіній) — квітка. Батьківщина — Європа, Китай, Індія. Відомо близько 370 видів. Заввишки квітконіс — до 1,5 м. Віддає перевагу освітленим, добре захищеним від вітру ділянкам із невеличким затінком опівдні. Росте в помірно вологому ґрунті. Рослину обов'язково підв'язують. Використовується в групових насадженнях, як солітер.

DICENTRA (діцентра) — квітка зі Східної Азії. Заввишки — 1 м, завширшки — 0,5 м. Живе 5 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Росте в добре дренованому ґрунті. Використовується в групових, бордюрних насадженнях, у рокарії.

DIGITALIS (наперстянка) — трирічна квітка. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір, Мала Азія, Кавказ. Швидко росте вгору (1 м), завширшки — 0,5 м. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Морозостійка. Використовується в групових насадженнях, як солітер. Рослина отруйна.

ECHINOPS (головатень) — квітка. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір, Центральна Азія. Швидко росте вгору (1,5 м), завширшки — 0,8 м. Живе 15 років. Віддає перевагу сонячним місцям, бідному кислому кам'янистому ґрунті. Не потребує поливу, простий за доглядом. Морозостійкий. Використовується в групових насадженнях, як солітер. Рослина отруйна.

EICHORNIA CRASSIPES (гіацинт водяний) — водяна рослина. Батьківщина — водойми субтропічних районів Південної Америки. Щільне блискуче листя близько 1 м завдовжки. Завдяки своїм унікальним властивостям водяний гіацинт сприяє очищенню води у водоймі. Рослина потребує яскравого освітлення, на зиму її ховають у приміщення, що непромерзає.

EREANTHIS (ерантіс) — цибулинна рослина з Європи. Заввишки — 0,1 м, швидко росте вшир (до 0,1 м). Живе 10 років. Віддає перевагу затінку, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Не боїться заморозків. Добре розмножується як вегетативно (діленням бульби), так і насінням.

ERYNGIUM (миколайчики) — п'ятирічна квітка з Європи. Швидко росте вгору (0,6 м) і вшир (0,5 м). Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому ґрунті. Потребує регулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується в групових насадженнях, рокарії.

EUPHORBIA (молочай) — квітка із Середземномор'я. Заввишки — 1 м, завширшки — 1 м. Живе 10 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Росте в добре дренованому бідному кам'янистому ґрунті. Погано витримує сильні морози. Використовується в групових насадженнях, як солітер, у рокарії. Рослина отруйна.

FAGUS SYLVATICA (бук лісовий) — листяне дерево зі США і Канади. Заввишки — 30 м, завширшки — 10 м. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує регулярного поливу, простого догляду. Росте в кислому ґрунті. Живе 100 років. Ліси з домінуванням бука лісового складають близько 15–40% лісів Європи. Широко застосовується в озелененні, добре витримує підстригання.

FORSYTHIA (форзиція) — кущ зі Східної Азії. Швидко росте вгору (2 м) і вшир (1,5 м). Живе 30 років. Віддає перевагу сонячним місцям. Потребує простого догляду, нерегулярного поливу. Погано витримує сильні морози. Використовується в групових насадженнях, живоплоті, як солітер.

FRAGARIA (суниця) — багаторічна трав'яниста рослина. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір. Заввишки — 0,2 м, швидко росте вшир (0,2 м). Живе 5 років. Віддає перевагу сонячним місцям. Потребує регулярного поливу, простого догляду. Боїться морозу. Плоди їстівні.

GALANTHUS (підсніжник) — цибулинна рослина. Батьківщина — Європа, Середземномор'я. Заввишки — 0,1 м, завширшки — 0,1 м. Живе 10 років. Віддає перевагу затінку. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Використовується в рокарії.

GENTIANA (тирлич) — квітка з Європи. Заввишки — 0,2 м, завширшки — 0,1 м. Живе 10 років. Віддає перевагу сонячним місцям, лужному ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Використовується в групових насадженнях, рокарії.

GEUM RIVALE (гравілат річковий) — квітка з Європи. Заввишки — 0,3 м, завширшки — 0,3 м. Живе 10 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує регулярного поливу, простого догляду. Росте на бідному кам'янистому ґрунті. Морозостійкий. Використовується в бордюрних, навколоводних насадженнях, у рокарії.

GUNNERA (гуннера) — кореневищний багатолітник з Південної Америки. Листя велике, схоже на лопухове. Довжина квітконосу — 1 м. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує регулярного поливу. Росте в пухкому, багатому на гумус ґрунті. Використовується в навколоводних насадженнях.

HEDERA (плющ) — витка рослина. Батьківщина — Середземномор'я. Швидко росте вгору (3 м) і вшир (3 м). Живе 30 років. Віддає перевагу затінку, добре дренованому ґрунту, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Витримує слабкі морози. Використовується для вертикального озелення.

HELENIUM (геленіум) — квітка. Відомо понад 30 видів. Батьківщина — США, Канада. Швидко росте вгору (до 1 м) і вшир (0,6 м). Живе 5 років. Любить сонячні ділянки, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Використовується в групових насадженнях. Рослина отруйна.

HELIANTHUS (соняшник) — квітка-однолітник. Батьківщина — США, Канада. Швидко росте вгору (1,5 м) і повільно вшир (0,5 м). Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Вразливий до морозів. Використовується в групових насадженнях, як солітер.

HELLEBORUS (чемериця) — квітка. Батьківщина — Середземномор'я, Мала Азія, Кавказ. Заввишки — 0,3 м, завширшки — 0,3 м. Живе 20 років. Віддає перевагу півтіні, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Використовується в бордюрах, рокарії.

HEMEROCALLIS (віхалка) — квітка. Батьківщина — Західний і Східний Сибір, Східна Азія. Швидко росте вгору (0,6 м) і вшир (0,6 м). Живе 10 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Витримує невеликі морози. Використовується в бордюрних, групових, навколоводних насадженнях.

HIPPOPHAЕ (плоховник, обліпіха) — кущ. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір. Росте швидко вшир і вгору. Живе 40 років. Віддає перевагу сонячним місцям, бідному кам'янистому ґрунту. Потребує регулярного поливу, простого догляду. Морозостійка. Використовується в групових насадженнях, живоплоті. Плоди їстівні.

HOSTA (функія) — декоративно-листяний багатолітник. Батьківщина — Далекий Схід, Китай, Японія. Заввишки — 0,6 м, завширшки — 0,3 м. Живе 25 років. Віддає перевагу затінку, кислому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Морозостійка. Використовується в групових насадженнях, як солітер.

HYACINTHUS (гіацинт) — цибулинна рослина з Малої Азії, Кавказу. Швидко росте вгору (до 0,3 м), повільно вшир (0,2 м). Живе 5 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду, добре дренованого ґрунту. Використовується в групових насадженнях, рокарії. Рослина отруйна.

ILEX (падуб) — кущ зі Східної Азії. Заввишки — 3,5–10 м, доволі повільно росте вшир (3–5 м). Живе 50–100 років. Віддає перевагу півтіні, простому догляду, не потребує поливу. Вразливий до морозів. Використовується в групових насадженнях, у живоплоті, контейнерах, як солітер.

IRIS (ірис, півники) — квітка. Відомо близько 800 видів різноманітних форм і відтінків. Батьківщина — Центральна Азія. Швидко росте вгору (0,7 м), завширшки — 0,4 м. Живе 7 років. Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому кислому ґрунту. Потребує регулярного поливу.

JASMINUM (жасмин) — вічнозелений чагарник. Батьківщина — Мала Азія, Кавказ. Швидко росте вгору (до 10 м), завширшки — 4 м. Живе 10 років. Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому кислому ґрунту. Потребує регулярного поливу. Вразливий до морозів.

JUNIPERUS (ялівець) — хвойне дерево. Батьківщина — Північні землі Чилі і західні схили Анд. Повільно росте вгору (15 м) і вшир (5 м). Живе 15 років. Віддає перевагу півтіні, добре дренованому кислому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Непогано витримує морози. Використовується в групових насадженнях, у живоплоті, як солітер. Рослина отруйна.

KOLKWITZIA (кольквиція) — кущ. Батьківщина — Східна Азія. Заввишки — 2,5 м, завширшки — 2 м. Живе 10 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує регулярного поливу, простого догляду. Росте в суглинному ґрунті. Погано витримує мороз. Використовується в групових насадженнях, як солітер.

KNIPHOFIA (книфофія) — квітка. Відомо близько 75 видів. Батьківщина — Південна Африка. Швидко росте вгору (1 м) і вшир (1 м). Живе 10 років. Віддає перевагу півтіні, добре дренованому ґрунту. Потребує регулярного поливу, простого догляду. Вразлива до морозів. Використовується в групових насадженнях, як солітер.

LABURNUM (бобчук, або дикий мигдаль) — листяне дерево з Європи і Середземномор'я. Заввишки — 8 м (річний приріст складає 25–30 см), завширшки — 8 м. Живе 15 років. Любить сонце, не потребує поливу, невибагливий до догляду. Морозостійкий. Використовується в групових насадженнях, як солітер. Рослина отруйна.

LAGURUS (зайцеухвіст) — декоративний злак-однолітник, сухоцвіт. Батьківщина — Середземномор'я. Швидко росте вгору (0,4 м) і вшир (0,4 м). Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Використовується в групових насадженнях, у контейнері.

LAMIUM (глуха кропива) — п'ятирічна квітка. Батьківщина — Європа, Середземномор'я, Мала Азія, Кавказ. Заввишки — 0,3 м, завширшки — 0,4 м. Віддає перевагу затінку, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується як ґрунтопокривна рослина, у рокарії.

LATHYRUS ODORATUS (горошок пахучий) — витка рослина, однолітник. Відомо понад 1000 сортів. Батьківщина — Перу, Еквадор. Цвіте рясно і довго вже з липня. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує доброго поливу. Для високорослих сортів треба установити опору.

LAURUS (лавр) — листяне дерево. Батьківщина — Середземномор'я, Мала Азія, Кавказ. Заввишки — 6 м, завширшки — 4 м. Живе 20 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу. Росте в добре дренованому бідному кам'янистому ґрунті. Погано витримує мороз. Використовується в живоплоті, як декоративно-листяна рослина, бонсай, спеція.

LIGULARIA (жовтозілля) — квітка. Відомо близько 150 видів. Батьківщина — Східна Азія. Швидко росте вгору (1,2 м) і вшир (1,2 м). Живе 7 років. Любить сонячні місця, регулярний полив, лужний ґрунт, погано витримує морози. Використовується в групових, обсаджувальних, навіоловодних насадженнях, як солітер.

LIGUSTRUM (бирючина) — кущ. Відомо близько 50 видів. Батьківщина — Європа, Середземномор'я, Мала Азія, Кавказ. Заввишки — 3 м, завширшки — 3 м. Живе 30 років. Любить сонячні місця, проте непогано росте і в півтіні. Можливий нерегулярний полив, вразлива до великих морозів. Використовується в групових насадженнях, живоплоті, як солітер.

LILIUM (лілія) — цибулинна рослина. Відомо понад 110 видів. Батьківщина — США, Канада. Швидко росте вгору (1,2 м) і повільно вшир (0,4 м). Живе 10 років. Віддає перевагу півтіні, добре дренованому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується в групових насадженнях.

LONICERA (жимолость) — виткий чагарник. Батьківщина — Східна Азія. Заввишки — 5 м, завширшки — 1 м. Живе 20 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Росте в добре дренованому ґрунті.

LYSICHITON (лизихітон) — квітка. Батьківщина — Америка, Камчатка. Заввишки — 1 м, завширшки — 0,3 м. Живе 10 років. Віддає перевагу півтіні і затінку на берегах водойм, біля басейнів. Використовується в навіоловодних насадженнях. Рослина отруйна.

LYSIMACHIA (вербозілля) — квітка. Рід нараховує близько 110 видів. Батьківщина — Європа, Середземномор'я. Заввишки — 1 м, завширшки — 0,5 м. Живе 5 років. Віддає перевагу півтіні, потребує нерегулярного поливу, невибаглива до догляду. Морозостійка.

LYTHRUM (дербенік) — квітка з Європи, Центральної і Східної Азії. Швидко росте вгору (1,8 м), завширшки — 1 м. Живе 15 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує регулярного поливу, простого догляду. Росте в кислому ґрунті. Використовується в групових, обсаджувальних, навколводних насадженнях.

MAGNOLIA (магнолія) — листяне дерево. Батьківщина — Центральна Азія. Заввишки — до 15 м, завширшки — до 10 м. Живе 15 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Росте в дренованому кислому ґрунті. Погано витримує мороз. Використовується як солітер.

MAHONIA (магонія) — кущ. Батьківщина — США, Канада. Заввишки — 1,5 м, завширшки — 1,5 м. Живе 10 років. Віддає перевагу півтіні, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Росте в дренованому ґрунті. Погано витримує мороз. Використовується в групових насадженнях, живоплоті, бонсаї, контейнерах, як солітер.

MALUS (яблуня) — листопадне дерево. Батьківщина — північна помірنا зона. Заввишки — 4 м, завширшки — 0,1 м. Віддає перевагу сонячним місцям. Потребує нерегулярного поливу. Використовується в групових насадженнях, як солітер. Плоди їстівні.

MALVA (мальва) — квітка з Європи. Швидко росте вгору (1,5 м), завширшки — 1,5 м. Живе 10 років. Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому ґрунті. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Морозостійка. Використовується в групових насадженнях.

MECONOPSIS GRANDIS (меконопсис великий) — трирічна квітка з Центральної та Південної Азії. Заввишки — 1 м, завширшки — 0,5 м. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Росте в добре дренованому кислому ґрунті. Морозостійка. Використовується в групових насадженнях, рокарії.

MISCANTHUS (міскантус, віяль) — декоративний злак. Батьківщина — Азія, Африка. Заввишки — 2 м, завширшки — 2 м. Віддає перевагу сонячним місцям. Росте в добре дренованому ґрунті. Мульчування і сухе укриття на зиму обов'язкові. Використовується як ширма або акцент на задньому плані.

MYOSOTIS (незабудка) — квітка з Європи. Заввишки — 0,1 м, завширшки — 0,1 м. Живе 15 років. Віддає перевагу півтіні, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Росте в лужному ґрунті. Вразлива до морозів. Використовується в групових, ґрунтопокровних насадженнях.

MYRTUS (мирт) — кущ із Середземномор'я. Росте повільно вгору (3 м) і вшир (3 м). Живе 30 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Вразливий до морозів. Використовується в групових насадженнях, живоплоті, як солітер, у контейнерах.

NARCISSUS (нарцис) — п'ятирічна цибулинна рослина з Європи і Середземномор'я. Швидко росте вгору (0,4 м) і повільно вшир (0,1 м). Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Витримує слабкі морози. Використовується в групових насадженнях. Рослина отруйна.

NELUMBO (лотос) — водна рослина. Батьківщина — Південно-Східна Азія, Малайзія, Індонезія, Австралія. Заввишки — 3 м, глибина — 1 м, висота над водою — 1 м. Живе у водоймах 10 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує простого догляду.

NEPETA (котяча м'ята) — квітка. Відомо близько 250 видів. Батьківщина — США, Канада. Заввишки — 0,4 м, завширшки — 0,4 м. Живе 10 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу. Росте в добре дренованому ґрунті. Погано витримує мороз. Використовується в групових, бордюрних насадженнях, у рокарії.

NERIUM OLEANDER (олеандр) — кущ. Батьківщина — Середземномор'я, Східна і Південна Азія. Швидко росте вгору (4 м) і вшир (4 м). Живе 20 років. Віддає перевагу сонячним місцям, бідному кам'янистому ґрунті. Потребує регулярного поливу. Вразливий до морозів. Використовується в групових насадженнях, живоплоті, контейнерах. Рослина отруйна.

NUPHAR (латаття жовте) — водна рослина. Використовується для оформлення водойм. Бажано, аби водойма була на основі й добре прогрівалася. Листя в діаметрі до 20 см, довжина стебла — 1 м. Може зимувати у водоймі.

NYMPHAEA (латаття біле) — водна рослина. Використовується для оформлення водойм. Існують дві великі групи — морозостійкі і тропічні. Віддає перевагу сонячним місцям. Для більшості сортів ідеальна глибина 0,3–0,6 м.

PACHYSANDRA TERMINALIS (пахізандра верхівкова) — квітка зі Східної Азії. Заввишки — 0,2 м, швидко росте вшир (0,6 м). Живе 20 років. Віддає перевагу затінку, добре дренованому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Використовується в ґрунтопокривних насадженнях. Рослина отруйна.

PAEONIA (півонія) — квітка. Батьківщина — Східна Азія. Швидко росте вгору (0,9 м), завширшки — 1 м. Живе 20 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Витримує невеликі морози. Використовується в групових насадженнях, як солітер. Рослина отруйна.

PARTHENOCISSUS TRICUSPIDATA (плющ японський, або бостонський) — витка рослина. Відомо близько 10 видів. Батьківщина — Європа, Середземномор'я, Мала Азія, Кавказ. Швидко росте вгору (7 м), завширшки — 2 м. Живе 50 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Вразлива до морозів.

PELARGONIUM (пеларгонія) — п'ятирічна квітка. Рід великий і різноманітний. Батьківщина — Південна Африка. Заввишки — 0,6 м, завширшки — 0,6 м. Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Вразлива до морозів. Використовується в групових насадженнях, рокарії.

PENSTEMON (пенстемон) — п'ятирічна квітка. Батьківщина — Центральна Америка. Швидко росте вгору (0,5 м) і вшир (0,4 м). Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Вразливий до морозів. Використовується в групових насадженнях, рокарії, контейнері.

PHILADELPHUS (садовий жасмин) — кущ. Батьківщина — Середземномор'я, Мала Азія, Кавказ. Заввишки — 3 м, завширшки — 2,5 м. Живе 20 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується в групових, обсаджувальних насадженнях, як солітер.

PHLOX (флокс) — п'ятирічна квітка. Батьківщина — США, Канада. Заввишки — 0,5 м, завширшки — 0,4 м. Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується в групових насадженнях і міксбордері.

PHRAGMITES (очерет) — трава. Швидко росте вгору (0,9 м) і вшир (0,8 м). Живе 30 років. Віддає перевагу сонячним місцям, регулярному поливу, простому догляду. Використовується в наволоводних насадженнях.

PICEA ABIES (ялина європейська, смерека) — хвойне дерево. Батьківщина — Європа, Середземномор'я. Заввишки — 50 м, завширшки — 8 м. Живе 100 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Морозостійка. Використовується в групових насадженнях, як солітер.

PINUS SYLVESTRIS (сосна звичайна) — хвойне дерево. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір, Центральна і Східна Азія. Завширшки — 15 м, заввишки — 25 м. Живе 80 років. Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому ґрунту, простому догляду. Не потребує поливу. Морозостійка. Використовується в групових насадженнях, як солітер.

POLYGONUM (гірчак, спориш) — квітка-однолітнік. Відомо близько 300 видів. Батьківщина — Західний Сибір. Заввишки — 1 м. Чудово росте поблизу водойм.

POLYPODIOPHYTA (папороть) — кущ. Налічується 12 родин папоротей. Безстатеві рослини, що не мають ані квітів, ані насіння, значно різняться за формою, розміром і габітусом. Віддає перевагу затінку, пухкому кислому ґрунту.

PONTERDERIA (понтедерія) — п'ятирічна квітка, водяна рослина. Батьківщина — США, Канада. Швидко росте вшир (0,4 м) і вгору (висота над водою — 0,7 м), глибина посадки — 0,5 м. Віддає перевагу сонячним місцям.

POTENILLA (лапчатка) — квітка. Батьківщина — Східна Азія. Заввишки — 0,2 м, завширшки — 0,2 м. Живе 15 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує сильні морози. Використовується в групових і бордюрних насадженнях.

PRIMULA (примула) — п'ятирічна квітка з Європи. Налічують близько 500 видів. Заввишки — 0,1 м, завширшки — 0,2 м. Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому ґрунту. Переносить півтінь, нерегулярний полив. Вразлива до морозу. Використовується в рокарії, групових насадженнях.

PRUNUS (слива) — листяне дерево. Батьківщина — Мала Азія, Кавказ. Заввишки — 5 м. Швидко росте вшир (3 м). Живе 50 років. Віддає перевагу сонячним місцям. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Використовується в групових насадженнях, як солітер. Плоди їстівні.

PRUNUS LAUROCERASUS (лавровишня) — кущ. Батьківщина — Середземномор'я. Заввишки — 8 м, завширшки — 10 м. Живе 50 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується в групових насадженнях, живоплоті, як солітер.

PULMONARIA (медунка) — квітка. Батьківщина — Європа. Швидко росте вгору (0,4 м), завширшки — 0,3 м. Живе 10 років. Віддає перевагу сонячним місцям, бідному кам'янистому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується в бордюрах, рокарії.

PUNICA (гранат) — листяне дерево з Центральної Азії. Заввишки — 5 м. Живе 20 років. Віддає перевагу сонячним місцям. Росте в бідному кам'янистому ґрунті. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Плоди їстівні.

PURUS (груша) — листяне дерево з Європи. Заввишки — 15 м, завширшки — 10 м. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Використовується в групових насадженнях, як солітер.

QUERCUS (дуб) — листяне дерево. Батьківщина — Європа, Середземномор'я. Заввишки — 10 м, завширшки — 8 м. Живе 100 років. Віддає перевагу сонячним місцям, не потребує поливу. Росте в суглинному ґрунті. Використовується в групових насадженнях, як солітер.

RHODODENDRON (рододендрон) — кущ. Батьківщина — Східна Азія. Заввишки — до 6 м, завширшки — 3 м. Віддає перевагу півтіні, добре дренованому кислому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується як солітер.

RIBES (смородина) — кущ. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір, Східна Азія. Заввишки — 2 м. Швидко росте вшир (1 м). Живе 20 років. Віддає перевагу сонячним місцям. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Морозостійкий. Використовується в групових насадженнях. Плоди їстівні.

RIBES UVA-CRISPA (агрус) — кущ з Європи. Заввишки — 1 м, швидко росте вшир (1 м). Живе 15 років. Віддає перевагу сонячним місцям, нерегулярному поливу. Погано витримує мороз. Використовується в групових насадженнях. Плоди їстівні.

RUBUS IDAEUS (малина) — кущ. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір, Мала Азія, Кавказ. Швидко росте вгору (2 м) і вшир (1 м). Живе 10 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує регулярного поливу, простого догляду. Погано витримує сильні морози. Використовується в групових насадженнях. Плоди їстівні.

RUDBECKIA (рудбекія) — п'ятирічна квітка. Батьківщина — США, Канада. Завширшки — 0,4 м, заввишки — 0,9 м. Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує сонце. Використовується в групових посадках.

SAGITTARIA (стрілія) — п'ятирічна квітка. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір, Мала Азія, Кавказ. Завширшки — 0,5 м, глибина посадки — 0,5 м, висота над водою — 0,8 м. Віддає перевагу сонячним місцям, простому догляду. Використовується як водяна рослина.

SALIX (верба) — листяне дерево. Відомо понад 170 видів. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір, Мала Азія, Кавказ, Східна Азія. Швидко росте вгору (20 м), завширшки — 18 м. Живе 50 років. Існують карликові форми. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує регулярного поливу, проста за доглядом. Використовується в групових, навколоводних насадженнях, як солітер.

SAMBUCUS (бузина) — кущ із Європи. З-поміж 25 видів найбільш відомі три: бузина трав'яниста, чорна і звичайна (червона). Швидко росте вшир. Віддає перевагу півтіні, суглинку, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Не любить мороз. Використовується в групових, обсаджувальних насадженнях.

SANTOLINA (сантоліна) — напівчагарник з Південної Європи. Заввишки — 0,5 м, завширшки — 1 м. Віддає перевагу сонячним місцям, сухому бідному ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується у квітниках, рокарії.

SAXIFRAGA (ломикамінь) — квітка. Відомо близько 370 видів. Батьківщина — Східна Азія. Заввишки — від 5 см до 0,7 м. Швидко росте вшир (0,4 м). Живе 5 років. Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Морозостійка. Використовується в групових насадженнях, у контейнерах, як ґрунтопокривна рослина.

SCILLA (проліски) — цибулинна рослина. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір, Мала Азія, Кавказ. Повільно росте вшир (0,1 м) і швидко вгору (0,1 м). Віддає перевагу півтіні, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Живе 10 років. Використовується в групових насадженнях, рокарії. Рослина отруйна.

SEDUM (очиток) — трава, сланка рослина. Налічується близько 500 видів. Заввишки — до 0,1 м. Живе 7 років. Віддає перевагу відкритим сонячним місцям, добре дренованому ґрунту, не потребує поливу. Використовується в альпійських гірках, рокарії, ґрунтопокривних насадженнях.

SEMPERVIVUM (молодило) — кактус і сукулент. Батьківщина — Мала Азія, Кавказ. Повільно росте вгору (0,1 м) і швидко вшир (0,1 м). Живе 10 років. Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому бідному кам'янистому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Використовується в рокарії, мінікомпозиціях, контейнерах. Рослина отруйна.

SORBUS (горобина) — листяне дерево. Батьківщина — Європа, Середземномор'я, Мала Азія, Кавказ. Заввишки — 10 м, завширшки — 6 м. Живе 40 років. Віддає перевагу сонячним місцям. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Морозостійка. Використовується як солітер. Плоди їстівні.

SPIRAEA (таволга) — кущ. Налічується близько 90 видів. Батьківщина — Східна Азія. Заввишки — 1,5 м, швидко росте вшир (2 м). Живе 30 років. Віддає перевагу сонячним місцям. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується в групових, обсаджувальних насадженнях, живоплоті.

STIPA (ковила) — злак. Відомо понад 300 видів. Батьківщина — степи і кам'яністі схили Євразії. Заввишки — 0,8 м, завширшки — 0,4 м. Любить некислий ґрунт, що добре проводить вологу, не потребує поливу. Віддає перевагу сонячним місцям. Використовується в групових насадженнях, як солітер, у рокарії і на альпійській гірці.

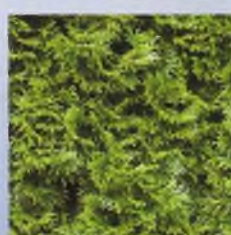
SYRINGA (бузок) — кущ зі Східної Азії. Заввишки — 1,8 м, завширшки — 1,8 м. Живе 50 років. Віддає перевагу сонячним місцям. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Використовується в групових насадках, як солітер.

TAGETES (чорнобривці) — квітка-однолітник із Центральної Америки. Відомо понад 30 видів. Заввишки — від 0,2 до 1,2 м, завширшки — 0,3 м. Росте на осонні, любить добре дренований ґрунт. Боїться морозів. Витримує нерегулярний полив, невибаглива в догляді. Використовується в бордюрах, групових насадженнях, контейнерах.

TAXUS BACCATA (тис ягідний) — хвойне дерево. Батьківщина — Європа, Середземномор'я, Мала Азія, Кавказ. Повільно росте вгору (10 м) і вшир (5 м). Живе 100 років. Віддає перевагу півтіні. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується в групових насадженнях, живоплоті, як солітер. Рослина отруйна.

THUJA (туя) — хвойне дерево. Батьківщина — США, Канада. Заввишки — 10 м, повільно росте вшир (2,5 м). Живе 30 років. Віддає перевагу півтіні, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується в групових насадженнях, живоплоті, як солітер. Рослина отруйна.

THYMUS SERPYLLUM (чебрець) — квітка. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір. Заввишки — 0,1 м, завширшки — 0,4 м. Живе 15 років. Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому ґрунту, простому догляду, не потребує поливу. Використовується в ґрунтопокровних насадженнях, рокарії, мінікомпозиціях.

ЛІЛІА (липа) — листопадне дерево з Європи. Швидко росте вгору (24 м), завширшки — 10 м. Живе 150 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Використовується в групових насадженнях, як солітер.

TRADESCANTIA (традесканція) — п'ятирічна квітка. Батьківщина — США, Канада. Швидко росте вище (1,1 м) і вгору (0,3 м). Віддає перевагу сонячним місцям, кислому бідному кам'янистому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано переносить мороз. Використовується в групових навколводних насадженнях.

TROLLIUS (вовча лапа) — квітка. Батьківщина — Європа, Середня Азія, Далекий Схід. Завширшки — 0,3 м. Живе 10 років. Віддає перевагу освітленим місцям, легкому ґрунту, чудово витримує морози. Використовується в групових насадженнях, рокарії.

TROPAEOLUM (красоля, настурція) — однорічна квітка. Батьківщина — тропічна Південна Америка. Швидко росте вгору (0,3 м) і вище (0,4 м). Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Вразлива до морозів. Використовується в групових насадженнях, у контейнері.

TULIPA (тюльпан) — трирічна цибулинна рослина. Батьківщина — Мала Азія, Кавказ. Повільно росте вгору (0,5 м) і вище (0,3 м). Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому ґрунту, простому догляду, не потребує поливу. Погано витримує мороз. Використовується в групових насадженнях і міксбордері. Рослина отруйна.

ТУРНА (рогоз) — водна рослина. Батьківщина — Європа, Сибір, Азія, США, Канада. Швидко росте вище (0,6 м) і вгору (висота над водою — 2,5 м), глибина посадки — 0,5 м. Живе 10 років. Віддає перевагу сонячним місцям. Морозостійкий. Використовується у водних, навколводних насадженнях.

ULMUS MINOR (в'яз листуватий, берест) — листяне дерево з Європи, Середземномор'я, Малої Азії, Кавказу. Заввишки — 30 м, завширшки — 1,5 м. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Живе 80 років. Використовується в групових насадженнях, як солітер.

VERBASCUM (дивина) — квітка з Європи. Швидко росте вгору (1,2 м), завширшки — 0,6 м. Живе 2 роки. Віддає перевагу сонячним місцям, добре дренованому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Використовується як солітер.

VERONICA (вероніка) — квітка. Рід налічує близько 150 видів. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір. Повільно росте вгору (до 1 м), завширшки — 0,4 м. Живе 10 років. Віддає перевагу півтіні, потребує нерегулярного поливу, невибаглива до догляду. Морозостійка. Використовується як бордюрна рослина, у рокарії.

VIBURNUM (калина) — кущ. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір, Середземномор'я, Мала Азія, Кавказ. Заввишки — 4 м, швидко росте вище (3,5 м). Живе 30 років. Віддає перевагу півтіні, потребує нерегулярного поливу. Погано витримує мороз. Використовується в групових насадженнях, як солітер. Плоди їстівні.

VIOLA ODORATA (фіалка запашна) — квітка. Батьківщина — Європа, Середземномор'я, Мала Азія, Кавказ. Заввишки — 0,2 м, завширшки — 0,3 м. Живе 10 років. Віддає перевагу півтіні, добре дренованому ґрунту. Потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Використовується в групових і ґрунтопокровних насадженнях.

WALDSTEINIA (вальдштейнія) — квітка. Рід налічує 5 видів. Батьківщина — Європа, Західний і Східний Сибір, Східна Азія. Заввишки — 0,5 м, завширшки — 0,6 м. Живе 10 років. Віддає перевагу півтіні, потребує нерегулярного поливу, простого догляду. Погано витримує мороз. Використовується як ґрунтопокровна рослина, у рокарії.

WEIGELA (вейгела) — кущ зі Східної Азії. Заввишки — 3 м, швидко росте вище (до 2,5 м). Живе 30 років. Віддає перевагу сонячним місцям, потребує нерегулярного поливу, невибаглива до догляду. Погано витримує мороз. Використовується в групових насадженнях, як солітер.

Показчик латинських назв рослин

Агератум.....	<i>Ageratum</i>	Жоржина.....	<i>Dahlia</i>	Падуб.....	<i>Ilex</i>
Агрус.....	<i>Ribes uva-crispa</i>	Зайцехвіст.....	<i>Lagurus ovatus</i>	Папороть.....	<i>Polypodiophyta</i>
Аконіт.....	<i>Aconitum</i>	Зозулін цвіт.....	<i>Coronaria flosculi</i>	Пахізандра	
Актиніда.....	<i>Actinidia</i>	Ірга.....	<i>Amelanchier</i>	верхівкова.....	<i>Pachysandra terminalis</i>
Анемона (вітряниця).....	<i>Anemon</i>	Ірис (півники).....	<i>Iris</i>	Пеларгонія.....	<i>Pelargonium</i>
Аспарагус.....	<i>Asparagus</i>	Калина.....	<i>Viburnum</i>	Пенстемон.....	<i>Penstemon</i>
Астильба.....	<i>Astilbe</i>	Калікант.....	<i>Calycanthus</i>	Півонія.....	<i>Paeonia</i>
Астильбоїдес.....	<i>Astilboides</i>	Калюжниця болотна.....	<i>Caltha palustris</i>	Підсніжник.....	<i>Galanthus</i>
Бадан.....	<i>Bergenia</i>	Кампис.....	<i>Campsis</i>	Плакун верболистий.....	<i>Lythrum salicria</i>
Бамбук.....	<i>Bambusoideae</i>	Кизил.....	<i>Comus</i>	Плоховник (обліпіха).....	<i>Hippophae</i>
Барбарис.....	<i>Berberis</i>	Кизильник.....	<i>Cotoneaster</i>	Плющ.....	<i>Hedera</i>
Береза.....	<i>Betula</i>	Кипарис.....	<i>Cupressus</i>	Плющ японський	
Бирючина.....	<i>Ligustrum</i>	Кипарисовик Лавсона.....	<i>Cupressus lawsoniana</i>	(бостонський).....	<i>Parthenocissus</i>
Бобчук (дикий мигдаль).....	<i>Laburnum</i>	Клен віяловий.....	<i>Acer palmatum</i>	Полин.....	<i>Artemisia</i>
Бруслина японська.....	<i>Euonymus japonicus</i>	Клопогін.....	<i>Cimicifuga</i>	Понтедерія.....	<i>Pontederia</i>
Буддлея Давида.....	<i>Buddleja davidii</i>	Книффофія.....	<i>Kniphofia</i>	Приворотень.....	<i>Alhimilla</i>
Бузина.....	<i>Sambucus</i>	Ковила.....	<i>Stipa</i>	Примула.....	<i>Primula</i>
Бузок.....	<i>Syringa</i>	Кольквиця.....	<i>Kolkwitzia</i>	Проліска.....	<i>Scilla</i>
Бук лісовий.....	<i>Fagus sylvatica</i>	Копитняк.....	<i>Asarum</i>	Рогіз.....	<i>Typha</i>
Вальдштейнія.....	<i>Waldsteinia</i>	Котяча м'ята.....	<i>Nepeta</i>	Роговик.....	<i>Cerastium</i>
Вейгела.....	<i>Weigela</i>	Красоля (настурція).....	<i>Tropaeolum</i>	Рододендрон.....	<i>Rhododendron</i>
Верба.....	<i>Salix</i>	Кушир.....	<i>Ceratophyllum</i>	Рудбекія.....	<i>Rudbeckia</i>
Вербозілля.....	<i>Lysimachia</i>	Лаванда.....	<i>Lavandula</i>	Ряст.....	<i>Corydalis</i>
Вероніка.....	<i>Veronica</i>	Лавр.....	<i>Laurus</i>	Самшит.....	<i>Buxus</i>
Віхалка.....	<i>Hemerocallis</i>	Лавровишня.....	<i>Prunus laurocerasus</i>	Сантоліна.....	<i>Santolina</i>
Вовча лапа.....	<i>Trollius</i>	Лапчатка.....	<i>Potentilla</i>	Слива.....	<i>Prunus</i>
В'яз листуватий (берест).....	<i>Ulmus minor</i>	Латаття біле.....	<i>Nymphaea</i>	Смородина.....	<i>Ribes</i>
Гейхера.....	<i>Heuchera</i>	Латаття жовте.....	<i>Nuphar</i>	Соняшник.....	<i>Helianthus</i>
Геленіум.....	<i>Helenium</i>	Липа.....	<i>Tilia</i>	Сосна звичайна.....	<i>Pinus sylvestris</i>
Герань (журавець).....	<i>Ceranium</i>	Лізіхитон.....	<i>Lysichiton</i>	Стрілиця.....	<i>Sagittaria</i>
Гібіскус сирійський.....	<i>Hibiscus syriacus</i>	Лілія.....	<i>Lilium</i>	Суниця.....	<i>Fragaria</i>
Гіацинт.....	<i>Hyacinthus</i>	Ломикамінь.....	<i>Saxifraga</i>	Сусак зонтичний.....	<i>Butomus umbellatus</i>
Гіацинт водяний.....	<i>Eichornia crassipes</i>	Ломиніс.....	<i>Clematis</i>	Таволга.....	<i>Spiraea</i>
Гірчак (спориш).....	<i>Polygonum</i>	Лотос.....	<i>Nelumbo</i>	Тирлич.....	<i>Gentiana</i>
Глід.....	<i>Crataegus</i>	М'ята корейська.....	<i>Agastache rugosa</i>	Тис ягідний.....	<i>Taxusbaccata</i>
Глуха кропива.....	<i>Lamium</i>	Магнолія.....	<i>Magnolia</i>	Традесканція.....	<i>Tradescantia</i>
Головатень.....	<i>Echinops</i>	Магонія.....	<i>Mahonia</i>	Троянда звичайна.....	<i>Rosa canina</i>
Горлянка.....	<i>Ajuga</i>	Малина.....	<i>Rubusidaeus</i>	Туя.....	<i>Thuja</i>
Горобина.....	<i>Sorbus</i>	Мальва.....	<i>Malva</i>	Тюльпан.....	<i>Tulpa</i>
Горошок пахучий.....	<i>Lathyrus</i>	Медунка.....	<i>Pulmonaria</i>	Фіалка запашна.....	<i>Viola odorata</i>
Граб звичайний.....	<i>Caprinus betulus</i>	Меконопіс		Флокс.....	<i>Phlox</i>
Гравілат річковий.....	<i>Geum rtvale</i>	великий.....	<i>Meconopsis grandis</i>	Фундук.....	<i>Corylus</i>
Гранат.....	<i>Punica</i>	Миколайчики.....	<i>Eryngium</i>	Функція.....	<i>Hosta</i>
Груша.....	<i>Purus</i>	Мирт.....	<i>Myrtus</i>	Хризантема.....	<i>Chrysanthemum</i>
Гуннера.....	<i>Gunnera</i>	Міскантус.....	<i>Miscanthus</i>	Цибуля декоративна.....	<i>Allium</i>
Дельфіній.....	<i>Delphinium</i>	Молоділо.....	<i>Sempervivum</i>	Цикламен.....	<i>Cyclamen</i>
Деревій.....	<i>Achillea</i>	Молочай.....	<i>Euphorbia</i>	Частуха звичайна.....	<i>Alisma plantago-aquatica</i>
Дзвоник.....	<i>Campanula</i>	Нагідки.....	<i>Calendula</i>	Чебрець.....	<i>Thymus serpyllum</i>
Дивина.....	<i>Verbascum</i>	Наперстянка.....	<i>Digitalis</i>	Чемериця.....	<i>Helleborus</i>
Діцентра.....	<i>Dicentra</i>	Нарцис.....	<i>Narcissus</i>	Чорнобривці.....	<i>Tagetes</i>
Дуб.....	<i>Quercus</i>	Незабудка.....	<i>Myosotis</i>	Шавлія.....	<i>Salvia</i>
Еріка.....	<i>Erica</i>	Олеандр.....	<i>Nerium oleander</i>	Шток-роза.....	<i>Alcea</i>
Жасмин садовий.....	<i>Philadelphus</i>	Орлики.....	<i>Aquilegia</i>	Юка.....	<i>Yucca</i>
Жасмин.....	<i>Jasminum</i>	Очерет.....	<i>Phragmites</i>	Яблуня.....	<i>Malus</i>
Жимолость.....	<i>Lonicera</i>	Очиток.....	<i>Sedum</i>	Ялина звичайна.....	<i>Picta abies</i>
Жовтозілля.....	<i>Ligularia</i>			Ялівець.....	<i>Juniperus</i>

Видання для дозвілля

Клюєва Ірина Валеріївна

ЛАНДШАФТНИЙ ДИЗАЙН

Переклад В. М. Верховня

Ілюстрації О. В. Гончарової

Редактор Г. С. Тетельман

Художній редактор В. С. Репіна

Технічний редактор С. В. Вітковський

Дизайн і макетування О. В. Гончарова, Л. А. Бутенко

Коректор Н. В. Красна

АВТОРИ ФОТО

Abell R., Abimages, Abramova K., Alban Egger, Alon Brik, Alvaro Ennes, Angie Westre, Areny S., Ariadna Gold, Baggett A., Balabanova I., Barowic S., Barbone M., Barnabás Horváth, Behrang Hamadani, Belova T., Berlinfoto, Birute Vijeikiene, Blinov V., Bonfils Fabien, Borisov S., Brandt K., Brent Wong, Brown R., Bubniak W., Calev J., Can Balcioglu, Carlos Neto, Chang Wei Ong, Chanyut Sribua-rawd, Cheesmar R., Christian M., Clearviewstock, Cleveland J., Coman L., Cphotographer, Dainis Derics, Darko Plohl, Digtech, Dmitrijs Dmitrijevs, Donkeyru, Dragan Licina, Dreamstime, Elisseeva E., Ermolaeva G., Estvanik S., Fallsview, Fawver M., Felinda, Flippo M., Fowler M., Frenklakh Y., Fursov A., Fuxa F., Gebbie R., Gerner M., Gevaert E., Godsalue P., Handy K., Hearn J., Hedges C., Helgason B., Herreid M., Herrndorff J., Hieber M., Hodson P., Hurt C., Hwee Fuan Tey, Joanne Zh, Jose I. Soto, Kaulitzki S., Kenney T., King M., KK Art & Photography, Komorowski A., Kubica B., Kulikova T., Langerova O., Large T., Le Do, Lijuan Guo, Lipatova O., Lofty C., Lovegrove S., Lundin D., Mangitli I., Marcinkene J., Markov G., Markowski T., Matrisch L., Mikhaylov I., Minnis P., Morozova N., Norman Chan, Nystrom R., Okhitin N., Oshvintsev A., Ozerova A., Palis M., Perlstrom I., Petrisor Adrian, Pettitt S., Phelps J., Pieraccini M., Pithart C., Polosina Y., Prim E., Ricciardiello Aida, Rod He, Rojewska M., Roslyakov K., Salcedo J., Salcedo J., Shaad V., Slavoljub Pantelic, Smith D., Soca Waskitha, Stockshooter, Tietz K., Tupikov M., Tyler Olson, UaStock, Vendeville W., Vihar Andonov, Volokhatiuk, Wallace J., Webkatrin, Wierink I., Wollwerth J., Wools V., Worland S., Zagajewska M., Zhukov D., Kulik Y., Лавров А., Новиков А., Репіна В.С.

Код P10858y. Підписано до друку 11.05.2010. Формат 60×90/8. Папір крейдяний.

Гарнітура FrizQuadrata. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 20.

Віддруковано з готових діапозитивів у ТОВ «Фактор» Друк»

61030, м. Харків, вул. Саратовська, 51, тел.: (057) 7-175-185.

Наклад 2000 пр. Зам. № 9955.

ТОВ «Веста». Свідоцтво ДК № 3323 від 26.11.2008.

61064 Харків, вул. Бакуніна, 8А

Адреса редакції: 61145 Харків, вул. Космічна, 21а.

Тел. (057) 719-48-65, тел./факс (057) 719-58-67.

Для листів: 61045 Харків, а/с 3355. E-mail: office@ranok.kharkov.ua

З питань реалізації звертатися за тел.: у Харкові — (057) 712-90-87;

Дніпропетровську (056) 785-01-74, (067) 635-19-85; Донецьку (062) 345-98-24;

Києві (044) 417-20-80, 463-73-64, 417-22-80; Кривому Розі (056) 401-27-11;

Луганську (0642) 58-63-80; Львові (067) 340-36-60, (067) 416-16-56, (032) 244-14-36, 243-08-85;

Одесі (068) 252-18-88, (0482) 681-399, (048) 717-35-02; Рівному (097) 481-14-67, (067) 68-91-905;

Севастополі (0692) 44-37-21; Сімферополі (067) 692-32-43;

Тернополі (0352) 49-58-36, (067) 395-33-05, (067) 350-19-05;

Хмельницькому (050) 206-78-48, (068) 173-72-8; Черкасах (0472) 64-41-07; (050) 533-38-43;

Чернівцях (050) 081-19-12.

E-mail: deti@ranok.kharkov.ua

Дистрибутор у Росії: ТОВ «Ранок», Белгород,

тел.(4722) 37-19-49, т/ф (4722) 56-95-12

Email: ranok1@yandex.ru

«Книга поштою»: 61045 Харків, а/с 3355. Тел. (057) 717-74-55, (067) 546-53-73 (для SMS).

E-mail: pochta@ranok.kharkov.ua

www.ranok.com.ua

Книга містить безліч корисних порад,
озброївшись якими ви легко перетворите найзабудьбанішу
привадибну ділянку на квітучий сад

- ◆ правила ландшафтного дизайну
- ◆ екзотика в саду
- ◆ облаштування квітників
- ◆ докладно про водойми
- ◆ найкращі прикраси:
від скульптур до перго

Таблиці, схеми і фотографії стануть незамінними
помічниками в нелегкій справі озеленювання простору

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

ISBN 978-9-660-85006-4

9 789660 850064

www.ranok.com.ua